

פרשת וארא	
<p>וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו' (שמות ו ג) רבי אבא פתח (ישעיה כו ד) בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים בטחו ביהוה! כל בני עלמא בעיין לאתקפא ביה בקודשא בריך הוא² ולמהוי רחצנו דלהון ביה</p>	<p>וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו' רבי אבא פתח בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים בטחו בה' כל בני העולם צריכים להתחזק בקדוש ברוך הוא ולהיות בטחונם בו.</p>
<p>אי הכי מהו עדי עד אלא בניגין דיהא תקפא דבר נש באתר דאיהו קיומא וקשורא דכלא ואקרי עד והא אוקמוה כמה דאת אמר (בראשית מט כז) בבקר יאכל עד והאי עד אתר דאחיד לכל סטריין לסטרא דא ולסטרא דא³ לאתקיימא ולא תקשרא קשרא די לא תעדי</p>	<p>אם כך מהו עדי עד אלא בשביל שיהיה התוקף של האדם במקום שהוא קיום וקשור של הכל ונקרא עד והרי פרשוה כמו שנאמר בבוקר יאכל עד ועד זה מקום שאחוז לכל הצדדים לצד זה ולצד זה להתקיים ולקשר קשר שלא יזוז.</p>
<p>והאי עד תיאובתא דכלא⁴ ביה כמה דאת אמר (שם כו)⁵ עד תאות גבעות עולם מאן אינון גבעות עולם אלין אינון תריין אמהין⁶ נוקבי <יובל ושמטה דאקרון גבעות> (דאקרון) עולם כמה דאת אמר (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם <יובל ושמטה כל חד [מנהון] אקרי עולם ואלין אקרון גבעות עולם>⁷</p>	<p>וה"עד" הזה תשוקת הכל בו כמו שנאמר עד תאות גבעות עולם מי הם גבעת עולם אלה הם שתי האמהות הנקבות יובל ושמיטה שנקראות גבעת עולם עולם כמו שנאמר מן העולם ועד העולם (יובל ושמיטה כל אחד מהם נקרא עולם והם נקראים גבעת עולם).</p>
<p>ותיאובתא דילהון בהאי עד⁷ <דאיהו> קיומא דכל סטריין (מ"ט) תיאובתא דיובלא⁸ [לגבי דעד] לאעטרא ליה⁹ ולנגדא עליה</p>	<p>ותשוקתם בעד הזה שהוא קיום של כל הצדדים תשוקת היובל אל עד לעטר אותו ולהמשיך עליו</p>

¹ עי' שעה"כ (פז ע"א): ובבוא יום ל"ג לעומר, אז נתגלה קטנות שני של אימא שהוא שם אכדט"ם אשר באימא, והנה הוא חילוף שם אלקים אשר הוא בחי' רחמים בסוד אלקים חיים כנ"ל בדרוש הא' של פסח (פ ע"ד). והנה ה' אותיות אכדט"ם הם סוד ה' גבורות דגדלות, וע"ז אמר הכתוב (ישעיה כו ד) בטחו בה' עדי עד, כי הוא באימא עילאה והוא רחמים, ולכן בו תלוי הבטחון וכבר נת"ל כי נדרש בס"ה בפר' וארא (כב ע"א) על בינה עילאה שהוא שם אכדט"ם והוא רחמים, ע"כ. עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד טז והלאה.

² במלכות (רח"ו).

³ לבינה ולמלכות (רח"ו).

⁴ בינה ומלכות (רח"ו).

⁵ בראשית נ ע"א רמז ע"ב (הערת הזהר).

⁶ בינה ומלכות (רח"ו). ונקרא בינה עלמא עלאה ומלכות עלמא תתאה, וכן בינה נקרא עלמא דאתכסייא ומלכות עלמא דאתגלייא (זהר ויצא דף קנב ע"א), וכן עולם הבא הוא בינה ועולם הזה הוא מלכות, וכמ"ש בזוה"ק בראשית (דף לד ע"א⁶), ופ' ויחי (דף רמח ע"ב), ואמר שם, דעלאה עלמא דדכורא אתקשר בתתאה עלמא דנוקבא כו' תריין עלמין נינהו כדכתיב (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם ואע"ג דתריין נוקבי נינהו כו' דא שבע ודא בת שבע דא אם ודא אם כו' ע"ש (ביאורים ח"א נט ע"ג)

⁷ יסוד (רמ"ז בשם הזהר הרקיע).

⁸ לאה (רמ"ז בשם הזהר הרקיע). ואין יובל סתם כי אם אמא (רמ"ז).

⁹ קשה איך אמר "לאעטרא ליה", דאדרבה לאה היא מקבלת ממנו. וגם עד, שיהא ביסוד, אין בכאן ענין לזה דאיך יאמר בטחו בה' עדי עד. ולי נראה דעד הוא בדעת זעיר דתמן יסוד או"א ששם הוא עיקר ותכלית הכוונה (רמ"ז).

<p>ברכאן¹⁰ ולארכא עליה מבועין¹¹ מתיקין הדא הוא דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו תיאובתא דשמטה¹² לאתברכא מניה¹³ ולאנתהרא מניה¹⁴ ודאי האי עד תאות גבעות עולם איהו</p>	<p>ברכות ולהריק עליו מעיינות מתוקים זהו שכתוב צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו תשוקת השמיטה להתברך ממנו ולהיות מאירה ממנו ודאי שעד זה הוא תאות גבעות עולם.</p>
<p>בגין כך (ישעיה כו ד) בטחו ביהו"ה עדי עד דהא מתמן ולעילא אתר טמיר (הוא) וגניז <איהו> דלא יכיל לאתדבקא אתר הוא דמניה נפקו ואצטיירו עלמין הדא הוא דכתיב (שם) כי ביה יהו"ה צור עולמים והוא אתר גניז וסתים ועל דא בטחו ביהו"ה עדי עד עד הכא אית רשו לכל בר נש לאסתכלא ביה מכאן ולהלאה לית ליה רשו לבר נש לאסתכלא ביה דהא איהו גניז ומאן איהו יה יהו"ה דמתמן אצטיירו עלמין כלהו ולית מאן דקאים על ההוא אתר</p>	<p>משום כך בטחו בה' עדי עד שהרי משם ולמעלה מקום טמיר (הוא) וגנוז הוא שלא יכול להתדבק מקום הוא שממנו יצאו והצטיירו העולמות זהו שכתוב כי ביה ה' צור עולמים והוא מקום גנוז ונסתר ועל זה בטחו בה' עדי עד כעין כעין יש רשות לכל אדם להתבונן בו מכאן והלאה אין רשות לאדם להתבונן בו שהרי הוא גנוז מהכל ומי הוא יה יהוה שמשם הצטיירו כל העולמות ואין מי שעומד על אותו מקום.</p>
<p>אמר רבי יהודה קרא אוכה עליה דכתיב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים¹⁶¹⁵ וגו' עד הכא אית רשו לבר נש לאסתכלא מכאן ולהלאה לית מאן דיכיל למיקם עליה</p>	<p>אמר רבי יהודה הכתוב מוכיח עליו שכתוב כי שאל נא לימים ראשונים וגו' עד כאן יש רשות לאדם להתבונן מכאן ולהלאה אין מי שיכול לעמוד עליו.</p>
<p>דבר אחר בטחו¹⁷ ביהו"ה עדי עד כל יומיו דבר נש בעי לאתתקפא ביה בקודשא בריך הוא (דהכי אמר דוד¹⁸ (תהלים כה ב) אלהי</p>	<p>דבר אחר בטחו בה' עדי עד כל ימי האדם צריך להתחזק בקדוש ברוך הוא (שכך אמר דוד אלהי בך</p>

¹⁰ מנ"ה דידה הנקרא (משלי י ו) ברכות לראש צדיק (רמ"ז).

¹¹ מת"ת דידה שהוא כתר שלו שהוא מבועין של כל הד' מוחין (רמ"ז).

¹² היא נוק' (רמ"ז).

¹³ משני חסדי נר"ה (רמ"ז).

¹⁴ מיסוד, וזש"ה (בראשית מט כו) ברכות אביך, שהוא בקו האמצעי, גברו על ברכות הורי, שהם לימין ולשמאל, וברכות אלו הם מן ע"ד שהוא דעת שבו תאות גבעות עולם, שהן אמא וברתא, זו להשפיע וזו לקבל, אבל משם ולמעלה הוא סתום וכו' (רמ"ז).

¹⁵ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד יט והלאה.

¹⁶ בפ' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ופ' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן הו"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקו"ז דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות (ביאורים ח"א כ ע"ד).

¹⁷ איתא באריז"ל בפסוק (תהלים לב, י) והבוטח בה' חסד יסובבנו, כי הבוטח הוא בבחינת אבא ושם הוא בחי' מעלת הבטחון וכו', ולכן נזכר שם י"ה בפסוק זה כי ביה ה' צור עולמים (רמ"ז).

¹⁸ ידוע שמדת דוד היא במלכות, ואיתא בזוהר וישלח (קסח ע"א) דאדם קדמא נתן לדוד שבעים שנה, ולפי המבואר בספר זוהר הרקיע בענין זה הוא דלהיות שאין לנוק' מדילה כלום לכן אדם קדמא שה"ס חכמה כ"ח מ"ה והוא בתוך זעיר נותן לה הארה מז' ספירות דז"א מחסד ולמטה סוד ה' חסדים. והוא מכון יפה לענייננו, כי להיותו מקבל מחסדי ז"ק ומאור אבא המאיר במ לכן אמר אלה"י בך בטחתי (רמ"ז).

<p>בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי) ומאן דשוי ביה בטחונייה¹⁹ ותוקפיה כדקא יאות לא יכלין לאבאשא ליה כל בני עלמא >דהכי אמר אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי< דכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא</p>	<p>בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי) ומי ששם בו בטחונו וחוזקו כראוי לא יכולים להרע לו כל בני העולם (שכך אמר דוד אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי) שכל מי ששם תקפו בשם הקדוש מתקיים בעולם.</p>
<p>מאי טעמא²⁰ בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקיים הדא הוא דכתיב כי ביה יהוה</p>	<p>מה הטעם משום שהעולם מתקיים בשמו הקדוש זהו שכתוב כי ביה ה'</p>
<p>כב/ב</p>	
<p>צור עולמים צייר עלמין דהא בתרין אתוון אתברון עלמין עלמא דין ועלמא דאתי עלמא דא בדינא²¹ אתברי ועל דינא קיימא הדא הוא דכתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים²² מאי טעמא בגין דיתנהגון בני נשא בדינא ולא יפקון מארהא לבר²³</p>	<p>צור עולמים צייר עולמות שהרי בשתי אותיות נבראו העולמות העולם הזה והעולם הבא העולם הזה נברא בדין ועל דין עומד זהו שכתוב בראשית ברא אלהים מה הטעם כדי שינהגו בני אדם בדין ולא יצאו מהדרך החוצה.</p>
<p>תא חזי >כתיב< (שמות ו ב) וידבר²⁴ אלהים אל משה גזירת דינא דקיימא עליה²⁵</p>	<p>בא וראה כתוב וידבר אלהים אל משה גזרת הדין שעומדת עליו מה</p>

¹⁹ זה מבואר בהבין דרוש הצרעת, כי שם אמר הרב שסודו הסתרת חסדי אבא, ושנשאר רק חסדי אמא כי בה יש אחיזה לחיצונים מה שאין כן באור אבא, ולכן אמר שמי שיש בו מדה זו לא יכלין כל בני עלמא לאבאשא ליה, וטעמו כי כל הבא להרע לאחר הוא שלוחו של מדת הדין, וזה אם הוא חייב למדת הדין כי דין ארבע מיתות לא בטלו, ואם זה הבא לעשות רע הוא רשע המרשיע מחמת רשעותו הוא מקבל כח מן החיצונים, ובין זה ובין זה לא יוכלו להרע לבוטח בה' אפילו גרמא בניזקין, כי גדול כח אבא למתק כל דין ולהכניע כל חיצון וכו', זה דבר פלא המפליא במעלת מדת הבטחון, והוא מה שהוכחתי בדרושי לפרשת מקץ ופירשתי פסוק, (תהלים לב, י) רבים מכאובים לרשע, ירצה שבעונותיו הוא מוכן לסבול מכאובים ויסורים שונים, ומכל מקום הבוטח בה', פי' הרשע שיש לו מדה זו, חסד יסובבנו להגין עליו ולקיימו, וז"ש דכל מאן, ור"ל יהיה מי שיהיה אפילו רשע, דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא, וזה טעם נעים בפסוק בטחו בה' עדי עד, ירצה אפילו שתהיו במדרגת רשעים (רמ"ז).

²⁰ ר"ל מנא לך דבר גדול זה ומה טעם יש בו, ומשיב בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקיים, הוא מה שאמרתי כי עיקר הכל הוא כאשר מאיר אבא בזעיר לאפוקי מדרגת הצרעת כי אז הוא הוה על הוה, אבל בהצטרף גם הי' בראשו אז הוא הקיום וההעמדה כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיה את בעליה, ואומר (שם ח, א) חכמת אדם תאיר פניו, כי היא המעמדת זיו פניו והודו ובלתה ח"ו אזיל סומקא ואתי חיורא הוא הצרעת אוי לה לאותה בושה (רמ"ז).

²¹ מלכות ע"י בינה (רח"ו). עלמא דאתי הוא התבונה הנמשכת תמיד ובאה בתוך זעיר שה"ס ו' שבשם, ועלמא דין הוא מלכות (רמ"ז).

²² היינו מלכות הנק' ראשית חכמה יראת ה' ואלהים היינו בינה (רח"ו).

²³ ירצה גם כי יש בחינת דין באבא מכל מקום עיקרו חסד, ואם כן למה נברא העולם בדין, והשיב שדין זה הוא חסד גדול שהרי בו ניתן גבול לכל נמצא ומזה ימשך שיתנהגו בני אדם בשורת הדין ויגבילו מעשיהם לבלי יטו מדרך היושר ויזכו לשפע הבא בדרך קו הישר מעולמות הקדושה ולא יטו מן האורח הנכון להטות ח"ו אל צד שמאל, וגם מזה ימשך להם האדיקות והבטחון בה' כי בזה יזכו להמשיך אור אבא בזעיר ונוק' ויהיה השם שלם בהשתלשלות האור כמו שהיה בבריאת העולמות (רמ"ז).

²⁴ מביא ראייה לעניינו שהרי משטחיות דברי משה רבנו ע"ה באומרו מה שאמר נראה כאילו ח"ו לא היה שלם בבטחונו, ולכן גזרת דינא דקיימא עליה, אבל מפני שלא ניחס כן למשה לגמרי מיהר ואמר מה כתיב לעילא וכו' חמי תוקפא דמשה וכו', וירצה לא תחשיב אותו חלילה לחסר המעלה הגדולה של הבטחון כי נאמן היה ליוצרו, אלא גם כי מדת אדנ"י היא השער לה', והנה הוא היה לו להכנס דרך בו, לא כן דימה לבו הנאור כי מיד בשירותא דנבואתיה וכו' (רמ"ז).

²⁵ מפני שמשה נראה בכיוצא מן אורח היושר בדבריו שלא כלכלם במשפט לכן כתוב וידבר אלקים, וירצה שמאז נגזרה עליו גזרת דינא, ושיעור הכתוב שאלקים דבר על משה מה שדבר, ר"ל

<p>מה כתיב לעילא²⁶ (שמות ה כב) וישב משה אל [ה' ויאמר] אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד חמי תוקפא דמשה²⁷ בשירותא דנביאותיה לא נח רוחיה בהאי אתר אמר (שמות ה כב) אדנ"י למה הרעתה לעם הזה וגו' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך <מאן> (ומאן) הוא דיימא כדן אלא משה [דידע] (ידע) דהא דרגא²⁸ אחרא עלאה זמין ליה</p>	<p>כתוב למעלה וישב משה אל ה' ויאמר אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ראה תקפו של משה בראשית נבואתו לא נחה רוחו במקום הזה אמר אדני למה הרעתה לעם הזה וגו' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך מי הוא שיאמר כך אלא משה שידע שדרגה אחרת עליונה מוכנה לו.</p>
<p>אמר רבי יצחק בשרותא דאתיהיב ליה²⁹ ביתא פקיד <לה> (ליה) כבר נש דפקיד <לביתיה> (ביתיה) ואמר כל מאן דבעי בלא דחילו אוף הכי משה לביתיה קאמר ולא דחיל</p>	<p>אמר רבי יצחק בתחילה שנתן לו הבית צוה אותה כאיש שמצוה את ביתו ואומר כל מה שרוצה ללא פחד אף כך משה לביתו אמר ולא פחד.</p>
<p><דבר אחר> וידבר אלהים גזרת דינא (בגין כך) ויאמר³⁰ אליו אני יהו"ה דרגא אחרא³¹ דרחמי והכא אתקשר כולא כחדא דינא ורחמי הדא הוא דכתיב (שמות ו ב) ויאמר אליו אני יהו"ה אמר רבי שמעון <נ"א רבי יוסי> אי כתיב וידבר אלהים אל משה אני יהו"ה הוינא אמר הכי אלא לא כתיב אלא וידבר אלהים אל משה בקדמיתא</p>	<p>דבר אחר וידבר אלהים גזרת הדין (משום כך) ויאמר אליו אני ה' דרגה אחרת של רחמים וכאן נקשר הכל כאחד דין ורחמים זהו שכתוב ויאמר אליו אני ה' אמר רבי שמעון (רבי יוסי) אם כתוב וידבר אלהים אל משה אני ה' הייתי אומר כך אלא לא כתוב אלא וידבר אלהים אל משה בהתחלה ואחר כך ויאמר אליו אני</p>

שגזר עליו מה שגזר ולא פירש הכתוב יותר, ופי' "אל" משה הוא "על", כי כן נמצא אל במקום על, וכמו (ו יג) ויצום אל בני ישראל ואל פרעה ורבים זולתם, וז"ש דקיימא עליה, ודוק (רמ"ז).

²⁶ יכוין ענין נחמד והוא לתת טעם למה לפי האמת נסתמה גזירת דינא הנזכר, ולזה אמר מה כתיב, כלומר הסתכל שיש הפסק רב בין דברי משה הקשים אל השייך לו לתשובת דבריו, והוא כי קודם לה' כתיב ויאמר ה' עתה תראה, ועוד שהתשובה של מדת הדין היא בפרשה אחרת, ולכל זה כיון באומרו מה כתיב לעילא, וכלומר שלא נסמכה התשובה של גזרת דינא, אבל זה תבין בהשכיל הענין והוא כי הפסוק אומר, וישב משה אל ה' ויאמר אדני באל"ף דל"ת (רמ"ז).

²⁷ כללות הענין הוא כי משה מפני שחשש לחלול ה' ולחוסר אמונת ישראל ושלא יגרמו אורח גלותם, מפני כל זה היה חפץ שיתגלה אור מקורו שהוא מדעת זעיר ששם שרשו, ומפני שמחשבתו היתה ודאי על קדוש ה', ושלפי האמת הוא היה מושרש במקום יותר עליון, לכן לא נסמכה מיד תשובת הדין, וגם נסתמה כנז"ל, אבל משום שעדיין לא הגיעה שעת גילוי אור הדעת ששם מקורו לכך קיימא עליה גזרת דינא (רמ"ז).

²⁸ זה נודע לו כשה' קראו (ג, ד) משה משה, בלא פסק, שסודו על שני מקומות סתום וגלוי בתוך פני זעיר, שאין בו שום אחיזה לחיצונים אפילו מהחזה ולמטה שהרי הוא ביסוד אבא, מה שאין כן באבות (בראשית כב יא, מו ב) שנקרא בפסק, מפני שהם מבחינת זעיר, ולכן קדמאה לא שלים, וכיון שאין בשל משה הפסק על כן ידע דדרגא עלאה זמין ליה, בודאי מעותד ומוכן בלי ספק (רמ"ז).

²⁹ נראה שזו בחינתו התחתונה מהחזה ולמטה שה"ס (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, ושם הוא בחינת (שם כד ג) בחכמה יבנה בית, שהוא אור שני שלישי כתר רחל, והיינו אתיהיב ליה ביתא, ולכן פקיד ליה, פי' המשיך עליה אור פק"ד שזו היתה נבואתו (בראשית נ כד) פקד יפקוד, כפול בסוד שני האורות, ועל זה נאמר (תהלים סח יג) ונות בית תחלק של"ל, גי' ה' חסדים, שלקחה חלק בהם בדרך שלל, בסוד (בראשית לא יט) ותגנוב רחל את התרפים, כמבואר באוצרות חיים, ולכן כיון שניתן לו כח זה שהוא יתקן ביתו לא נתיירא שיפגום ח"ו בשכינה, אדרבא דבר בפומבי להכניע החיצונים בהמתקת הגבורות, וזהו וידבר אלקים גזרת דינא, שנראה שנתעוררו הגבורות נגדו (רמ"ז).

³⁰ פי' מיד האיר אור החסדים ונמתקו הגבורות, וזהו אני ה', כי מלת אני רומזת למלכות (רמ"ז).

³¹ ת"ת (רח"ו).

<p>ולביתך ויאמר אליו אני יהוה דמשמע דרגא בתר דרגא</p>	<p>ה' שמשמע דרגא אחר דרגא.</p>
<p>ואמר רבי יוסי משה אלמלא דהוה מאריה דביתא איש האלהים אתענש על מה דאמר אבל בניני האי לא אתענש לבר נש דנפל ליה קטטה בדביתהו ואמר לה מלין שראת היא לאתרעמא כיון דשארית מלה הוה תמן מלכא נטל מלכא מלה והיא שתקת ופסקת למללא אמר ליה מלכא וכי לא ידעת דאנא הוא מלכא <ומקמאי> (ומקמי) מלילת מלין אלין כביכול אוף הכי משה (שמות ה כב) וישב משה אל יהוה ויאמר אדני למה הרעותה וגו' מיד וידבר אלהים אל משה שארי לאתרעמא מיד נטל מלכא מלה ויאמר אליו אני יהוה ולא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמאי מלילת מלין אלין</p>	<p>ואמר רבי יוסי משה אלמלא שהיה בעל הבית איש האלהים היה נענש על מה שאמר אבל משום זה לא נענש [משל] לאדם שנפלה לו קטטה באשתו ואמר לה דברים היא התחילה להתרעם כיון שהתחילה דיברה, היה שם המלך, נטל המלך את הדיבור והיא שתקה ופסקה מלדבר אמר לו המלך וכי לא ידעת שאני המלך ולפני דברת דברים אלו כביכול אף כך משה וישב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעותה וגו' מיד וידבר אלהים אל משה התחיל להתרעם מיד נטל המלך הדיבור ויאמר אליו אני ה' ולא ידעת שאני הוא המלך ולפני דברת דברים אלה.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי (שמות ו ג) אמאי שני שמא³⁴ הכא מאלין דלעילא אלא למלכא דהוה ליה ברתא דלא אתנסיבת והוה ליה רחימא כד בעי מלכא למללא בהווא רחימא משדר לברתיה למללא עמיה והוה מלכא על ידא דברתיה ממליל עמיה אתא זמנא דברתיה לאתנסבא ההוא יומא דאתנסיבת אמר מלכא קרון לה לברתי קרוסופינא מטרוניתא [ואמר לה] עד הכא מלילנא [על ידך] [דידך] למאן דמלילנא מכאן ולהלאה אנא אימא לבעליך והוא יימא למאן דאצטריך ליומין אמר לה בעלה מלין קמי מלכא עד דהיא שראת למללא נטל מלכא מלה אמר ליה ולא אנא מלכא דעד יומא דא לא מליל אינש עמי אלא על ידא דברתי עד לא אתנסיבת³⁵ ואנא יהיבנא לך ברתי ומלילנא עמך באתגליא מה דלא עבידנא לאחרא</p>	<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי למה שונה השם כאן מאלה שלמעלה אלא [משל] למלך שהיתה לו בת שלא נשאה והיה לו אהוב כשרצה המלך לדבר עם אותו אהוב שלח את בתו לדבר עמו והיה המלך על יד בתו מדבר עמו בא זמן בתו להנשא אותו יום שנשאה אמר המלך קראו את הבת³² מלכה³³ ואמר לה עד כאן דברתי על ידך עם מי שדברתי מכאן והלאה אני אומר לבעלך והוא יאמר למי שצריך לימים אמר לה בעלה דברים לפני המלך ועד שהיא התחילה לדבר נטל המלך את הדיבור ואמר לו וכי איני המלך שעד היום הזה לא דיבר איש עמי אלא על ידי בתי (עד שלא נשאה) ואני נתתי לך את בתי ודברתי עמך בגלוי מה שלא עשיתי לאחר.</p>
<p>כך וארא אל אברהם וגו' באל שדי כד איהי בבית³⁶ ולא אתנסיבת ולא מלילו עמי אנפין באנפין כמה דעבידנא לך ואת</p>	<p>כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי כשהיא בביתי ולא שנשאה ולא דברו עמי פנים</p>

32

33

34 עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כא והלאה.

35 עד לא אתנסיבת (מוסגר בדפ"ק).

36 היינו כשהיא בבריא הנקרא אל שדי ולא עלתה לעולם האצילות ליקרא בשם ה' אחרונה (רח"ו).

<p>בשירותא דמלולך מלילת לברתי קמאי מלין אלין בניני כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם למלא עמהון בדרגא דא דעמך מלילנא</p>	<p>בפנים כמו שעשיתי לך ואתה בתחילת דברך דברת לבתי לפני דברים אלו משום כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם לדבר עמם בדרגה זו שדברתי בה עמך.</p>
<p>רבי יוסי <נ"א רבי ייסא> פתח (תהלים כד א) לדוד³⁷ מזמור ליהוה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה הארץ דא ארעא קדישא³⁸ דישראל³⁹ דאיהי קיימא לאתשקיא מניה ולא תברכא מניה בקדמיתא ולבתר <מנה אתשקיא> (מניה אשתקיא) עלמא כל⁴⁰ תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן דשתאן מינה מנא לן דכתיב (שם ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק</p>	<p>רבי יוסי (רבי ייסא) פתח לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה הארץ זו הארץ הקדושה של ישראל שהיא עומדת להשקות ממנו ולהתברך ממנו בראשונה ואחר כך ממנה נשקה כל העולם תבל ויושבי בה אלו שאר הארצות ששותות ממנה מנין לנו שכתוב והוא ישפט תבל בצדק.</p>
<p>כי הוא על ימים יסדה אלן</p>	<p>כי הוא על ימים יסדה אלו</p>
<p>כג/א</p>	
<p>שבעה עמודים⁴¹ דארעא סמיכא עלייהו ואינון שבעה ימים וים כנרת⁴² שלטא עלייהו אמר רבי יהודה לא תימא דשלטא עלייהו אלא דאתמלייא מנייהו (תהלים כד ב) ועל נהרות יכוננה⁴³ מאן אינון נהרות אלא כמה דאת אמר (תהלים צג ג) נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים אינון נהרות כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ובגין כך ועל נהרות יכוננה</p>	<p>שבעה עמודים שהארץ נסמכת עליהם והם שבעה ימים וים כנרת שולט עליהם אמר רבי יהודה אל תאמר ששולטת עליהם אלא שמתמלאת מהם ועל נהרות יכוננה מי אלו הנהרות אלא כמו שנאמר נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים אותם נהרות כמו שנאמר ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשום כך ועל נהרות יכוננה.</p>
<p>תא חזי האי ארץ אקרי [ארץ ישראל] יעקב דאיהו ישראל אמאי לא שליט⁴⁴ על דא כמשה דהא כתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ולא יתיר</p>	<p>בא וראה ארץ זו נקראת ארץ ישראל יעקב שהוא ישראל למה לא שולט על זה כמו משה שהרי כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ולא יותר.</p>
<p>אלא יעקב הא אוקימנא נטל ביתא דלתתא⁴⁵ ואשתביק מניה ביתא דלעילא⁴⁶</p>	<p>אלא יעקב הרי בארנו נטל הבית שלמטה ונעזב ממנו הבית שלמעלה ועם הבית שלמטה התקין את הבית</p>

³⁷ נ ע"א (הערת הזהר).

³⁸ מלכות (רח"ו).

³⁹ ת"ת (רח"ו).

⁴⁰ שאר העולמות (רח"ו).

⁴¹ ז' בחי' הזכר המשפיעים בה (רח"ו).

⁴² מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש שלטא עלייהו, ר"ל שלטא בכח הארתם, ולכך א"ל ר' יהודה הלשון אינו מתוקן (מ"מ).

⁴³ הם גבורות שיוצאים מפי היסוד (רח"ו).

⁴⁴ להיות זוכה לבחי' ת"ת (רח"ו).

⁴⁵ פי' רחל התחתונה (מ"מ).

⁴⁶ לאה (רח"ו), פי' רחל העליונה שאינו נק' איש האלהים מאריה דביתא כמרע"ה (מ"מ).

<p>ועם ביתא דלתתא אתקין ביתא דלעילא בתריסר שבטין⁴⁷ בשבעין ענפין והא אוקמוה משה נטל ביתא דלעילא ושביק ביתא דלתתא ועל דא כתיב ביעקב באל שדי באל שדי מליל עמיה קודשא בריך הוא ולא יתיר ושמי יהו"ה לא נודעתי להם למללא עמהון בדרגא דא דאיהו עלאה⁴⁸</p>	<p>שלמעלה בשנים עשר שבטים ובשבעים ענפים והרי פרשוה משה נטל את הבית שלמעלה ועזב את הבית שלמטה ולכן כתוב ביעקב באל שדי באל שדי דבר עם הקדוש ברוך הוא מדבר עמו ולא יותר ושמי ה' לא נודעתי להם לדבר עמם בדרגה זו שהיא עליונה.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב אמר רבי חייא תושבחן דאבהון⁵⁰ יעקב הוה דהוא שלימו דכלא בכלהו כתיב אל אברהם אל יצחק וביה אתוסף את חד דכתיב ואל יעקב אתוסף ביה ו' לאחזאה דאיהו שלימא יתיר מכלהו ועם כל דא לא זכה לאשתמשא ביה כמשה</p>	<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב אמר רבי חייא בחיר⁴⁹ האבות היה יעקב שהוא שלמות הכל בכלם כתוב אל אברהם אל יצחק ובו התוספה אות אחת שכתוב ואל יעקב התוספה בו ו' להראות שהוא שלם יותר מכולם ועם כל זה לא זכה להשתמש בו כמשה.</p>
<p>וגם הקימותי⁵¹ את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען (שמות ו ד) בנין דאתגזרו דכל מאן דאתגזר ירית ארעא דהא לא ירית ארעא⁵² אלא צדיק⁵³ וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא אקרי צדיק תא חזי מן יוסף דכל יומיו לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא כיון דנטר ליה אקרי צדיק יוסף הצדיק</p>	<p>וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען משום שנמולו שכל מי שנמול יורש את הארץ שהרי לא יורש ארץ אלא צדיק וכל מי שנמול נקרא צדיק שכתוב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ כל מי שנמול ושומר אות הברית הזאת נקרא צדיק בא וראה מיוסף שכל ימיו לא נקרא צדיק עד ששמר אותה ברית את ברית הקודש כיון ששמר אותו נקרא צדיק יוסף הצדיק.</p>
<p>רבי שמעון הוה יתיב יומא חד⁵⁴ ורבי אלעזר בריה (עמיה) <ורבי אבא⁵⁵> אמר רבי אלעזר האי קרא דכתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' מהו וארא ואדבר מבעי ליה אמר ליה אלעזר ברי רזא עלאה</p>	<p>רבי שמעון היה יושב יום אחד ורבי אלעזר בנו (עמו) ורבי אבא עמו אמר רבי אלעזר פסוק זה שכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' מהו וארא היה צריך לומר ואדבר אמר לו אלעזר בני זהו סוד</p>

⁴⁷ וכנגדם הם י"ב בקר שתקן להיותם מרכבה למלכות (מ"מ).

⁴⁸ ת"ת (רח"ו).

⁴⁹

⁵⁰ ידוע שאברהם ויצחק מושרשים בחו"ב שהם ראשי שני הקוים דימין ושמאל, ולפי שאין שם צנור וגם שהאור שיש בהם ה"ס אחסנתא דא"א שאינו רק הארה, לכן לא היו שלמים בתולדותם ויצאו מהם ישמעאל ועשו, ואין עיקר האור שבהם אלא מן הדעת כנודע מסוד עליית החסדים, וז"ש שיעקב היה שבח האבות שהוא משביחן, מפני שהדעת התחתון הוא מתפשט ומאיר בכל ומשלים את הכל בהתפשט חסדיו בכל וכו' (רמ"ז). עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כז והלאה.

⁵¹ שהם היו גורמים הקמת הברית להיות זוכים בשפע המלכות (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כח והלאה.

⁵² מלכות (רח"ו).

⁵³ יסוד (רח"ו).

⁵⁴ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כט והלאה.

⁵⁵ "עמיה" נוסף בדפ"ו.

עליון.	איהו
<p>בא וראה יש צבעים שנראים ויש צבעים שלא נראים ואלו ואלו הם סוד עליון של האמונה ובני אדם לא יודעים אותו ולא מתבוננים בו ואלה שנראים לא זכה בהם אדם עד שבאו האבות ועמדו עליהם ועל זה כתוב וארא שראו אותם צבעים שהתגלו.</p>	<p>תא חזי אית גוונין דמתחזיין ואית גוונין דלא מתחזיין⁵⁶ ואלין [ואלין] אינון רוא עלאה דמהימנותא ובני נשא לא ידעין ליה ולא מסתכלין ביה [ואלין דמתחזיין] (ומתחזיין) לא זכה בהו⁵⁷ בר נש עד דאתו אבהן וקיימו עלייהו ועל דא כתיב וארא דהמו אינון גוונין דאתגליין</p>
<p>ומה הצבעים שהתגלו אותם של אל שדי שהם צבעים של מראה עליון (מראה של צבעים עליונים) ואלו נראים והגוונים שלמעלה נסתרים שלא נראים לא עמד איש עליהם פרט למשה ועל זה כתוב ושמי ה' לא נודעתי להם לא התגליתי להם בגוונים עליונים ואם תאמר שהאבות לא ידעו אותם אלא הם ידעו אותם מתוך אלו שהתגלו.</p>	<p>ומאן גוונין דאתגליין אינון דאל שדי דאינון גוונין בחיזו עלאה <נ"א חיזו דגוונין עלאיין> ואלין אתחזיין וגוונין דלעילא⁵⁸ סתימין דלא אתחזיין לא קאים איניש עלייהו בר ממשה ועל דא כתיב ושמי יהו"ה לא נודעתי להם לא אתגליתי לון בגוונין עלאיין ואי תימא דאבהן לא הוו ידעי בהו אלא הוו ידעי מגו אינון דאתגליין⁵⁹</p>
<p>כתוב והמשכלים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד והמשכילים יזהירו מאן אינון משכילים אלא <דא הוא> ההוא חכם דיסתכל מגרמיה מלין דלא יכילו⁶¹ בני נשא למלא בפומא ואלין אקרונ משכילים יזהירו כזהר הרקיע</p>	<p>כתוב והמשכלים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד והמשכלים יזהירו מי הם המשכילים אלא זהו אותו חכם שמתבונן מעצמו בדברים שלא יכולים בני אדם לדבר בפה ולאלה קוראים משכילים יזהירו כזהר</p>

⁵⁶ אף הגוונין בחג"ת דנוק' לא אתגליין כ"כ עד נה"י (יהל אור ח"א י ע"ג). כל מראות אלהו"ת אשר ראו הנביאים כולם זולת משרבע"ה, הנה בכולם היה ג"כ רק דרך ראייה החיצונית וכו', הנה ביה כתיב ראייה וארא, אבל באספקלריא דנהרא דאיהו בסתימו לא כתיב ביה ראייה אלה ידיעה, והוא מה שכתוב לא נודעתי וגו', כי במשרבע"ה הנה לא היה בו התלבשות כלל, וזה שנאמר בו "ומראה ולא בחידות" (שם ח), כי נתגלה לו כל גילוייו מאספקלריה המאירה עצמו לא ע"י התלבשות כלל. ומ"ש גם בו "ותמונת ה' (שהיא מאספקלריא דלא נהרא) יביט" (שם), הנה לשון הבטחה הוא על התבוננות והבנה, כמו "הביטו אל צור חוצבתם וגו' הביטו אל אברהם אביכם" (ישעיה נא ב), והוא על התבוננות ועיון השכלי, וכמו "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט יח), וזהו שאמר "ותמונת ה' יביט". ור"ל, כי גם אם נתגלה לו איזה ענינים מאספקלריא דלא נהרא, הנה הוא הבין ויודע אותם על מה שהם מרמזים (כללים ח"ב ו ע"ג), גם המראות אשר ראה משה ע"י אספקלריא דלא נהרא, הנה השיג אותם על אמיתתן ע"פ יחודם באספקלריא דנהרא, כי הוא זכה שנשלם על ידו היחוד דמלכות בז"א, ונתייחד אספקלריא דלא נהרא באספקלריא דנהרא, והסתכל דרך בה גופה באינון סתימין עלאין, אשר שם אין תבנית ותואר כלל. והנה הוא היפך ממש מכל הנביאים כולם, כי בהם הנה נתלבש כל מראות אלהו"ת שהוא האור דאספקלריא המאירה, הנה נתלבשו בהאספקלריא שאינה מאירה, וראו ע"ז את כל אותן המראות בבחי' תואר ותבנית כמ"ש בזוה"ק (פ' וארא כ"ג ע"א) ע"ש. אבל במשה רבינו ע"ה היה להיפך, כי גם אותן המראות אשר הראה לו הקב"ה ע"י אספקלריא שאינה מאירה, והם מראה אחוריים ותבנית המשכן וכליו כנז', הנה הסתכל הוא בהם ג"כ ע"פ האור העליון דאספקלריא המאירה אשר שולל שם את כל תבנית ותואר (לש"ו שם ז ע"א).

⁵⁷ פ"י שהם מראות הנראות במלכות ע"י השפעה הספירות של הזכר בה (רח"ו).

⁵⁸ היינו מראות הת"ת (רח"ו).

⁵⁹ ע"י המלכות (רח"ו).

⁶⁰ ע"י אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד ל והלאה.

⁶¹ יכילין (דפ"ו).

<p>מאן (זהר) <הוא> הרקיע דא הוא רקיעא דמשה⁶² דקיימא באמצעיתא והאי זהר <דיליה איהו> סתים ולא אתגלייא <מגוון דיליה קיימא > (וקיימא) על ההוא רקיעא <דלא נהיר> דאתחזיין ביה גוונין ואינן גוונין אף על גב דאתחזיין ביה לא זהרי כזהרא <בגין> דאינן גוונין סתימין</p>	<p>הרקיע מי (זהר) הוא הרקיע זהו הרקיע של משה שעומדת באמצע והזהר שלו הזה הוא נסתר ולא התגלה מהגוון שלו ועומד על אותו רקיע שלא מאיר שנראים בו הצבעים ואותם צבעים אף על פי שנראים בו לא זוהרים כמו זהר משום שהם צבעים נסתרים.</p>
<p>תא הזי ארבע נהורין אינן תלת מנייהו⁶³ סתימין וחד דאתגלייא⁶⁴ נהורא דנהיר⁶⁵ נהורא דזהרא (ואינן נהורי) <ואיהו נהיר> כזהירו דשמיא בדכיו⁶⁶ נהורא דארגוונא דנטיל⁶⁷ כל נהורין⁶⁸ נהורא דלא נהיר⁶⁹ <אסתכל> (ואסתכל) לגבי אלין ונטיל לון ואתחזיין אינן נהורין ביה⁷⁰ <כעשישתא> (כעשישתא) לקבל שמשא</p>	<p>בא וראה ארבעה אורות הם שלשה מהם נסתרים ואחד שהתגלה אור שמאיר אור שזוהר (והם) והוא מאיר כזהר השמים בטוהר אור של ארגמן שנוטל כל האורות אור שלא מאיר מסתכל לאלה ונוטל אותם ונראים אותם המאורות בו כעששית נגד השמש.</p>
<p>ואלין תלת דקאמרן סתימין וקיימין על האי</p>	<p>ואלה השלשה שאמרנו נסתרים ועומדים על זה</p>
<p>כג/ב</p>	
<p>דאתגלייא ורוא דא⁷¹ עינא</p>	<p>שהתגלה וסוד זה העין</p>
<p><תא הזי> בעינא אית <תלת> גוונין דאתגליין⁷² רשימין ביה וכלהו לא מזדהרי בגין דקיימי בנהורא דלא נהיר ואלין אינן כגוונא דאינן סתימין דקיימי עלייהו ואלין אינן דאתחזיין לאבהן למנדע אינן סתימין דמזדהרין מגו אלין דלא מזדהרי ואינן דמזדהרי ואינן סתימין אתגליין ליה למשה בההוא רקיעא דיליה ואלין קיימי על אינן גוונין דאתחזיין ביה בעינא</p>	<p>בא וראה בעין יש שלשה צבעים שהתגלו רשומים בו וכולם לא זוהרים משום שעומדים באור שלא מאיר ואלה הם כדוגמא אותם הנסתרים שעומדים עליהם ואלה הם שנראו לאבות לדעת אותם נסתרים שזוהרים מתוך אלה שלא זוהרים ואותם שזוהרים והם נסתרים התגלו למשה באותו רקיע שלו ואלה עומדים על אותם צבעים</p>

⁶² וז"ש יזהירו כזהר שנתראה במלכות מן הרקיע שהוא ת"ת (רח"ו).

⁶³ חג"ת (רח"ו).

⁶⁴ פי' כי ד' עולמות אבי"ע הם סוד ד' אותיות הו"ה שהם כנגד אר"א וזו"נ והנה ג' נהורין שהם אר"א וז"א הם סתימין וחד דאתגלייא פי' נוק', עשיה (זהר הרקיע).

⁶⁵ היינו אבא, אצילות (זהר הרקיע).

⁶⁶ והיינו אמא עד הוד אתפשטת, שהוא היכל עצם השמים, דתרגומו שמיא בדכיו, והיינו בריאה שבו ההיכלות (זהר הרקיע).

⁶⁷ דנטל (זהר הרקיע).

⁶⁸ יצירה, ז"א שמקבל הכל מאימא כדי להשפיע בנוק' (זהר הרקיע).

⁶⁹ היינו עשיה, נוק', שהיא מסתכלת למעלה לשמים לשאול ולקבל האור (זהר הרקיע). מלכות (רח"ו).

⁷⁰ זה רומז ללבנת הספיר, וע"י שהיא ספירי ומזה המשל יוודע הנמשל שאומר אח"כ ודע כי המלכות נקרא בת עין והיא נהורא דלא נהיר, ובזה תבין המשל על בוריו כי בנהורא דלא נהיר אתחזי לאבהן אינן סתימין מאספקלריא דלא נהיר אולמטה איתפתחו אינן סתימין בההוא נהורא (זהר הרקיע).

⁷¹ ויחי רכו ע"א (הערת הזהר).

⁷² שהם חוור ירוק וסומק (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד לד והלאה.

<p>ורזא דא <סתים> (סתום) עינך ואסחר גלגלך ויתגליין אינון גוונין דנהרין דמזדהרי ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין⁷³ בגין דאינון סתימין עלאין [קיימי] (דקיימי) על אינון גוונין דאתחויין דלא מזדהרי</p>	<p>שנראים בו בעין. וסוד זה סותם עיניך ומסובב גלגלך ויתגלו אותם צבעים שמאירים שזוהרים ולא נתנה רשות לראות אלא בעיניים סתומות משום שאותם נסתרים עליונים עומדים על אותם צבעים שנראים שלא זוהרים.</p>
<p>ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא⁷⁴ שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא⁷⁵ ואבהן הוו חמאן <מגו> (גו) אלין⁷⁶ גוונין דאתגליין אינון סתימין דקיימי עלייהו [דאינון] דלא נהרין ועל דא כתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באינון גוונין דאתחויין</p>	<p>ועל זה קראנו משה זכה באספקלריה המאירה שעומדת על אותה שלא מאירה שאר בני העולם באותה אספקלריה שלא מאירה והאבות היו רואים מתוך הצבעים הללו שהתגלו אותם נסתרים שעומדים עליהם שאלה שלא מאירים ולכן כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באותם צבעים שנראים.</p>
<p>ושמי יהו"ה לא נודעתי להם אליו גוונין עלאין סתימין <דזהרין> דזכה בהו משה לאסתכלא בהון ורזא <דא> דעינא סתים וגליא סתים חמי אספקלריא דנהרא אתגלייא חמי אספקלריא דלא נהרא ועל דא וארא באספקלריא דלא נהרא דאיהו באתגלייא ביה כתיב ראיה באספקלריא דנהרא <דאיהו בסתימו> כתיב ביה ידיעה דכתיב לא נודעתי אתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידוי בכה רבי אבא ואמר ווי כד</p>	<p>ושמי ה' לא נודעתי להם אלו צבעים עליונים נסתרים שזוהרים שזכה בהם משה להסתכל בהם וסוד זה שהעיין סתום ונסתר וגלוי סתום ונסתר רואה אספקלריה המאירה נגלה רואה אספקלריה שלא מאירה ועל זה וארא באספקלריה שלא מאירה שהיא בהתגלות בה כתוב ראיה ואולם באספקלריה שמאירה שהיא בסתר כתוב בה ידיעה שכתוב לא נודעתי באו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו בכה</p>

⁷³ בפתיחו דעיינין אתכסי ליה - כנ"ל (זהר וארא) ולא אתייהיב רשו כו' רק בסתימו דעיינין והוא מראה שרואה האדם כשסותם עיניו כמו מראה חשוך לפי שהוא סתימא עילאה שעליהן נאמר ישת חשך סתרו כידוע וכשפותח עיניו אינו רואה את המראה (בהגר"א בתז"ח נא ע"א). כל מראות אלהו"ת אשר מאספקלריא המאירה הם בסתימו דעיינין דוקא וכנ"ל מזוה"ק וארא (כג ע"ב), שאמרו ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין בגין דאינון סתימין עלאין כו', ולכן לא כתיב בהם ראיה אלא ידיעה, והוא מה שכתוב (שמות ו ג) ושמי ה' לא נודעתי להם (כללים ח"ב ח ע"א).

⁷⁴ וזהו נלע"ד (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט, כי תמונה ה"ס המלכות, ומשה שזכה לאספקלריא המאירה היה מביט מלמעלה למטה את תמונת ה' (רמ"ז).

⁷⁵ עי' עוד בראשית (לג ע"ב), ובתיקו"ז (תיקון מ דף פט ע"ב).

⁷⁶ מן המלכות היו רואים בחי' הת"ת (רח"ו). ולפי זה, ג' מדרגות יש: שאר נביאים לא היו רואים אלא המלכות לבדה, והאבות היו רואים של ז"א מתוך המלכות, ומרע"ה היתה נבואתו מז"א. והנה יקשה שהרי כתב הרב שמשו נבואתו מהפנים דפרקין עילאין דנו"ה דז"א ומוכרח שתעבור הנבואה ע"י המלכות, ולכן הז"א נק' אספקלריא דנהרא כי שם אספקלריא היא המלכות וכן כל הנביאים כולם מנו"ה אלא שיש בהם בחי' שונות כמ"ש הרב שם. ואם כן היכי קאמר הכא שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא ואבהן הוו חמאן וכו', וי"ל שלעולם הנבואה היא מנו"ה דז"א כמ"ש הרב אלא שאר נביאים היה אור הנו"ה מתעצם במלכות ולא היו רואים אלא המלכות לבדה אע"פ שבודאי אור הנו"ה הוא בתוכה מ"מ הם עצם לא היו רואים אלא אור המלכות והאבות היו רואין גם אור נו"ה מתוך המלכות, אבל היה מתעצם בתוכה ולמשה רבינו ע"ה היה עובר אור הנו"ה מעבר בעלמא בתוך המלכות ואינו מתעצם, ולכן אמר הזהר שנבואת מרע"ה הו' מז"א כיון שאינו מתעצם בתוכה ודוק (מ"מ).

<p>תסתלק מעלמא וישתאר עלמא יתים מינד מאן יכיל לאנהרא מלין דאורייתא</p>	<p>רבי אבא ואמר אוי כשתסתלק מן העולם וישאר העולם יתום ממך מי יכול להאיר דברי תורה.</p>
<p>פתח רבי אבא ואמר (ש"א כה ו) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום ואמרתם כה לחי וכי דוד לא הוה ידע ביה בנבל דאיהו אמר בגיניה ואמרתם כה לחי אלא ההוא יומא יומא טבא דראש השנה הוה וקודשא בריך הוא יתיב בדינא על עלמא ובגין קודשא בריך הוא קאמר ואמרתם כה לחי לקשרא כה לחי דכל היין ביה תליין</p>	<p>פתח רבי אבא ואמר ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום ואמרתם כה לחי וכי דוד לא היה יודע בו בנבל שהוא אומר בשבילו ואמרתם כה לחי אלא אותו יום יום טוב של ראש השנה היה והקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם ובשביל הקדוש ברוך הוא הוא אמר ואמרתם כה לחי לקשר כה לחי שכל החיים תלויים בו.</p>
<p>ואתה שלום מאי ואתה אתה מבעי ליה אלא <ואתה> כלא לקודשא בריך הוא קאמר בגין לקשרא קשרא דמהימנותא בדקא⁷⁸ יאות⁷⁹</p>	<p>"ואתה שלום", מה זה "ואתה" היה צריך [לכתוב] אתה אלא ואתה הכל לקדוש ברוך הוא אמר כדי לקשר קשר האמונה כראוי.</p>
<p>מכאן אוליפנא דהא לבר נש⁸⁰ חייבא אסור לאקדמא ליה שלם⁸¹ ואי אצטריך יקדים ליה כדוד דברוך ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר ואי תימא דרמאות הוה לאו דהא כל מאן דסליק ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר לאו רמאות הוא ומאן דאקדים שלם לזכאה כאילו אקדים ליה לקודשא בריך הוא כל שכן מר דאיהו שלמא לעילא ותתא</p>	<p>מכאן למדנו שאסור להקדים שלום לאדם רשע ואם צריך יקדים לו כמו דוד שבירך את הקדוש ברוך הוא ונראה שאמר בגללו ואם תאמר שזו רמאות לא שהרי כל מי שהקב"ה מעלה אותו ונראה שבשבילו אמר אינו רמאות ומי שמקדים שלום לצדיק כאלו הקדים לקדוש ברוך הוא כל שכן מר שהוא שלום למעלה ולמטה.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם רבי חזקיה פתח⁸² (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשוב יהו"ה לו עון וגו' כמה אינון בני נשא אטימין דלא ידעין ולא מסתכלן על מה קיימין בעלמא⁸³ דהא קודשא בריך הוא כד ברא</p>	<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם רבי חזקיה פתח אשרי אדם לא יחשב ה' לו עוון וגו' כמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא מתבוננים על מה עומדים בעולם</p>

⁷⁷ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד לט והלאה.

⁷⁸ וכדקא (דפ"ו).

⁷⁹ ו' ת"ת עם אתה מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש ואתה שלם, ר"ל אתה שהיא המלכות קשורה עם הו' ועם השלום שהם גוף וברית שתחילה קשרה דוד עם היסוד לבדו כמ"ש כה לחי ועתה קשרה עם שניהם (מ"מ).

⁸⁰ בראשית קעא ע"ב (הערת הזהר).

⁸¹ עי' ח"א קעא ע"ב, ועי' אבות דרבי נתן פ"ב מ"ג: כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי היאך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה. ועי' גיטין סב ע"א שמותר ליתן שלום לעכו"ם מפני דרכי שלום, ועי' שם בתוס' שלפי הירושלמי אסור. ועי' אור יקר סוף פרשת מקץ.

⁸² עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מ והלאה.

⁸³ אינם יודעים סוד מרכבתם בגופם וחומרם, וחושבים עצמם סתם מורכבים מד' יסודות חומרים ולא ידעו סוד נסתר בהרכבתם ואלמלא ידעוהו היו מזככים עצמם לפני בראם שאינם

<p>עלמא⁸⁴ עבד ליה לבר נש בדיוקנא דיליה⁸⁵ ואתקין ליה בתקונוי⁸⁶ >בגין דישתדל באורייתא ויהך באורחוי<</p>	<p>שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם עשה את האדם בדמות שלו והתקינו בתקונו כדי שיעסוק בתורה וילך בדרכיו.</p>
<p>דהא כד אתברי אדם⁸⁷ מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר [דאקרי בי מקדשא] ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודין דעלמא >תתאה< א"ש ור"ח מי"ם⁸⁸ ועפ"ר ואתחברו [ארבע סטרי אלין בארבע סטרי >נ"א יסודין< דעלמא] (בארבע סטרי עלמא) ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא >בתקונא< (תקונא) עלאה והאי גופא אתחבר מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא⁸⁹</p>	<p>שהרי כשנברא אדם מעפר המקדש שלמטה נתקן וארבעה צדדי העולם התחברו באותו מקום שנקרא בית המקדש ואותם ארבעה צדדי העולם התחברו בארבעה צדדים שהם יסודות העולם א"ש ר"ח ומי"ם ועפ"ר והתחברו ארבעה צדדים אלו בארבעה צדדי (יסודות) העולם והתקין מהם הקדוש ברוך הוא גוף אחד בתקון עליון וגוף זה התחבר משני עולמות מהעולם התחתון הזה ומהעולם שלמעלה.</p>
<p>אמר רבי שמעון תא הזי ארבע (אינון) קדמאי >אינון< רזא דמהימנותא ואינון אבהן דכלהו עלמין ורזא דרתיכא עלאה קדישא ואינון >ארבע יסודין< א"ש ר"ח ומי"ם ועפ"ר אלין אינון רזא עלאה >וואלין אינון אבהן דכלהו עלמין אבהן דכלא< >ומאינון נפקין זה"ב וכס"ף ונחש"ת וברז"ל⁹⁰ ותחת</p>	<p>אמר רבי שמעון בא וראה ארבעה ראשונים הם סוד האמונה והם אבות של כל עולמות וסוד המרכבה העליונה הקדושה ואותם ארבעה יסודות א"ש ר"ח ומי"ם ועפ"ר אלה הם סוד עליון (ואלו הם האבות של כל העולמות אבות של הכל) ומהם יוצאים זה"ב וכס"ף ונחש"ת וברז"ל ותחת</p>
<p>כד/א</p>	
<p>אלין מתכאן אחרנין דדמיין לון כגוונא דאלין⁹¹</p>	<p>אלו מתכות אחרות שדומים להם (כדוגמת אלו).</p>
<p>תא הזי א"ש ר"ח ומי"ם ועפ"ר⁹² אלין אינון קדמאי ושרשינ⁹³ דלעילא ותתא</p>	<p>בא וראה א"ש ר"ח ומי"ם ועפ"ר אלה הם הראשונים והשרשים</p>

כהרכבת הבהמה והחיה מד' יסודות בגופם כאשר דמו החוקרים שהדומם והצומח והחי והמדבר מורכבים מד' יסודות סתם, ויתחלקו לפי רוחם הנשלפת, ויש להם מעלת שכל לבד וכיוצא. ואינו שהרכבת האדם בחומרם היא בענין אחר, שאינה כהרכבת היסודות בשאר הנבראים (אור יקר).

⁸⁴ הנה העולם התחיל בריאתו לרדת מאת הבורא מעלה אחר מעלה והיינו אומרו קב"ה ברא עלמא, יורד מאת הבורא ובסוף כל הנמצאים שהם רחוקים יותן מן הכל חזר וקשר הסוף בראש ע"י אדם (אור יקר).

⁸⁵ ממש דומה צורה ליצורה, כמו שהוא יחיד בעליונים נבדל מכל נמצא, כן האדם יחיד בתחתונים נבדל מן נמצא, שאין לו ייחס עם שום נברא והיינו ויקרא האדם שמות כו', ולאדם לא מצא עזר כנגדו, שאין לו ייחס ודמיון עם שום א' מן הנבראים ונבדל לעצמו מכולם (אור יקר).

⁸⁶ אותו חומר זר שבראו אותה עיסה יפה שגבל לתכונת גופו ציירה ותקנה על סוד היותו נבנה בצורה עליונה, כולל סוד הספירות, והיינו "אתקין ליה בתקונוי" והשתא מפרש שניהם ואזיל, והא' שהוא נבדל בחומרם משאר הנבראים "דהא וכו'" (אור יקר).

⁸⁷ רז"ל אמרו (סנהדרין לח סע"א) כי אדה"ר מכל העולם כולו הוצבר עפרו, וכן הוא בפדר"א (פרק יא) ובזוה"ק (חיי שרה קל ע"ב, ופ' יוגש רה ע"ב) (דע"ה ח"ב לב ע"ב).

⁸⁸ ומי"ם (דפ"ו).

⁸⁹ גוף מן המלכות ונשמה מן הבינה (רח"ו).

⁹⁰ הוד וכסף נצח ונחשת יסוד וברזל מלכות (רח"ו).

⁹¹ כגוונא דאלין (מוסגר בדפ"ק).

<p>ותתאינן ועלאינן עלייהו קיימינן ואלין אינון⁹⁴ ארבע לארבע סטרי עלמא וקיימינן בארבע אלין צפוין ודרו"ם⁹⁵ ומזר"ח ומער"ב אלין אינון ארבע סטרינ דעלמא וקיימינן בארבע אלין א"ש לסטר צפוין רו"ח לסטר מזר"ח מי"ם לסטר דרו"ם >בגין דדרום איהו חם ויבש מים קרים ולחים< עפ"ר לסטר מער"ב וארבע אלין בארבע אלין קטירין וכלהו חד ואלין עבדי ארבע מתכאן דאינון זה"ב וכס"ף ונחש"ת וברז"ל הא אינון תריסר וכלהו חד</p>	<p>שלמעלה ושלמטה ותחתונים ועליונים עומדים עליהם ואלה הם ארבעה לארבעה צדדי העולם ועומדים בארבעה אלו צפוין ודרו"ם ומזר"ח ומער"ב אלו הם ארבעה צדדים של העולם ועומדים בארבעה אלו א"ש לצד צפוין רו"ח לצד מזר"ח מי"ם לצד דרו"ם משום שהדרום הוא חם ויבש מים קרים ולחים עפ"ר לצד מער"ב וארבעה אלו קשורים בארבעה אלו וכולם אחד ואלה עושים ארבע מתכות שהם זה"ב וכס"ף ונחש"ת וברז"ל הרי הם שנים עשר וכולם אחד.</p>
<p>תא חזי איש הוא <בשמאלא> (שמאלא)</p>	<p>בא וראה האש היא בשמאל לצד צפון שהרי האש בו תוקף החמימות</p>

⁹² עי' עוד בכ"ז בפ' תרומה קנט ע"ב (לש"ו). עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מג והלאה.

⁹³ דע שכמו שבזה העולם יש ד' יסודות ארמ"ע כן יש בכל ד' עולמות יסוד המים כנגד חכמה, וחסד ואצילות ויסוד האש כנגד בינה וגבורה ובריאה (ולכן המלאכים שבבריאה נקראו שרפים, אש שורף – הוספת הלש"ו ביאורים ח"א עה ע"ד), ויסוד הרוח נגד הת"ת ויצירה (ולכן המלאכים שביצירה נקראו חיות ע"ש רוח חיים - שם), ויסוד העפר נגד מלכות העשיה (ולכן המלאכים שבעשיה נקראו אופנים ע"ש גוף וכלים - שם), וכן בכל ד' עולמות הם ד' הנזכר נגד ד' אותיות הו"ה י' מים ה' אש ו' רוח ה' עפר וכן בכולם אלא שבכל עולם גובר העיקר. המשל בזה כי באצילות גובר המים והשם יהו"ה, ובבריאה גובר האש והוא העיקר והשם הוה"י, וביצירה גובר הרוח, והוא העיקר והשם והי"ה, ובעשיה גבורה העפר והוא העיקר והשם הוא ההו"י (נ"א ההי"ו) (זהר הרקיע).

⁹⁴ כפי הנראה מפשט הלשון, כי הד' יסודות שהם ארמ"ע הם ד' רוחות העולם בטבע ד' יסודות אלו אלא שהחליפם הקב"ה כדי למזגם ר"ל כי האש שהוא חם ויבש ודרום טבעו חם ויבש ולכן היה ראוי שיהיה אש בדרום, ואמנם לסיבה שהיה מתגבר כח האש לאין קץ לכן החליפם ומזגם ונתן שם יסוד המים שהוא קר ולח, היפך האש, כי כל ב' בחי' יולידו בחי' אמצעי שוה, וכן האש שהוא חם ויבש נתנו ומזגו ברוח צפון ולכן אל יקשה בעיניך מאמר הפילוסופים אם נראה חלוקים זה על זה והנה כפי גרסת הדפוס נראה כי גם ברוח מזרח כן כי כן כתב כג"ד מזרח, ר"ל כי המה ג"כ הפוכים וא"כ גרסת הדפוס היא נכונה כי הרוח קר ויבש וכן נראה בחוש כי הוא מקרר את האדם ומיבשו ומזגו ונותנו ברוח מזרח שהוא חם ולח ומ"ש עפר הוא קר ויבש וכו' שינה הלשון שלא אמר כג"ד רוח מזרח מערב עפר וכו' לא נתמזגו אלא שהם מטבע אחר ר"ל עפר מערב מטבע אש שהוא קר ויבש כנז', וזהו ההפרש שיש בין רוח מזרח ובין עפר מערב ובזה נסתלקה קושית המגיהים ובזה תבין ג"כ מ"ש בגין דמערב אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש ר"ל אתיחדו תרויהו הוצרכו למזג אחרים וכן תבין מ"ש דהא חמימותא דדרום אתאחיד ביה בחמימותא דמזרח ולא אמר בחמימותא דרוח כי הרוח קר ויבש ובזה צדקו כל דברי המאמר ועדיין צריך עיון למה עפר במערב היו כ"א באתריה (נ"א לאחדים) והש"י יאיר עינינו ודע כי אש ומים הם ב' יסודות הקודמים לכל והם חו, בוהוליד האש את הרוח שהוא הבן הז"א חם מצד האב ולח מצד האם ובהשלכת הטיפה גובר החום, ולכן הרוח הוא חם ולח ומצד האם נולדה הנוק' העפר קר ויבש האם וקדמה מצד האם קר מצד המים ויבש מצד האש, וד' יסודות תחתונים הם נפרדים ושולשתן מתחברין ופועלים בעפר והב' נוק' למטה מהב' זכרים מים ועפר הם תחת אש ורוח בסוד ותלכנה שתיהן שהם ב' ההי"ן אימא וברתא (זהר הרקיע). אמנם שם הוא משובש קצת, אך בספר אור החמה הובא לשונו ושם הוא מתוקן בזה (ביאורים ח"א עה ע"ד).

⁹⁵ עי' בהגר"א בתיקונים (תיקון מ דף פט ע"ג) כי החילוק בזה הוא בין החו"ג דז"א להחו"ג דנוק', כי בז"א הוה החו"ג אור ומים אור חסד מים גבורה, ובהנוק' הוה החו"ג מים ואש, מים חסד אש גבורה, כי הגבורה דידיה הוא החסד דידיה, והאור הוא החסד שבחסד, והאש הוא הגבורה שבגבורה, כי ז"א בערכה הוא כולו חסד, והיא בערכה היא כולה גבורה כנודע (דע"ה ח"ב קלג ע"ד וכללים ח"ב לה ע"ד).

<p>לסטר צפון דהא אש תוקפא דחמימותא ביה ויבישו דיליה⁹⁶ תקיף וצפון בהפוכא דיליה הוא ואתמויג חד בחד ואיהו חד⁹⁷ מים לימינא והוא לסטר דרום וקודשא בריך הוא לחברא <נ"א לאחורא> לון כחדא עביד מזגא דא כמזגא דא</p>	<p>והיבש שלו חזק וצפון ההפיק שלו ונמזגים אחד באחד והוא אחד מים לימין והוא לצד דרום והקדוש ברוך הוא לחברם (להחזירם) כאחד עושה מזג זה כמזג זה.</p>
<p>צפון איהו קר ולח אשא חם ויבש אחלף לון לסטר דרום דרום איהו חם ויבש מים קרים ולחים וקודשא בריך הוא מזיג לון כחד [נדפקי] (נפקי) מיא מדרום ועאלין בגו צפון ומצפון נגדי מיא נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא בגין דקודשא בריך הוא אויף דא בדא וכל חד וחד אויף לחבריה מדיליה כדקא חזי ליה כגוונא דא רוח ומזרח בגין דיויף כל חד לחבריה⁹⁸ ואתכליל דא בדא לאתחברא כחד</p>	<p>הצפון הוא קר ולח האש חם ויבש החליפם לצד דרום דרום הוא חד ויבש המים קרים ולחים והקדוש ברוך הוא מזג אותם כאחד שיוצאים מים מדרום ונכנסים לצפון ומצפון נמשכים מים יוצא אש מצפון ונכנס בתוקף הדרום ומדרום יוצא תוקף החמימות לעולם משום שהקדוש ברוך הוא לווה זה מזה וכל אחד ואחד מלוה לחברו משלו כראוי לו כדוגמא זה רוח ומזרח כדי שילוה כל אחד לחבירו ונכללים זה בזה להתחבר כאחד.</p>
<p>תא חזי אשא מסטרא דא⁹⁹ מים מסטרא דא¹⁰⁰ ואינן מחלוקת עאל רוח¹⁰¹ בינייהו ואחיד לתרין סטרין דא הוא דכתיב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים¹⁰² דהא אשא קאים לעילא בסטרא דא¹⁰³ ומים¹⁰⁴ קיימי על אפי ארעא¹⁰⁵ רוחא אעיל בינייהו ואחיד לתרין סטרין¹⁰⁶ ואפריש מחלוקת עפר¹⁰⁷ מיא¹⁰⁸ קיימי עליה ורוחא¹⁰⁹ ואשא¹¹⁰ ומקבלא מכלהו בחילא דתלתא אלין דקיימי עליה</p>	<p>בא וראה אש מצד זה מים מצד זה והם מחלוקת נכנסת רוח ביניהם ואוחזת את שני הצדדים זהו שכתוב ורוח אלהים מרחפת על פני המים שהרי אש עומדת למעלה בצד זה ומים עומדים על פני הארץ רוח נכנסת ביניהם ואוחזת את שני הצדדים ומפרידה מחלוקת העפר המים עומדים עליו ורוח ואש ומקבלת מכולם בכח של שלשת אלה שעומדים עליו.</p>
<p>תא חזי רוח ומזרח מזרח חם ולח רוח (קר ויבש סטרא דאיהו יבישא) [חם ולח <איהו></p>	<p>בא וראה רוח ומזרח מזרח חם ולח רוח (קר ויבש הצד שהוא יבש)</p>

⁹⁶ עי' תיקור"ז סא ע"א (הגהות הזהר) צ"ל עא ע"א (לש"ו).

⁹⁷ שניתן האש בצפון ונעשית האש עם הצפון לאחד כדי להחליש כח חמימותו דהאש (לש"ו ביאורים ח"א עה ע"ד).

⁹⁸ ולא אמר ועפר ומערב כי הם לא נתמזגו ששינסה טבע א' קר ויבש והוא משום כי הם מקבלים מכל הג' עליונים ואינם צריכסי עוד למיזוג ועי' זהר הרקיע (לש"ו).

⁹⁹ גבורה (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מז והלאה.

¹⁰⁰ חסד (רח"ו).

¹⁰¹ ת"ת (רח"ו).

¹⁰² בינה (רח"ו).

¹⁰³ בינה (רח"ו).

¹⁰⁴ חסד (רח"ו). ח"ג רנה ע"א (לש"ו).

¹⁰⁵ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁶ לבינה ומלכות (רח"ו).

¹⁰⁷ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁸ חסד (רח"ו).

¹⁰⁹ ת"ת (רח"ו).

¹¹⁰ גבורה (רח"ו).

<p>ובניני כך אחיד לתרין סטרין דהא אש חם ויבש ומים קרים ולחים רוח איהו חם ולח סטרא דאיהו חם] אחיד באשא סטרא דאיהו [לח] (קר) אחיד במיא ועל דא אסכים בנייהו ואפריש מחלוקת דאשא ומיא</p>	<p>חם ולח היא ולכן אוחז את שני הצדדים שהרי אש חם ויבש ומים קרים ולחים רוח הוא חם ולח הצד שהוא חם אחוז באש הצד שהוא לח אחוז במים ועל זה הסכים ביניהם ומפריד מחלוקת של אש ומים.</p>
<p>עפר איהו קר ויבש ועל דא מקבל עליה כלהו וכלהו עבדי ביה עבידתיהו ומקבלא מכלהו לאפקא בחליהון מזונא לעלמא בגין [דבמערב] (דמערב) אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש [וסטרא דאיהו קר אחיד] בצפון דאיהו קר ולח דהא קריא אתאחיד בקריא בגין כך צפון אתאחיד במערב בסטרא דא דרום דאיהו חם ויבש בההוא יבישותא דיליה אחיד ליבשותא דמערב בסטרא אחרא ואתאחיד מערב בתרין סטרין</p>	<p>עפר הוא קר ויבש ולכן מקבל עליו את כולם וכולם עושים בו מעשיהם ומקבל מכולם להוציא בכחם מזון לעולם משום שבמערב נאחז העפר שהוא קר ויבש וצד שהוא קר אחוז בצפון שהוא קר ולח שהרי קר נאחז בקר משום כך צפון נאחז במערב בצד זה דרום שהוא חם ויבש באותו היבש שלו אוחז את היבש של המערב בצד אחר ונאחז מערב בשני צדדים.</p>
<p>וכן אתאחיד דרום במזרח דהא חמימותא דדרום אתאחיד ביה בחמימותא דמזרח ומזרח אתאחיד בצפון דהא לחותא דיליה אתאחיד בלחותא דצפון השתא אשתכח דרומי"ת מזרחי"ת מזרחי"ת צפוני"ת צפוני"ת מערבי"ת מערבי"ת דרומי"ת וכלהו כלילן דא בדא לאשתלשלא חד בחד</p>	<p>וכן נאחז דרום במזרח שהרי חמימות הדרום נאחזת בחמימות המזרח ומזרח נאחז בצפון שהרי לחותו נאחזת בלחות הצפון עכשיו נמצא דרומי"ת מזרחי"ת מזרחי"ת צפוני"ת צפוני"ת מערב"ת מערב"ת דרומי"ת וכולם כלולים זה בזה להשתלשל אחד באחד.</p>
<p>[כגוונא דא] צפון עביד דהבא [דמסטרא] (מסטרא) דתוקפא דאשא אתעביד דהבא והיינו דכתיב (איוב לו כה) מצפון זהב יאתה [דאש] (אש) אתאחיד בעפר ואתעביד דהבא והיינו דכתיב (שם כח ו) ועפרות זהב לו ורזא דא (שמות כה יח) שנים כרובים זהב</p>	<p>כדוגמא זה צפון עושה זהב שמצד תקף האש נעשה זהב והוא שכתוב מצפון זהב יאתה שאש אחוז בעפר ונעשה זהב והיינו שכתוב "ועפרות זהב לו" וסוד זה "שנים כרובים זהב".</p>
<p>מיס¹¹¹ אתאחיד בעפר וקרירותא בלחותא עביד כסף השתא הא עפר אתאחיד בתרין סטרין בזהב ובכסף ואתיהיב בנייהו רוחא אחיד למים ואחיד¹¹²</p>	<p>מים נאחזים בעפר וקרירות בלחות עושה כסף כעת הרי עפר נאחז בשני צדדים בזהב ובכסף ונתן ביניהם רוח אוחזת את המים ואוחזת</p>
<p>גליון</p>	

¹¹¹ חסד (רח"ו).

¹¹² ענין הד' יסודות וענין הד' רוחות הנה הם הב' בחי' דעגולים ויושר אשר ישנם בכל עולם כנודע, כי הד' יסודות הם עגולים כנ"ל, והד' רוחות הם היושר. והנה בארנו בשער עגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו, כי העגולים ויושר דכל עולם תחתון הנה שניהם הם יוצאים מהקצה התחתון דהיושר דהעליון, שהוא מהנה"ם שבו, העגולים הם מאור המקיף שבהם, והיושר הוא מהאור הפנימי שבהם, וא"כ נמצא כי ישנם באמת להד' רוחות שורש בפנ"ע והם מציאות בפנ"ע זולת הד' יסודות, אלא שהם מתחברים יחד ונעשים לאחד ע"י שהם שניהם משורש אחד (ביאורים ח"א עו ע"ג).

<p>תמיהא במה דאמר רוח קר ויבש שאם כן עפר ורוח שוים בטבעם אבל י"א¹¹³ כי רוח חם ולח¹¹⁴ ואם כן נוכל לומר דאחיד רוח לתרין סטריין אש חם ויבש ורוח חם ולח סטרא דאיהו חם אחיד באש וסטרא דאיהו לח אחיד במיא ואפריש מחלוקת דאשא ומיא עפר איהו קר ויבש ומים קרים ולחים וסטרא דקר אחיד בעפר בסטרא</p>	
<p>כד/ב</p>	
<p>גליון</p>	
<p>דקר אשתכח דעפר מקבל עליה כלהו בגין כך אחיד לתרין סטריין דהא אש חם ויבש מים קר ולח</p>	
<p>זהר</p>	
<p>לאש¹¹⁵ ואפיק תרין כחד דאיהו (יחזקאל א ז) עין נחשת קלל¹¹⁶ ועפר דקאמרן כד איהו בלחודוי ביבישו וקרירו דיליה נפיק ברזל וסימניך (קהלת י י) אם קהה הברזל וגו'</p>	<p>את האש ומוציאה שנים כאחד שהוא "עין נחשת קלל" ועפר שאמרנו כשהוא לבדו ביבש והקר שלו יוצא ברזל וסימנך "אם קהה הברזל וגו'".</p>
<p>והאי עפר אתאחיד בכלהו וכלהו עבדין ביה כגוונא דלהון</p>	<p>ועפר זה נאחז בכלם וכולם עושים בו כצורה שלהם</p>
<p>תא חזי בלא עפר לית זהב וכסף ונחשת דהא כל חד וחד אוזיף לחבריה מדיליה לאתקשרא דא בדא ואתאחיד עפר בכלהו בגין דתרין סטריין אחידן ליה אשא ומיא ורוחא אתקריב ביה בגין אלין תרין ועביד ביה עבידתא</p>	<p>בא וראה בלא עפר אין זהב וכסף ונחשת שהרי כל אחד ואחד מלוה לחברו משלו להתקשר זה בזה והעפר נאחז בכולם משום ששני צדדים אוחזים אותו אש ומים, ורוח נקרבת לו בשביל שני אלה ועושה בו מעשה.</p>
<p>אשתכח דכד אתחבר עפרא בהדייהו עביד ואוליד עפרא אחרנין כגוונא דלהון כגוונא דזהב אוליד עפרא¹¹⁸ סוספיתא ירוקא¹¹⁹ דאיהו כגוונא דדהבא ממש כגוונא דכסף אוליד עופרת כגוונא דנחשת [עילאה] אוליד קסיטרא¹²⁰ דאיהו נחשת זוטא כגוונא דברזל אוליד ברזל¹²¹ וסימניך (משלי כז טז) ברזל בברזל יחד</p>	<p>נמצא שכשמתחבר עפר עמם עושה ומוליד עפרות אחרים כדוגמא שלהם כדוגמא שזהב מוליד עפר פסולת ירוקה שהיא כדוגמת זהב ממש כדוגמא שכסף שמוליד עופרת וכדוגמא שנחשת העליונה מולידה¹¹⁷ בדיל שהוא נחשת קטנה כדוגמא שברזל מוליד ברזל וסימנך ברזל בברזל יחד.</p>

¹¹³ היא סברת הרמב"ם ז"ל ריש פ"ד מהלכות יסודי התורה (הערת הזהר).

¹¹⁴ כמ"ש בתיקו"ז לה ע"ב [קכה ע"ב (לש"ו)] (הערת הזהר).

¹¹⁵ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד נד והלאה.

¹¹⁶ שהוא ג"כ בת"ת (רח"ו).

¹¹⁷

¹¹⁸ רלו ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁹ נחשת ירוק שקורין אלטון (רמ"ז).

¹²⁰ בדיל (רמ"ז).

¹²¹ הוא שקורין אסא"ל, ובלשון הקדש עשו"ת (רמ"ז).

<p>תא הזי אש רוח מים ועפר כלהו אחידן דא בדא ואתקשרן דא בדא ולא הוי בהו פרודא ועפר דא כד איהו אוליד לבתר לא מתקשרן דא בדא באינן עלאי כמה דאת אמר (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים באלין הוי פרודא</p>	<p>בא וראה אש רוח מים ועפר כולם אחוזים זה בזה וקשורים זה בזה ואין בהם פירוד והעפר הזה כשהוא מוליד אחר כך לא מתקשרים זה בזה כאותם עליונים כמו שנאמר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים באלה היה פרוד.</p>
<p>בגין דהא עפר כד איהו אוליד בחילא דתלת עלאי אפיק ארבעה נהרין דתמן משתכחי אבני יקר ובאתר חד אינן דכתיב (שם יב) שם הבדלח ואבן השהם ואלין אבני יקר אינן תריסר ואינן לארבע סמרי עלמא לקביל תריסר שבטין דכתיב (שמות כח כא) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתיים עשרה על שמותם ואלין תריסר בקר דאינן תחות ימא</p>	<p>משום שהרי העפר כשהוא מוליד בכח של שלשת העליונים מוציא ארבעה נהרות ששם נמצאות אבנים יקרות והם במקום אחד שכתוב שם הבדולח ואבן השוהם ואותן אבנים יקרות הן שתיים עשרה והן לארבעה צדדי העולם כנגד שנים עשר שבטים שכתוב והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתיים עשרה על שמותם ושנים עשר הבקר הללו שהם תחת הים.</p>
<p>תא הזי כל ארבעה סמרין עלאין דקאמרן אף על גב דמתקשרן דא בדא ואינן קיומא דלעילא ותתא קיומא דעלמא יתיר רוח בגין דכלא קיימא בגיניה ונפשא לא קיימא אלא ברוחא דאי גרע רוחא אפילו רגעא חדא נפשא לא יכילת לאתקיימא ורזא דא כתיב (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב¹²² נפשא בלא רוחא לאו איהו טוב ולא יכלא לאתקיימא</p>	<p>בא וראה כל ארבעת הצדדים העליונים שאמרנו אף על גב שנקשרים זה בזה והם הקיום שלמעלה ומטה קיום של העולם יותר הוא הרוח משום שהכל עומד בגללו ונפש לא עומדת אלא ברוח שאם נגרעת הרוח אפילו רגע אחד אין הנפש יכולה להתקיים וסוד זה כתוב גם בלא דעת נפש לא טוב נפש בלי רוח אינה טוב ולא יכולה להתקיים.</p>
<p>ותא הזי אינן תריסר דקאמרן דאינן תריסר אבנין אינן תריסר בקר דתחות ימא בגין כך נטלו אינן תריסר נשיאים (במדבר ז פז) כל הבקר לעלה שנים עשר וגו' וכלא רזא עלאה הוא ומאן דישגח במלין אלין ישגח ברזא דחכמתא עלאה דעקר דכלא ביה¹²³</p>	<p>ובא וראה אותם שנים עשר שאמרנו שהם שתיים עשרה אבנים הם שנים עשר בקר שתחת הים משום כך נטלו אותם שנים עשר נשיאים כל הבקר לעלה שנים עשר פרים וגו' והכל הוא סוד עליון ומי</p>

¹²² פי' כי הדעת נשמת הת'ת שהוא רוח וז"ש החכם יענה דעת רוח (רח"ו). הרוח נקרא דעת כמ"ש בשער המוחין (פרק ז) וכנודע, ובו מתלבשין כל המוחין דגדלות שהם מהדעת עלאה (ביאורים ח"א עב ע"א).

¹²³ כל האצילות בכללו גוף ונשמה, מלבר ומלגו, והמשכילים הם יודעי מדין המסתכלים בפנימיות החכמה התחתונה בסוד נשמתא. וזה נקרא רזא דחכמתא, פנימיות החכמה התחתונה, ועל ידי כך נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה, כי נשמת החכמה התחתונה הוא זיו וזוהר החכמה העליונה, בסוד כלת משה. והיא הצלע, נקודת י', בסוד י' בראש י' בסוף, יוד משם בן ארבע, יו"ד משם אדני כנודע. וענין נהרין ונצצין הוא בסוד אור ישר מאיר מלמעלה למטה להם, וזהו נהרין. וסוד אור חוזר בסוד המראה המלוטשת, כי כאשר יכה בה אור השמש יצאו ממנה ניצוצות מצד לטישותה ממטה למעלה, וזהו ונצצין. ולכ"א יזהירו, יזהירו לאחרים דנקטי ויהבי מיין דכורין ומיין נוקבין, וזה כדוגמת יסוד שיש לו שתי בחינות אלו, בסוד יוסף הצדיק ובנימין הצדיק, זה מיין דכורין וזה מיין נוקבין. ושתי בחינות אלו, האחד נקרא נהירו והשני נקרא נציצו, וזמ"ש בזוהר נהירו ונציצו דנהרא דנפיק מעדן שהוא סוד יסוד הנקרא נהר היוצא מעדן ודע כי עם היות שיש ליסוד שתי בחינות אלו כדפרישית והם יוסף הצדיק למעלה ובנימין למטה בתוך הנקבה העליונה כד"א בצאת

	שישיגח בדברים הללו ישגיח בסוד החכמה העליונה שהעיקר של הכל בה.
אמר רבי שמעון הא דאמר רבי חזקיה דכר ברא קודשא בריך הוא לאדם מעפרא דמקדשא דלתתא ¹²⁴ אתברי מעפרא דמקדשא דלעילא אתייהב ביה נשמתא כמה דכר אתברי מעפרא דלתתא אתחברו ביה תלת סטרי(ן) ¹²⁵ יסודי עלמא הכי נמי כד אתברי מעפרא דלעילא אתחברו ביה תלת סטרי יסודי עלמא ואשתלים אדם והיינו דכתיב (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשב יהוה לו עון ואין ברוחו רמיה אימתי לא יחשב יהוה לו עון בזמן דאין ברוחו רמיה	אמר רבי שמעון מה שאמר רבי חזקיה שכשברא הקדוש ברוך הוא את האדם מעפר המקדש שלמטה נברא מעפר המקדש שלמעלה נתנה בו נשמה וכמו שכשנברא מהעפר שלמטה התחברו בו שלשה צדדים יסודות העולם כך גם כשנברא מן העפר שלמעלה התחברו בו שלשה צדדי יסודות של העולם והשתלם האדם והיינו שכתוב אשרי אדם לא יחשב ה' לו עוון ואין ברוחו רמיה אימתי לא יחשב ה' לו עוון בזמן שאין ברוחו רמיה.
תא חזי משה אשתלים יתיר מאבהן בגין דמליל עמיה קודשא בריך הוא מדרגא עלאה יתיר מכלהו ומשה פנימאה דבי מלכא עלאה הוה ועל דא כתיב וארא אל אברהם וגו' והא	בא וראה משה נתקן יותר מהאבות משום שדיבר עמו הקדוש ברוך הוא מדרגה יותר עליונה מכולם ומשה מפגים בית המלך

נפשה כי מתה עוד יש (בסוד) [ביסוד] עצמו למעלה שתי בחינות אלו ולפיכך נקרא חי העולמים בסוד תשעה מלמטה למעלה ותשעה מלמעלה למטה העולים ח"י וח"י הוא בתרין עלמין כי גם הוא חי בעולם הנקבה בסוד בנימין הצדיק וזמ"ה חי חי הוא יודוך וכדכתיבנא ושורש הדבר הוא כי ביסוד נסתים הזכר העליון והוא הרקיע המבדיל בין מים למים והאור העליון המחיה את הספירות יורד עד שם ומכה בו בסוד בטש ביה כדמות המראה המלוטשה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה כי עומדת כנגד אור השמש כן רקיע זה מבדיל בין עלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ואינו מניח לעבור האור למטה ועל ידי כך מכה בו סוד האור העליון בפנימיותו ויוצאין ממנו נצוצות כמנין האורות המכים בו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה וזמ"ש ודא רזא סתימא דאקרי הרקיע כי בחינת רקיע יאמר על ענין זה כי הוא רקיע המבדיל ומעכב אור העליון מלרדת למטה ולפיכך יש בו נהירו ונציצו כמ"ש בכל השאר. ולפיכך יש ברקיע הזה ככביא ומזלי שמשא וסיהר' כי כוכבים הם נשמות הצדיקים היורדין שם מהמוח העליון ועומדים שם ומשם יורדין למלכות. והמזלות הם שנים עשר בסוד שש קצוות מן חסד ולמטה שש ממטה ולמעל' ושש מלמעל' למטה כנז' בתקונין כי אעפ"י שכל התשעה מכים ברקיע זה אין דומה הכאת השש קצוות לשאר כי כל אחד בחינה בפני עצמה יש לו ולפיכך מהשש קצוות יצאו י"ב מזלות ומת"ת ומלכות נעלמים יצאו שמשא וסיהרא וזה מצד הנשמו' שבו כי כמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מיין נוקבין כנודע כן ביסוד נשמות צדיקים שבו שהם הכוכבים כדפרישית הם הם המעלין תשעה מלמעלה למטה ואעפ"י שהת"ת מהשש קצוות הנז' מ"מ יש בת"ת שתי בחינות אם בחינת היותו בכלל השש קצוות ואם בחינת היותו בפני עצמו וכל אלו נקבעין ביסוד וסיהרא עם היות כי היא למטה מן היסוד עכ"ז שרשה בסוד ה' ד"ו ובסוד י"ד וי' ו' ד' נחקק ביסוד ושרש זה בחכמה ובינה ומשם ירדו אל היסוד וכו' עיי"ש אריכות (שער מאמרי רשב"י).

¹²⁴ עי' פ' קדושים (פג סע"א) אמרו כי היה מעפרא דבי מקדשא לעילא, והכוונה הוא כי הרי כל ארץ ישראל כולו שהיא בחי' יצירה שבהעוה"ז הרי היא מהד' ראשונות דהעוה"ז, ובפרט מקום המקדש והיכל קודש הקדשים, שהם בחי' אצילות ובריאה דהעוה"ז כנז', ובעת בריאת אדה"ר הרי היה עומד אז כל העשייה כולו בהד' תחתונות דעולם הבריאה של עתה ובהו' ראשונות דעולם היצירה של עתה, והיו הד' ראשונות דהעשייה במדרגת הד' תחתונות דהבריאה, וא"כ הרי היה מקום המקדש בעולם הבריאה, וזהו שאמרו כי אדה"ר אף על גב דגופא דלילה הוה מעפרא לאו מעפרא דהכא הוה אלא מעפרא דבי מקדשא לעילא, ור"ל כי הרי הגם שהיה מעפר דבית המקדש של העוה"ז, אבל כל העוה"ז הרי היה עומד אז למעלה, והיה מקום דבית המקדש של עתה למעלה בעולם הבריאה, וז"ש מעפרא דבי מקדשא לעילא (ולא אמר דלעילא אלא לעילא), כי הרי מקום המקדש שלנו הוא גופה היה אז למעלה במקום עולם הבריאה של עתה (דע"ה ח"ב כז ע"ב).

¹²⁵ סטרא (דפ"ד).

<p>אוקימנא מלי</p>	<p>העליון היה ועל זה כתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' והרי בארנו את הדברים.</p>
<p>לכן אמר לבני ישראל אני יהו"ה והוצאתי אתכם (שמות ו ו) רבי יהודה אמר האי קרא אפכא הוא דכתיב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים בקדמיתא ולבתר והצלתי אתכם מעבודתם ולבתר וגאלתי אתכם הוה ליה למימר מעיקרא וגאלתי אתכם ולבתר והוצאתי אתכם אלא עקרא דכלא בקדמיתא <דבעא> (בעא) קודשא בריך הוא לבשרא לון בשבחא דכלא בקדמיתא</p>	<p>לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם רבי יהודה אמר פסוק זה הוא הפוך שכתוב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים בראשונה ואחר כך והצלתי אתכם מעבודתם ואחר כך וגאלתי אתכם היה לו לומר מתחלה וגאלתי אתכם ואחר כך והוצאתי אתכם אלא עקר של הכל בראשונה שרצה הקדוש ברוך הוא לבשר להם בשבח של הכל בראשונה.</p>
<p>אמר רבי יוסי והא שבחא דכלא ולקחתי אתכם לי (לעם) והייתי</p>	<p>אמר רבי יוסי והרי שבח הכל ולקחתי אתכם לי לעם והייתי</p>
<p>כה/א</p>	
<p>לכם לאלהים ואמר ליה לבתר [אמר ליה] (אלא) בההוא זמנא לית להו שבחא אלא יציאה דחשיבו דלא יפקון מעבודתהון לעלמין בגין דהו חמאן תמן [דכל] (כל) אסירי דהו בנייהו מקשרי לון בקשרא דחרשי ולא יכלין <לנפקא> (לאפקא) מבינייהו לעלמין ובגין כך מה דחביב עלייהו מכלא אתבשרו ביה</p>	<p>לכם לאלהים ואמר אותו לבסוף אמר לו באותו זמן אין שבח אלא היציאה שחשבו שלא יצאו מעבודתם לעולמים משום שהיו רואים שם שכל האסירים שהיו ביניהם קושרים אותם בקשרי כישוף ולא יכולים לצאת מביניהם לעולמים ולכן התבשרו במה שחביב עליהם מכל.</p>
<p>ואי תימא [דהא יפקו חיליהון] (דהא נפקו חיליהון) <אף על גב דנפקו הא דילמא יזלון> בתרייהו לאבאשא לון כתיב והצלתי אתכם מעבודתם ואי תימא הא יפקון וישתזבון ולא יהא לון פרוקא תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה [ואי תימא לא יקבלם הא כתיב ולקחתי ואי תימא כשיקבלם לא יביאם לארץ הא כתיב והבאתי אתכם <וגו'>]</p>	<p>ואם תאמר אף על גב שיצאו הרי אולי ילכו אחריהם להזיק להם כתוב והצלתי אתכם מעבודתם ואם תאמר הרי יצאו וינצלו ולא תהיה להם גאולה תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ואם תאמר לא יקבלום הרי כתוב ולקחתי ואם תאמר כשיקבלם לא יביאם לארץ הרי כתוב והבאתי אתכם וגו'.</p>
<p>רעיא מהימנא</p>	
<p>ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם וגו' פקודא דא קדמאה דכל פקודין¹²⁶ ראשיתא קדמאה¹²⁷ דכל פקודין למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכללא [מאי בכללא] למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא וברא עלמין</p>	<p>ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם וגו' מצוה זו ראשונה של כל המצוות ראשית ראשונה לכל המצוות לדעת את הקדוש ברוך הוא בכלל מה זה בכלל לדעת שיש שליט עליון שהוא רבון העולם וברא אל</p>

¹²⁶ ר"ל מצוה ראשונה שצוה מרע"ה לישראל אע"ג שכמה מצות כתובים קודם לב"נ (יהל אור).

¹²⁷ ר"ל לכל ב"נ שהיא מצוה ראשונה (יהל אור).

<p>כלהו שמיא וארעא וכל חיליהון ודא איהו בכללא וסופא דכלא¹²⁸ בפרט¹²⁹ למנדע ליה בפרט¹³⁰</p>	<p>כל העולמות שמים וארץ וכל חילותיהם וזהו בכלל וסוף הכל בפרט לדעת אותו בפרט.</p>
<p>וכלל [ופרט] איהו¹³¹ רישא וסופא רזא דכר ונוקבא [כחדא¹³²] ואשתכח בר נש¹³³ בהאי עלמא¹³⁴ דאתעסק בכלל ופרט [בר נש] בהאי עלמא איהו כלל ופרט תקונא דהאי עלמא¹³⁵ איהו כלל ופרט בגין כך ראשיתא דכלא למנדע דאית (לן) שליט ודיין [על עלמא] ואיהו רבון כל עלמין וברא ליה לבר נש מעפרא ונפח באפוי נשמתא דחיי ודא איהו בארעא כלל</p>	<p>וכלל ופרט הוא ראש וסוף סוד של זכר ונקבה כאחד ונמצא אדם בעולם הזה שמתעסק בכלל ופרט אדם בעולם הזה הוא כלל ופרט תקון של העולם הזה הוא כלל ופרט משום כך ראשית הכל לדעת שיש שליט ודיין על העולם והוא רבון כל העולמים וברא את האדם מן העפר ונפח באפיו נשמת חיים וזהו בדרך כלל.</p>
<p>כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי ליה לקודשא בריך הוא כיון דאתא משה לגבייהו פקודא קדמאה דא אוליף לון דכתיב (שמות ו ז) וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם וגו' ואלמלא פקודא דא¹³⁶ לא הוו ישראל מהימנין¹³⁷ בכל אינון נסין וגבורין דעבר לון במצרים כיון דידעו פקודא דא באורח כלל אתעבידו להון נסין וגבורין</p>	<p>כשיצאו ישראל ממצרים לא היו יודעים את הקדוש ברוך הוא כיון שבא משה אליהם למד אותם מצוה ראשונה זו שכתוב וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו' ואלמלא מצוה זו לא היו ישראל מאמינים בכל אותם נסים וגבורות שעשה להם במצרים כיון שידעו מצוה זו בדרך כלל נעשו להם נסים וגבורות.</p>
<p>ולסוף ארבעין שנין¹³⁸ דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא <דאוליף> (ואוליף) לון משה בין אינון דמתנהגי בארעא¹³⁹ בין אינון דמתנהגי לבר מארעא כדין אוליף לון</p>	<p>ולסוף ארבעים שנה שכשהשתדלו בכל אותן מצוות של התורה שלמד אותם משה בין אותן שנוהגות בארץ ובין אותן שנוהגות בחוץ לארץ אז לימד אותם בדרך פרט זהו שכתוב</p>

¹²⁸ ג ע"א (הערת הזהר).

¹²⁹ ר"ל סוף של כל המצות אחר שיעסוק בכלם כמ"ש לקמן בסמוך ולסוף מ' שנין דקא כו' (יהל אור).

¹³⁰ ר"ל האיך אנהיג עלמא בכל מדה ומדה דיליה והן כל סתרי תורה והוא סוף כל הלימוד והמצות (יהל אור).

¹³¹ ר"ל שכלל הוא עד"א שהוא ראשית להשגה ובפרט הוא מלכות שהוא סופא דהשגה באצילות וכן בכל העולמות והן שבעת ימי הבנין שהם מנהיגים את העולמות כידוע שג' הראשונות הם הנסתרות והן הנגלות לנו וכו' (יהל אור).

¹³² ר"ל ע"י עסק דכלל ופרט (יהל אור).

¹³³ ר"ל בפקודא דא הוא עוסק בכלל ופרט שהן דו"ן כלל התורה ומצות כידוע (יהל אור).

¹³⁴ ר"ל האדם ואשתו שהוא כלל, ואשתו פרט, כי ביצירת הולד בטיפת הזרע נכללים כל האברים כידוע ובאשה נפרטין ונצטיירין כל האברים בפרט (יהל אור).

¹³⁵ ר"ל בעולם הזה השמים וארץ הן כלל ופרט, כי הכל תלוי במזל, כל עשב ועשב. וכל מה שבעולם הזה כולם כלולין בשמים ונפרטין בארץ, והכל נגד דו"ן וז"ש בג"כ ראשיתא דכלא וכו' (יהל אור).

¹³⁶ כמ"ש הגידו האותיות לאחור ונדע הכי אלקים אתם, ולכן היו קודם למכות התראות לידע שהיו המכות מאתו ית', וזה ענין אותות ומופתים שהאות הוא הודעת הדבר קודם למעשה כנ"ל הגידו האותיות כו', וזהו אות שע"י בא ומופת הוא שינוי הטבע (יהל אור).

¹³⁷ פי' לא היו מאמינים שהנסים מאת ה' אלא היו מייחסים אותם לאיזו חכמה כשל החרטומים, אבל כשלמדם משה שורש סיבה ראשונה ושממנו יתברך יעשו להם נסים אז נעשו להם הנפלאות, שאם לא כן מה יועיל ה' בם (רמז).

¹³⁸ ע"י אריכות ביהל אור ח"ב א ע"ב.

¹³⁹ ר"ל בין מצות התלויות בארץ ובין שאינן תלויות בארץ (יהל אור).

<p>באורה פרט הדא הוא דכתיב (דברים ד למ) וידעת היום והשבות אל לבבך היום דווקא¹⁴⁰ מה דלא הוה רשו מקדמת דנא כי יהו"ה הוא האלהים דא באורה פרט¹⁴¹ במלה דא כמה רזין וסתרינן אית ביה¹⁴² ודא וההוא דקדמיתא¹⁴³ כלא מלה חדא דא בכלל ודא בפרט</p>	<p>וידעת היום והשבות אל לבבך היום דווקא מה שלא היה רשות מקודם לכן כי ה' הוא האלהים זה בדרך פרט בדבר זה כמה סודות וסתרים יש בו וזה ואותו שבהתחלה הכל דבר אחד זה בכלל וזה בפרט.</p>
<p>ואי תימא הא¹⁴⁶ כתיב (משלי א ז) יראת יהו"ה ראשית דעת [תירוץ¹⁴⁷] דא באורה פרט¹⁴⁸ למנדע מאן איהו¹⁴⁹ יראת [יהו"ה¹⁵⁰] ואף על גב דאית ליה לבר נש לדחלא מניה עד לא ינדע¹⁵¹ אבל הכא כתיב ראשית דעת למנדע ליה דהא איהו ראשיתא¹⁵² למנדע ליה באורה פרט</p>	<p>ואם תאמר הרי כתוב יראת ה' ראשית דעת התירוץ זה בדרך פרט לדעת מי היא יראת ה' ואף על גב שיש לאדם לירא ממנו עד שלא ידע אבל כאן כתוב ראשית דעת¹⁴⁴ לדעת¹⁴⁵ אותו שהרי הוא ראשית לדעת אותו בדרך פרט.</p>
<p>בגין כך פקודא קדמאה למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכלל ופרט [ברישא] (וברישא) ובסופא ורזא דא (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט וכלא בכללא דא ורזא דא¹⁵³ כיון דינדע דא¹⁵⁴ בכלל ישלים כל שיפוי ומאן אינון רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח שיפוי דבר נש כיון דאשתלים בהו על האי בכלל</p>	<p>לכן מצוה ראשונה להכיר את הקדוש ברוך הוא בכלל ופרט בהתחלה ובסוף וסוד זה אני ראשון ואני אחרון אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט והכל בכלל אחד וסוד אחד כיון שידע את זה בכלל ישלים את כל איבריו ומי הם מאתים ארבעים ושמונה מצוות שהם מאתים ארבעים ושמונה איברי האדם כיון שהשתלם בהם על זה</p>

¹⁴⁰ דייקא (דפ"ו).

¹⁴¹ ר"ל שהו"ה הוא כלל שם העצם מעיד על מציאותו ואלקים הוא דיין ומנהיג את העולם ובור אומחיה כל דבר וכל הנהגות של העולמות ולכן נאמר בו' ימי בראשית, הכל שם אלקים, וידעת הפרט האיך עצם כבודו מנהיג העולם בכל מדה זהו ה' הוא אלקים (יהל אור).

¹⁴² בה (דפ"ו).

¹⁴³ ר"ל שקדמיתא הוא אני ה' אלקיכם למנדע מציאותו והו אמנהגי אבל לא האיך במציאותו הנהגות העולמות ולכן לא כתיב שם הוא אלקים כמ"ש כאן וז"ש דא בכלל כו' (יהל אור).

¹⁴⁴

¹⁴⁵

¹⁴⁶ ר"ל כאן מ' שיראה קודם לדעת והאיך אמר שפקודא קדמאה הוא למינדע כו' (יהל אור).

¹⁴⁷ ר"ל אני אתרך לך (יהל אור).

¹⁴⁸ ר"ל שדעת הנאמר בפסוק זה הוא פרט שהוא סוף כל הפקודין כנ"ל (יהל אור).

¹⁴⁹ ר"ל שדעת דהאי קרא קאי אלמעלה על יראת ה' שהיראת ה' הוא קודם לדעת היראה וז"ש אם אין תורה אין יראה אם אין יראה אין תורה, שקדום מ' שתורה קודמת ליראה, ואח"כ מ' שיראה קודמת אלא שהתורה שאמר קודם הוא כלל ושאר אח"כ הוא פרט (יהל אור).

¹⁵⁰ ר"ל מלכות שהיא נקראת יראת ה' כידוע והיא פרט כנ"ל (יהל אור).

¹⁵¹ ר"ל אע"ג שצריך לירא מה' אע"פ שאינו יודע עדיין אותו בפרט איזה מדה הוא יראת ה' מ"מ הוא חייב לידע אח"כ בפרט מאן איהו כו' ור"ל ז"ש יראת ה' כו' (יהל אור).

¹⁵² ר"ל יראת ה' מלכות הוא ראשית לידעת פרט כידוע זה השער כו' ור"ל ז"ש יראת ה' ראשית דעת (יהל אור).

¹⁵³ ר"ל שהכלל והפרט נכלל הכל כא' (יהל אור).

¹⁵⁴ ר"ל שרמ"ח מ"ע נגד איבריו של אדם מסט' דז"א כלל ושס"ה ל"ת נגד ימי השנה מסט' דמלכות כידוע ואמר לעיל שקודם ידע בכלל ואח"כ ישתדל בפקודין ואח"כ ידע בפרט וז"ש כיון דינדע וכו' (יהל אור).

<p>כדין ינדע באורח פרט דדא איהו אסוותא לכלהו וינדע כל יומי¹⁵⁵ שתא דמתחברן למיהב אסוותא לכל שייפין</p>	<p>בכלל אז ידע בדרך פרט שזה הוא רפואה לכלם וידע את כל ימות השנה שמתחברים לתת רפואה לכל האיברים.</p>
<p>[ואי תימא כל יומי שתא היך יהבין אסוותא לכל שייפין] ודאי הכי הוא עילא ותתא¹⁵⁶ שתא <ויומי> (ויומין) דיליה יהבין אסוותא לכל שייפין עילא <ותתא (בזמנא)> (בזמנא) דשייפין אריקו ברכאן ליומי שתא¹⁵⁷ כדין¹⁵⁸ אסוותא וחיין תליין [עלן] (עאלין) מלעילא ואתמליין מכלא מאן גרים לון יומי שתא</p>	<p>ואם תאמר כל ימות השנה איך נותנים רפואה לכל האיברים ודאי כך הוא למעלה ולמטה השנה והימים שלה נותנים רפואה לכל האיברים למעלה ולמטה (בזמן) שהאיברים מריקים ברכות לימות השנה ואז רפואה וחיים תלויים עלינו מלמעלה ומתמלאים מהכל מי גרם להם ימות השנה.</p>
<p>אוף הכי נמי לתתא כד בר נש ישלים נופיה באינן פקודין דאורייתא לית לך כל יומא דלא אתייתא לאתברכא מניה וכד אינן אתברכאן מניה כדין חיין ואסוותא תליין עליה מלעילא מאן גרים ליה אינן יומי שתא [יומי שתא] (אינן חד) כמא דאתברכאן מלעילא מרזא</p>	<p>אף כך גם למטה כשאדם ישלים את גופו באותן מצוות התורה אין לך כל יום שלא בא להתברך ממנו וכשהם מתברכים ממנו אז חיים ורפואה תלויים עליו מלמעלה מי גרם לו אותם ימות השנה ימות השנה כמו שמתברכים מלמעלה מסוד</p>
<p>כה/ב</p>	
<p>רע"מ</p>	
<p>דאדם¹⁵⁹ הכי נמי אתברכאן מתתא מרזא דאדם</p>	<p>של אדם כך גם מתברכים למטה מסוד של אדם.</p>
<p>זכאין אינן ישראל בהאי עלמא באלין פקודין דאורייתא דאקרון אדם דכתיב (יחזקאל לד לא) אדם אתם אתם קרויים אדם ועע"ז לא אקרון אדם ובגין דישראל אקרי אדם אית לון לאשתדלא באינן פקודין דאורייתא למהוי כלא חד ברזא דאדם</p>	<p>אשריהם ישראל בעולם הזה באותם מצוות התורה שנקראים אדם שכתוב אדם אתם אתם קרויים אדם ואומות העולם לא קרויים אדם ומשום שישראל נקראו אדם יש להם לעסוק באותן מצוות התורה להיות הכל אחד בסוד של אדם.</p>
<p>כד יהב קודשא בריך הוא אורייתא לישראל על טורא דסיני מלה קדמאה איהו אנכי אנכי סלקא לרזין¹⁶⁰ [עלאין סבאין]</p>	<p>כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל על הר סיני דיבר ראשון הוא אנכי אנכי עולה לסודות</p>

¹⁵⁵ ר"ל שישתדל בכל ימי השנה בפרט (יהל אור).

¹⁵⁶ ר"ל עילא במלכות ותתאה ימות השנה (יהל אור).

¹⁵⁷ ר"ל ז"א לנוק' (יהל אור).

¹⁵⁸ ר"ל שהשפע יורד אליו מלמעלה וזהו שנסמך בש"ע ברכת רפאינו לברכת השני ואמר רפ"ב דמגילה מ"מ רפואה בשמינית כנגד מילה בשמינית יסוד שהוא שמיני כידוע לראשית חכמה וברכת השנים בתשיעית מלכות (יהל אור).

¹⁵⁹ ר"ל רמ"ח איברים, וז"ש מאלין פקודין כו' שהן רמ"ח (יהל אור).

¹⁶⁰ כמ"ש בז"ח לד ע"ד אנכי הכא איהו רזא כלל ופרט כו' אנכי כללא כו' ה' אלקיך פרט כו' ע"ש ור"ל שהכל נכלל באנכי בכלל וה' אלקיך הוא בפרט כמ"ש שם (יהל אור).

<p>(עלאין) <סגיאין> והכא איהו¹⁶¹ רזא דפקודא קדמאה¹⁶² למנדע ליה בכללא בנין דכתיב אנכי הא קא רמיז דאית אלהא שליטא עלאה [על עלמא] דאיהו <על עלמא כמה דאת אמר (דברים ד כד) כי יהו"ה אלהיך אש אוכלה הוא> פקודא קדמאה בכלל בפרט בנין דכתיב יהו"ה אלהיך דא פרט <ודא כלל ופרט> פקודא קדמאה דאצטריך למנדע ברישא ובסופא כמה דאוקימנא</p>	<p>(עליונים) רבים וכאן הוא סוד של מצוה ראשונה להכיר אותו בכלל משום שכתוב אנכי הרי רומז שיש אלוה שליט עליון שהוא על העולם כמו שנאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא מצוה ראשונה בכלל בפרט משום שכתוב ה' אלהיך זה פרט וזה כלל ופרט מצוה ראשונה שצריך לדעת בראש ובסוף כפי שבארנו.</p>
<p>זהר</p>	
<p>וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח (שמות ו ט) מאי מקוצר רוח אמר רבי יהודה דלא הוו נפישו ולא הוו לקיטי רוחא אמר רבי שמעון מקוצר רוח דעד לא נפק יובלא למיהב לון¹⁶³ [נפישו דעד לא ירב ליה יובלא ברכה על האי רוחא לאתקיימא נפש תתאה ולא שלטא האי רוח על נפש אלא כד אתברכא מיובלא כדין יהא רוחא ומאן איהו רוח דא יעקב דכתיב (בראשית מה כז) ותחי רוח וגו'] [נפשו ורוח בתראה עד לא שלטא למעבד נימוסוי וכדין הוה עאקו דרוחא ומאן איהו רוח בתראה דקאמרן]</p>	<p>וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח מה זה מקוצר רוח אמר רבי יהודה שלא היו נחים ולא היו אוספים [לתוכם] רוח אמר רבי שמעון מקוצר רוח שעדיין לא יצא יובל לתת להם מנוחה ורוח אחרונה עדיין לא שלטה לעשות מנהגם ואז היו בצרות של רוח מהו רוח אחרונה כמו שאמרנו (שעד שלא נתן היובל ברכה על הרוח הזו להתקיים הנפש התחתונה ולא שולטת הרוח הזו על הנפש אלא כאשר מתברכת מהיובל אז תהיה רוח ומי היא הרוח הזו יעקב שכתוב ותחי רוח יעקב וגו').</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות ו יב) הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים מאי ואני ערל שפתים והא בקדמיתא כתיב (שמות ד י) לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי וקודשא בריך הוא הוה אותיב ליה (שמות ד יא) מי שם פה לאדם וגו' והוא אמר (שם יב) ואנכי אהיה עם פיך סלקא דעתך דלא הוה כן והשתא אמר ואני ערל שפתים אי הכי אן הוא מלה דאבטח ליה קודשא בריך הוא בקדמיתא</p>	<p>בא וראה כתוב הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים מה זה ואני ערל שפתים והרי בתחלה כתוב לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי והקדוש ברוך הוא היה משיב לו מי שם פה לאדם וכו' והוא אמר ואנכי אהיה עם פיך התעלה על דעתך שלא היה כך ועתה אומר ואני ערל שפתיים אם כך איפה הדבר שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא בראשונה.</p>

¹⁶¹ ר"ל ע"פ הסוד כמש"ש שאנכי הוא כלל כל הספירות וה' אלקיך הוא בפרט וכאן אמר לפי פשוטו שפי' המלות של אנכי הוא כלל כמ"ש דאית אלהא כו' ה' אלקיך בפרט במדות דיליה כמש"ל (יהל אור).

¹⁶² עי' השגות הרמב"ן על ספר המצות לרמב"ם מצוה א': כתב הרב, "המצוה הראשונה שנצטוונו באמונת האלהות וכו' אנכי מכלל תרי"ג מצות והיא מצוה באמונה כמו שביארנו". אמר הכותב, האמונה הזאת בדבור הזה לא נפלאה היא ולא רחוקה היא וכן בדברי רבותי' מפורש שהיא קבלת מלכותו ית' וכו'. ועם כל זה ראיתי לבעל הלכות שלא ימנה אותם וכו', אבל האמונה במציאותו יתעלה שהודיענו באותות ומופתים ובגילוי השכינה לעינינו הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצות לא ימנה בחשבונן וכו'.

¹⁶³ דפ"ק גורס את המוסגר "נפשו ורוח" כאן.

<p>אלא רזא איהו משה קלא ודבור דאיהו מלה דיליה הוה בגלותא¹⁶⁴ והוה <איהו> אטיס לפרשא מלין <ובגין דא> אמר ואיך ישמעני פרעה בעוד דמלה דילי איהי בגלותא דיליה דהא לית לי מלה הא אנא קלא מלה גרע דאיהי בגלותא ועל דא שתף קודשא בריך הוא לאהרן בהדיה¹⁶⁵</p>	<p>אלא סוד הוא משה הוא קול והדיבור שהוא הדיבור שלו היה בגלות והוא היה אטום מלפרש דברים ומשום כך אמר ואיך ישמעני פרעה בעוד שהדיבור שלי היא בגלות שלו שהרי אין לי דיבור הריני קול דיבור גרוע שהיא בגלות ולכן שיתף הקדוש ברוך הוא עמו את אהרן.</p>
<p>תא חזי כל זמנא דדבור הוה בגלותא¹⁶⁶ קלא אסתלק מניה ומלה הוה אטיס¹⁶⁷ בלא קול כד אתא משה¹⁶⁸ אתא קול ומשה הוה קול בלא מלה [בגין] (כיון) דהוה בגלותא וכל זמנא דדבור הוה בגלותא משה אזיל¹⁶⁹ קלא בלא דבור¹⁷⁰ והכי אזיל עד דקריבו לטורא דסיני¹⁷¹ ואתיהיבת אורייתא¹⁷² ובההוא זמנא אתחבר קלא בדבור וכדין מלה מליל¹⁷³ הדא הוא דכתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה וכדין משה אשתכח שלים¹⁷⁴ במלה כדקא יאות קול ודבור כחדא בשלימו</p>	<p>בא וראה כל זמן שהדיבור היה בגלות הקול הסתלק ממנו והדיבור היה אטום בלי קול כשבא משה בא הקול ומשה היה קול בלי דיבור משום שהיה בגלות וכל זמן שהדיבור היה בגלות משה הלך בקול בלי דיבור וכך הלך עד שקרבו להר סיני ונתנה תורה ובאותו זמן התחבר קול בדיבור ואז הדיבור דיבר זהו שכתוב וידבר אלהים את כל הדברים האלה ואז משה נמצא שלם בדבר כראוי קול ודבור שאחד בשלמות.</p>
<p>ועל דא משה אתרעים דמלה גרע מניה בר ההוא זמנא <דמלילת> (דמליל) לאתרעמא עלוי¹⁷⁶ בזמנא דכתיב (שמות ה כג) ומאז</p>	<p>ועל כך משה התרעם שהדיבור נגרע ממנו פרט לאותו זמן שדברה¹⁷⁵ לרגע עליו בזמן שכתוב ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך מיד וידבר</p>

¹⁶⁴ עי' תיקו"ז כט ע"א: מחשבה בלבא ודא 'י דה' ה' אינון אמירה ודבורא ו' קלא כליל כלא. [תרגום: המחשבה בלב, וזה 'י שה' ה' הם אמירה ודבור, ו' קול כולל הכל.] בהגר"א: דה' ה' כו' - אמירא מאודנא שמאלא, ודבורא מימינא, קלא מאמצע בקנה, מחשבה בלבא, ד' אותיות הוי"ה, ור"ל ז"ש ברכי נפשי את יהו"ה, בינה.

¹⁶⁵ שהוא שושבינא דמטרוניתא שהוא בחי' דבור (רח"ו). ואיהו הוה שושבינא דמטרוניתא, וכד אשתתף למשה הוי כאילו אתחבר קול לדיבור (רמ"ז).

¹⁶⁶ שאין יחוד בגלות, לכך כל הטבע אל הדבור נסתלק ונסתם (אור יקר).

¹⁶⁷ שאין מלכות פועלת ולא מדברת לנבואה (אור יקר).

¹⁶⁸ שנתנבא למעלה והיה הכל בא אליו בסוד אספקלריא המאירה, שבאותה הבחינה אין גלות כלל, והיתה נבואת משה פועלת, אמנם מקום גילוי נבואתו, דהיינו דרך המלכות, לא היה לו, ולזה הוקשה לו היאך יהיו ענייניו נמשכים לתחתונים (אור יקר).

¹⁶⁹ בשליחות המקום (אור יקר).

¹⁷⁰ שלא היה לו חתוך המילות בשפתיו, אלא היה אומר לאהרן והוא היה גומר הדבור לפני פרעה או לישראל, ואפילו שיצאו מן הגלות, לא היה מרע"ה בדבור, מפני שקול צריך שיתחבר עם הדבור, ואין חבור לנקבה עם הזכר עד שיספור ימי לבונה, דהיינו וספרה לה שבעת ימים, והיינו וספרתם לכם (אור יקר).

¹⁷¹ שאז היה היחוד אל השכינה ולישראל (אור יקר).

¹⁷² שאז נתייחדו ב' תורות תורה שבכתב ת"ת בתורה שבעל פה מלכות (אור יקר).

¹⁷³ דהיינו מלכות אלהים ודאי (אור יקר).

¹⁷⁴ שנתרפא (אור יקר).

¹⁷⁵

¹⁷⁶ שכן משה חטא כנגדה שאמר לדבר בשמך דהיינו מלכותו ורצה משה באומרו לדבר בשמך כי כל זה נמשך מטעם שהדבור שהוא בשמו הוא בגלות היאך ישתלם שום פעולה, אדרבה הרע מחמת היותו נתונה בעמקי הגלי' והם גולים כמוה (אור יקר).

<p>באתי אל משה בא וראה שכן הוא וידבר אלהים¹⁷⁷ אל משה תא חזי דהכי >הוא דשרא< (הוה שרא) מלה למללא ופסק לה¹⁷⁸ בגין דעד לא מטא זמנא דכתיב וידבר אלהים >וכו' ופסק ואשלים קלא< [דפסק ואשתלים מלה אחרא] הדא הוא דכתיב (שם) ויאמר אליו אני יהויה בגין דדבור הוה בגלותא ולא מטא זמנא למללא</p>	<p>אלהים אל משה בא וראה שכן הוא שהתחיל דיבור לדבר ומפסיק אותו משום שעדין לא הגיע זמן שכתוב וידבר אלהים וגו' ופסק והשלים הקול זהו שכתוב ויאמר אליו אני ה' משום שהדיבור היה בגלות ולא הגיע זמן לדבר.</p>
<p>ותא חזי¹⁷⁹ בגיני כך משה לא הוה שלים מלה בקדמיתא דהכי אתחזי¹⁸⁰ דאיהו קול ואתי בגין דבור לאפקא [ליה] (לה) מן גלותא כיון דנפק מן גלותא ואתחברו קול ודבור כחדא בטורא דסיני אשתלים משה ואתסי ואשתכח >כדין< קול ודבור כחדא >בשלימו<</p>	<p>(ובא וראה) משום כך משה לא היה שלם בדיבור בתחלה (שכן נראה) שהוא קול ובא בשביל דיבור להוציא אותה מן הגלות כיון שיצא מן הגלות והתחברו קול ודיבור כאחד בהר סיני השתלם משה ונרפא ונמצא אז קול ודיבור כאחד בשלמות.</p>
<p>תא חזי כל יומין דהוה משה במצרים דבעא לאפקא מלה מן גלותא לא מליל מלה >דאיהו דבור< כיון דנפיק מן גלותא >ואתחבר קול בדבור< ההוא מלה דאיהו דבור אנהיג ודבר לון לישראל אבל לא מליל עד דקריבו לטורא דסיני ופתח באורייתא דהכי אתחזי¹⁸² ואי תימא (שם יג יז) כי אמר אלהים¹⁸³ פן ינחם העם לא כתיב כי דבר אלא כי אמר דאיהו רעותא דלבא¹⁸⁴ בחשאי והא אוקימנא¹⁸⁵</p>	<p>בא וראה כל הימים שהיה משה במצרים שרצה להוציא הדיבור מן הגלות לא דיבר דיבור שהוא דיבור כיון שיצאה מן הגלות והתחבר קול בדיבור אותו דיבור שהוא דיבור הנהיג¹⁸¹ והוליד את ישראל אבל לא דיבר עד שקרבו להר סיני ופתח בתורה שכן ראוי ואם תאמר כי אמר אלהים פן ינחם העם לא כתוב כי דבר אלא כי אמר שהוא רצון הלב בחשאי והרי בארנו</p>
<p>כו/א</p>	
<p>וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהויה רבי יהודה פתח (שיר ה ה) קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו' >קמתי אני לפתוח לדודי דא קלא< תא חזי כנסת ישראל כד איהו בגלותא קלא אסתלק [מינה¹⁸⁶]</p>	<p>וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' רבי יהודה פתח קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו' קמתי אני לפתוח לדודי זה קול בא וראה כנסת ישראל כשהיא</p>

¹⁷⁷ מלכות וכו' התחילה הדבור להראות שאין דבור כעת (אור יקר).

¹⁷⁸ ה"ת, שאפילו שדבור זה מצד עצמה ואינה מצד קול מה"ת (אור יקר).

¹⁷⁹ "ותא חזי" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁰ "דהכי אתחזי" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸¹

¹⁸² שאז ת"ת ומלכות ביחד (רח"ו).

¹⁸³ דקאי אשכינה (רח"ו).

¹⁸⁴ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

¹⁸⁵ ויחי רלד ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁶ ה"ס זווג הפנימיות של הגדלות ושל היניקה, דהיינו שם י"ה דהו"ה שהם מוחין גדלות ושם י"ה דאלקים שהם מוחי היניקה דלא נשאר כי אם של הקטנות, וה"ס נאלמתי דומיה, כנזכר בסוד הקדיש (רמ"ז).

<p>(מנייה) ומלה אשתכך >מינה¹⁸⁷ כמה דאת אמר (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה¹⁸⁸ ואי אתער¹⁸⁹ מלתא > (ואי אתער) מה כתיב ודודי חמק עבר דהא [קלא אסתלק מינה ופסקא מלה ועל דא] (אסתלק מינה ופסקא מלה כד"א) וידבר אלהים אל משה >שריאת למלא > ופסק ושתיק לבתר אשלים קלא ואמר ויאמר אליו אני יהו"ה</p>	<p>בגלות קול מסתלק ממנה והדיבור נשתתק ממנה כמו שנאמר נאלמתי דומיה ואם מתעורר דבר מה כתוב ודודי חמק עבר שהרי קול הסתלק ממנה ונפסק הדיבור (כמש"כ) ועל זה וידבר אלהים אל משה התחילה לדבר והפסיקה ושתקה אחר כך השלים הקול ואמר ויאמר אליו אני ה'.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב (שמות ו ג) ביעקב תוספת וא"ו דאיהו שלימו דאבהו¹⁹⁰ כמה דאת אמר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב תוספת וא"ו אמר רבי יוסי אי הכי הא כתיב אני יהו"ה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הא ביעקב תוספת וא"ו</p>	<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב ביעקב תוספת וא"ו שהוא בחיר האבות כמו שנאמר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ביעקב תוספת וא"ו אמר רבי יוסי אם כך הרי כתוב אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הרי ביצחק תוספת וא"ו.</p>
<p>אמר ליה שפיר הוה בנין דיעקב הוה קיים ואכליל ליה ליעקב ביעחק¹⁹¹ (דהוה מית) >דאתחשכו עיניו והוה כמת > דהא בעוד דבר נש איהו קיים בהאי עלמא לא אדכר עלוי שמא קדישא ועל דא אכליל ליה ביעחק השתא דמית יעקב אתא מלה באתריה¹⁹² דהא הוא דכתיב וארא¹⁹³ אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בתוספת ו'</p>	<p>אמר לו יפה היה משום שיעקב היה קיים והכליל את יעקב ביעחק (שהיה מת) שחשכו עיניו והיה כמת שהרי בעוד שאדם קיים בעולם הזה לא נזכר עליו השם הקדוש ועל כן הכליל אותו ביעחק עכשיו שמת יעקב בא הדבר למקומו זהו שכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בתוספת ו'.</p>

¹⁸⁷ שנשאר אל"ם (רמ"ז).

¹⁸⁸ הרב אמר בפע"ח שער חג המצות (פרק א) כי בגלות מצרים היו הזו"ן בבחי' תלת כלילן בתלת כבזמן היותן בעיבור ראשון, ור"ל כי נסתלקו מהם המוחין והיו רק בבחי' הקטנות היותר אפשרי. והיינו כי גם המוחין דיניקה שהם שמות אלהים הנה גם הם לא האירו בשלימות בהזו"ן, ונתעלמו האותיות יה שבהם ולא נתגלו רק האותיות אלם לבד שהם המוחין דעיבור, ונעשו בסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום יה (דע"ה ח"ב קיב ע"ג), הגם שהמוחין דיניקה הם לא נסתלקו לעולם, והם המוחין דאלהים שהם עומדים תמיד, עכ"ז הנה נתעלמו אז ג"כ האורות דיה שבהם, ובסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום יה, שהאורות דיה היו אז דוממין מלהאיר בהזו"ן, וכמ"ש בזוה"ק (פ' וארא כו ע"א, ופ' פנחס רכב ע"א), ולא נתגלה אז בהם אלא רק האותיות אלם מאלהים, שהם מוחין דעיבור וכמ"ש במבו"ש (שער ה ח"א פרק ט"ו). (שם קכ ע"ד). ח"א קטז ע"ב וח"ג רכב ע"א (לש"ו).

¹⁸⁹ כמש"ה (שיה"ש ה ב) קול דודי דופק (רמ"ז).

¹⁹⁰ בת"ת שהוא יעקב מושרשים חסד וגבורה והוא כוללם, אבל חסד וגבורה עצמם נפרדים ולכן לא יש ביניהם ו' החיבור, שאין חיבורם מצד עצמם אלא ע"י הת"ת. וגם זהו רמז ו' של ואל, והוא הדין בואלקי יעקב שהוא בדעת שהוא נשמת הת"ת (רמ"ז).

¹⁹¹ דע שכאשר ה' מייחד שמו על צדיק בקבע כמו שעשאו באבות, הטעם הוא מפני שנתעלו ונשתרשו במוחין בחב"ד כנודע מסוד אלקי אברהם וכו' (רמ"ז).

¹⁹² פי' אלקי אברהם בחכמה אלקי יצחק בבינה ואלקי יעקב באמצע בו' שהוא מקומו ולהיות מחבר חו"ב. ואל יקשה לך למה לא הכליל ה' את יעקב באברהם אלא ביעחק שהרי יעקב נוטה כלפי חסד, דיש לומר במ"ש הרב זלה"ה שבימי אברהם היה גובר החסד והזווגים היו מבחינת חו"ג שבחכמה, ובימי יצחק מחו"ג דבינה שהיא היתה אז גוברת, ולכן הכליל יעקב בו שאז היתה שליטתו של יצחק (רמ"ז).

¹⁹³ חזר ואמר זה ליישב עוד יתור מלת אל, שנראה די שיאמר אל אברהם יצחק ויעקב, אלא לפי שכבר היו שלש אבות במקומם הפרטי והמיוחד לכל אחד מהם ובתוספת ו' ביעקב לחברו עם שני אבותיו (רמ"ז).

<p>באל שדי¹⁹⁴ אתחזינא להו מגו אספקלריא דלא נהרא ולא אתחזינא מגו אספקלריא דנהרא ואי תימא דהא אשתמשו בנוקבא בלחוד ולא יתיר תא חזי דלא אתפרשן לעלמין הדא הוא דכתיב (שם ד) וגם הקימותי את בריתי אתם דהא ברית אתחבר עמה</p>	<p>באל שדי נראיתי להם מתוך אספקלריה שלא מאירה ולא נראיתי מתוך אספקלריה המאירה ואם תאמר שהרי השתמשו בנקבה לבד ולא יותר בא וראה שאינם נפרדים לעולמים זהו שכתוב וגם הקימותי את בריתי אתם שהרי הברית התחברה עמה.</p>
<p>מקודשא בריך הוא אית ליה לבר נש למילף דהא איהו קאמר דלא פריש לון דכתיב באל שדי וכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם בגין לקיימא קיומא ביחודא חד וגם הקימותי את בריתי אתם [וגו'] הא אתמר מאן דזכי לברית ירית לארעא</p>	<p>מהקדוש ברוך הוא יש לאדם ללמד שהרי הוא אמר שלא נודע¹⁹⁵ להם שכתוב באל שדי וכתוב וגם הקימותי את בריתי איתם כדי לקיים הברית ביחוד אחד וגם הקימותי את בריתי אתם וגו' הרי נאמר מי שזוכה לברית יורש את הארץ.</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו שכיחי יומא חד קמיה דרבי שמעון פתח רבי שמעון ואמר (איוב יט כט) גורו¹⁹⁶ לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון שדין¹⁹⁷ כתיב גורו לכם מפני חרב מאן חרב¹⁹⁸ דא (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית¹⁹⁹ דהא האי חרב קאים לאסתכלא מאן דמשקר בברית דכל מאן דמשקר בברית נוקמא²⁰⁰ דנקמין מניה האי חרב הוא הדא הוא דכתיב (איוב יט כט) כי חמה עונות חרב²⁰¹ מאי טעמא בגין דמאן דמשקר בברית פריש תיאובתא²⁰² ולא <נטיל מאן דנטיל> (נטיר מאן דנטיר) ולא יהיב לאתריה דהא לא אתער לגבי אתריה²⁰³</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו מצויים יום אחד לפני רבי שמעון פתח רבי שמעון ואמר גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון שדין כתוב גורו לכם מפני חרב איזו חרב זו "חרב נוקמת נקם ברית" שהרי חרב זו עומדת להסתכל [על] מי שמשקר בברית שכל מי שמשקר בברית הנקמה שנוקמים ממנו זו החרב הזו. זהו שכתוב "כי חמה עונות חרב" מה הטעם משום שמי שמשקר בברית מפריד את התשוקה ולא נוטל מי שנוטל ולא נותן למקומו שהרי לא התעורר אל</p>

¹⁹⁴ בראשית קפג ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁵

¹⁹⁶ ויקרא נב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹⁷ מלכות (רח"ו).

¹⁹⁸ דאי חרב ממש לא יכון לגור מפניה אלא מהמכה בה, שהיא דומם ולא תוכל להתנווע (רמ"ז).

¹⁹⁹ היא מדת המלכות בקבלה גבורות מלמעלה לעשות דין, וה"ס אחורי אר"א (רמ"ז).

²⁰⁰ ויחי רמ ע"ב (הערת הזהר).

²⁰¹ הוא פסוק בלתי הבנה. חדא שהיל"ל כי העונות הם חמת חרב. ועוד שבדאי אם מתעוררת החרב לדון הוא מפני העוון ולא היה צריך ליתן טעם, כי חמה עונות חרב וכו', ויותר יכון לומר גורו לכם מחמת עונות חרב. אבל הענין הוא שהלא ד' קליפות הן: עוון משחית אף וחמה, כנגד ד' אותיות, וכנגד ד' מיתות בית דין, וידוע ממשנת ארבע מיתות שלרשב"י מיתת סיף היא הרביעית, וחמ"ה כנגדה, וגם שם של ב"ן הוא סוד חרב פפיות כמ"ש בכוונת ק"ש שעל המטה. ודע שחמה ה"ס לילית שהיא חרבו של ס"מ, באופן שכאשר המלכות הקדושה מלאה רוגז פוקדת ע"י חמה, וזש"ה גורו לכם מפני חרב. שהרי חמה מתעוררת להעניש כשיש עוונות הראויים לדון חרב. והטעם לכיוון עונש זה הוא מפני שהפוגם בברית מחסיר השפע מהמלכות ולוקטתו שכנגדה, והיינו שפע חיצוני ופגום, וזה כשיש זכות בישראל, אז כל המדות חושקות להשפיע והיסוד מקבל מכולם, שלכן נקרא כל ומשפיע לבלתו, אבל כשיש פגם בברית פריש תיאובתא, מפריש ומבדיל התאוה של המשפיעים. ולא נטיל, הוא יסוד שנוטל את הכל (רמ"ז).

²⁰² תאות המלכות (רח"ו).

²⁰³ מפני שחסרה התעוררות שלה שאין לה מ"ן להעלות אליו ואינה מתקשטת כנגדו, ולכן השפע הוא מועט ומהגבורות הקשות ומושפעות לחוץ (רמ"ז).

<p>וכל מאן דנשיר ליה להאי ברית²⁰⁴ איהו <גרים> (גרים) לאתערא [להאי] (האי) ברית לאתריה²⁰⁵ ואתברכאן עלאינ ותתאינ</p>	<p>מקומו וכל מי ששומר את הברית הזו הוא גורם להתעוררות של ברית זו למקומה ומתברכים עליונים ותחתונים.</p>
<p>מאן אתער האי ברית לאתריה כד אשתכחו זכאינ בעלמא מנא לן מהכא דכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם²⁰⁶ לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם מאי מגוריהם כמה דאת אמר גורו לכם מפני חרב בגין דאיהו אתר דאשרי מגור בעלמא ועל דא גורו לכם מפני חרב</p>	<p>מי מעורר ברית זו למקומה כשנמצאים צדיקים בעולם מנין לנו מכאן שכתוב וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם מה זה מגוריהם כמו שנאמר גורו לכם מפני חרב משום שהוא מקום שמטיל מגור בעולם ועל זה גורו לכם מפני חרב.</p>
<p>אשר גרו בה מיומא דאתקריבו לגבי קודשא בריך הוא דחילו בה דחילו ודחילו <נ"א ודחילו דחילו> עלאה בה למיטר פקודוי דאי בהאי לא ישדי²⁰⁷ <נ"א דהא אי לא ישרי> דחילו על רישיה דבר נש לא דחיל ליה לקודשא בריך הוא לעלמין <בשאר פקודוי></p>	<p>אשר גרו בה מיום שהתקרבו לקדוש ברוך הוא פחדו בה פחד ופחד (ופחדו פחד) עליון בה לשמור מצוותיו שאם בזה לא יטיל פחד (שהרי אם לא יטיל) על ראש האדם לא יפחד מהקדוש ברוך הוא לעולמים בשאר מצוותיו.</p>
<p>תא חזי באתערותא דלתתא כד אתערו ישראל לגבי קודשא בריך הוא וצווחו לקבליה מה כתיב (שם ה) ואזכור את בריתי דהא בברית הוי זכור וכדין <אתער> תיאובתא לאתקשרא כלא בקשורא חד כיון דהאי ברית אתער הא קשורא דכלא אתער ואזכור את בריתי לאזדווגא ליה באתריה ועל דא (שם ו) לכן אמור לבני ישראל אני יהו"ה²⁰⁹</p>	<p>בא וראה בהתעוררות שלמטה כשמתעוררים ישראל אל הקדוש ברוך הוא וצווחים כנגדו מה כתוב ואזכור את בריתי שהרי בברית יש²⁰⁸ זכור ואז מתעוררת תשוקה לקשר הכל בקשר אחד כיון שברית זו מתעוררת הרי הקשר של הכל מתעורר ואזכור את בריתי לזווגו במקומו ועל כך לכן אמור לבני ישראל אני ה'.</p>
<p>וידבר יהו"ה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים (שם יג) רבי יוסי אמר אל בני ישראל לדברא לון בנחת²¹⁰ כדקא חזי</p>	<p>וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים רבי יוסי אמר אל בני ישראל להנהיגם בנחת כראוי</p>
<p>כו/ב</p>	
<p>ואל פרעה לאנהגא ביה יקר²¹¹ ואוקמוה</p>	<p>ואל פרעה לנהג בו כבוד ופרשוה.</p>

²⁰⁴ יסוד (רח"ו). דהיינו המקדש מחשבותיו שבזה הברית נשמר, בודאי לא יבואהו רע הקרי וכל שכן שאר עריות (רמ"ז).

²⁰⁵ מלכות (רח"ו).

²⁰⁶ פי' בסבתם (רח"ו).

²⁰⁷ ישרי (דפ"ו).

208

²⁰⁹ פי' מלכות עם ז"א (מ"מ).

²¹⁰ וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל כו', והכוונה הוא כי היה הציווי שילכו שניהם לדבר על לבם ולחזק אותם בכל האפשרי, שיקוו אל ה' ויאמינו שיגאל אותם עכ"פ, וע' זוה"ק (פ' וארא כו רע"ב). והרי לנו מכ"ז כי האמונה והביטחון היה עיקר הסיבה דכל הגאולה (דע"ה ח"א קלז ע"ד).

²¹¹ הטעם הוא שכל דבר תחתון הוא תלוי בעליון, וכיון שפרעה זכה להיות מלך מצרים שסודו באחורי הדעת, ודאי שהיה בו חלק קדושה שלכן נעלה על כל החיצונים, שמפני כך תקנו לנו רז"ל

<p>אמר רבי ייסא אמאי סמיך הכא (שמות ו יד) אלה ראשי בית אבותם אלא אמר ליה קודשא בריך הוא דברו לון לבני ישראל בנחת דאף על גב דאינון יתבי בפולחנא קשיא מלכין בני מלכין אינון [ובגין כך כתיב] אלה ראשי בית אבותם אלין דאת חמי²¹² רישי בית אבהן אינון</p>	<p>אמר רבי ייסא למה סמך כאן אלה ראשי בית אבותם אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא הנהיגו את בני ישראל בנחת שאף על גב שהם יושבים בעבודה קשה הם מלכים בני מלכים ומשום כך כתוב אלה ראשי בית אבותם אלה שאתה רואה הם ראשי בית אבות.</p>
<p>אמר רבי חייא דכלהו לא שקרו נימוסיהון ולא אתערבו בעמא אחרא אלין אינון דקיימו בדוכתייהו [קדישין] (קדישא) ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי²¹³</p>	<p>אמר רבי חייא שכולם לא שקרו במנהגייהם ולא התערבו בעם אחר אלה הם שעמדו במקומם הקדוש ולא שקרו להתערב במצריים</p>
<p>אמר רבי אחא בגין לאייתאה למשה ולאהרן דאינון אתחזון לאפקא²¹⁴ להו לישראל ולמלא²¹⁵ לפרעה ולרדאה ליה בחוטרא²¹⁶ בגין דבכל רישיהון דישראל לא אשתכח כוותייהו</p>	<p>אמר רבי אחא בשביל להביא את משה ואת אהרן שהם ראויים להוציא את ישראל ולדבר לפרעה ולרדות אותו במקל משום שכל ראשי ישראל לא נמצאו כמותם.</p>
<p>תא חזי ואלעזר²¹⁷ בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים (שם כה) וכי אלה ראשי²¹⁸ והא הוא בלחודוי הוה אלא בגין</p>	<p>בא וראה ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים וכי אלה ראשי והרי הוא לבדו היה</p>

שהרואה מלכי אומות העולם יברך ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם, שהוא בחינת החיצוניות, ומלכות ה' בכל משלה ואין זולתו, ולכן ראוי לחלוק כבוד למלך האומות מפני אותו ניצוץ של קדושה שיש בו, ואפשר שבזה יכנע לשרש הקדושה שתלוי בו דאע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי (רמ"ז).

²¹² שהם סוד ר"ק שבדעת ו' פעמים ו' גי' אל"ה, שמשה כולל אותם, והם היו ש'שים ר'בוא ש'רשים ר"ת שר"ש ועיין בספר הגלגולים, ולהיותם מסוד הדעת נקראו ראשי בית אבותם, כי בדעת יש ג' בחי' חג"ת כנזכר בכוונות השופר, והם ג' האבות כוללים בבית אחד (רמ"ז).

²¹³ ורבי חייא נתן הטעם למעלתם ואמר דכלהו לא שקרו, נראה שר"ל שהחזיקו בארבעה דברים שאמרו רז"ל שבזכותם נגאלו, האחד שלא שינו את לשונם שהיתה נהוגה ביניהם, ולא אתערבו, זהו השני שלא היה בהם אחד פרוץ בערוה, וכנגד השלישי דלא היה בהם לשון הרע אמר דקיימו בדוכתייהו, ה"ס הדעת הנזכר שהמוציא שם רע פוגם בו דדעת גניז בפומא דמלכא, ומ"ש ולא שקרו לאתערבא, זה הרביעי שלא שינו את שמם (רמ"ז).

²¹⁴ שהם מיסוד אבא ששם הגאולה (רמ"ז).

²¹⁵ להכניעו בהארת הדעת (רמ"ז).

²¹⁶ באור היוצא מת"ת בסוד המטה (רמ"ז).

²¹⁷ נמשך למ"ש שמשה ואהרן זכו לשליחות זה יותר מכל שאר צדיקי אותו הדור, ולפי זה יש להקשות שאם כן למה לא הושה ה' אותם לשלוח את שניהם בתחילה יחדיו, אלא שלא נגלה ולא מינה לשליח עיקרי אלא את משה. ועוד יקשה זה מהאמור בפרשה זו (ו כו) הוא אהרן ומשה (ו כז) הוא משה ואהרן, ואמרו רז"ל שהיו שקולים, וכל שכן שבתחילה הקדים את אהרן. ולתרץ קושיא זו הקדים תא חזי, כדמסיק שאהרן היה ראוי להדחות מפני נדב ואביהוא. ובזה יתיישב למה לא נמנה בתחילה בחברת משה, אבל מפני זכות פנחס חזר ונתרצה לפני ה', ולא עוד אלא שכשהזכיר את פנחס וצדקתו ותיקונו אז הקדים אהרן למשה (רמ"ז).

²¹⁸ שנים הם דיוקיו הנכונים, האחד שהנה בראובן ושמעון לא אמר אלה ראשי כי אם (ו יד-טו) אלה משפחות, וגם בלוי עצמו התחיל ואמר (ו, טז) ואלה שמות בני לוי ולא קראם ראשי. ועוד שבמררי כבר אמר (ו, יט) אלה משפחות (מררי) [הלוי]. וגם אחר כך (ו, כד) אלה משפחות הקרחי, באופן שאין לומר דאלה ראשי אבות הלויים יוסב לכל הנז"ל, אלא בעל כרחך הוא סיום פסוק (ו, כה) ותלד לו את פנחס, ועליו מוסב אומרו אלה ראשי, ולכן הקשה קושיא ראשונה וכי אלה ראשי, כלומר ששם ראשי לא יכון לפנחס שהוא בן בנו של אהרן. והקושיא השניה והא הוא בלחודוי הוה, ואיך יאמר בו בלשון רבים אלה ראשי. ותירץ אלא בגין וכו' קיים לראשי אבהן ליואי וכו', נראה

<p>דפינחס קיים כמה אלפין ורבון משראל והוא קיים לראשי אבהן > (ליואי) כתיב ביה אלה < (ליואי סתים ביה מלה)</p>	<p>אלא משום שפנחס קיים כמה אלפים ורבבות משראל והוא קיים את ראשי האבות (לויים) כתוב בו אלה.</p>
<p>תו ותלד לו את פינחס אלה ראשי אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומה דאינון²²⁰ גרעו ואתקדו הוא אשלים ורווח כהונתא דילהון ושריא ביה טסטוקא דתרווייהו²²¹ אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומאן נינהו נדב ואביהוא אינון פרישו את קיימא מאתריה²²² והוא אתא וחבר לון בגין כך אתייהב ליה ירותא [ורוחא דתרווייהו] (בתרווייהו) ואדכר הכא על מה [דלהון] (להוי) לבתר</p>	<p>עוד ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבידת ראשי הלויים נמצאה בו ומה שהם נגרעו ונשרפו הוא השלים והרויח את הכהונה שלהם ושרתה בו ²¹⁹הצורה של שניהם אבידת ראשי הלויים נמצאת בו ומי הם נדב ואביהוא שהפרידו אות הברית ממקומו והוא בא וחיבר אותם לכן נתנה לו הירושה והרוח של שניהם ונזכר כאן על מה שיהיה אחר כך.</p>
<p>ואי תימא אמאי אדכר הכא פינחס אלא המא קודשא בריך הוא לאהרן בשעתא דאמר (שם ה) ואזכור את בריתי דומינין תרין בנוהי דאהרן לאפגמא ליה להאי ברית והשתא דקא משדר ליה למצרים בעא לאעברא ליה > לאהרן לדלא למיהך בשליחותא דא כיון דחמא קודשא בריך הוא < (כיון דחמא) דקאים פינחס וקיים ליה להאי ברית באתריה ואתקין עקימא דילהון מיד (שם כו) הוא אהרן ומשה אמר קודשא ברוך הוא השתא הוא אהרן איהו <אהרן > דקדמיתא</p>	<p>ואם תאמר למה נזכר כאן פנחס אלא ראה הקדוש ברוך הוא את אהרן בשעה שאמר ואזכור את בריתי שעתידים שני בני אהרן לפגום את הברית הזו ועכשיו שהוא שולח אותו למצרים רצה להעביר את אהרן שלא ללכת בשליחות זו כיון שראה הקדוש ברוך הוא שעמד פנחס וקיים את הברית הזו במקומה ותיקן את העקמימות שלהם מיד הוא אהרן ומשה אמר הקדוש ברוך הוא עכשיו "הוא אהרן" הוא אהרן של ההתחלה.</p>
<p>הוא אהרן ומשה אשר אמר יהו"ה להם הוציאו את בני ישראל וגו' הוא אהרן ומשה הם אהרן ומשה מבעי ליה אלא לאכללא דא בדא רוחא במיא²²³ הוא משה ואהרן לאכללא מיא ברוחא²²⁴ ועל דא כתיב הוא ולא הם</p>	<p>הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים וגו' הוא אהרן ומשה היה צריך להיות "הם אהרן ומשה" אלא להכליל זה בזה רוח במים הוא משה ואהרן להכליל מים ברוח ועל זה כתוב הוא ולא הם.</p>
<p>רבי אלעזר ורבי אבא הוו שכיחי ליליא חד בני אושפיזייהו בלוד קמו לאשתדלא</p>	<p>רבי אלעזר ורבי אבא היו מצויים לילה אחד בבית מלונם בלוד קמו</p>

שהוא מ"ש לקמן שבזכות פנחס שתקן עוון של נדב ואביהוא והחיה את ישראל נתקיים אהרן בגדולתו שממנה זכה להיות כהן הוא ובניו, דאם לא [היה ספק] היה הוא ובניו ראשי הלויים, וז"ש לראשי אבהן ליואי, פי' אהרן ובניו כשהיו לויים, ולכן סתים ביה מלה בפנחס וקראו ברמז ראשי אבות הלויים (רמ"ז).

²¹⁹

²²⁰ ויקרא נו ע"ב (הערת הזהר).

²²¹ פי' תבנית וציור של שניהם, והוא מה שפירש אחר כך שזכה לצורה שלהם היא נפש אדה"ר (רמ"ז).

²²² יסוד דאבא מנוקביה (רח"ו).

²²³ ת"ת בחסד (רח"ו).

²²⁴ חסד בת"ת (רח"ו).

<p>באורייתא פתח רבי אלעזר ואמר (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו"ה הוא האלהים האי קרא הכי מיבעי ליה וידעת היום כי יהו"ה הוא האלהים והשבות אל לבבך <תו> (אלא זכאה הוא מאן דישתדל באורייתא תו תא חזי) והשבות אל לבך מבעי ליה</p>	<p>להתעסק בתורה פתח רבי אלעזר ואמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים פסוק זה כך צריך להיות וידעת היום כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך (אלא אשרי מי שעוסק בתורה) עוד (בא וראה) היה צריך להיות והשבות אל לבבך.</p>
<p>אלא אמר משה²²⁵ אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי יהו"ה הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין <תנדע> (תדע) ליה לבבך יצר טוב ויצר רע²²⁶ דאתכליל דא בדא ואיהו חד כדין תשכח כי יהו"ה הוא האלהים דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד²²⁷ ועל דא והשבות אל לבבך למנדע מלה</p>	<p>אלא אמר משה אם אתה רוצה לעמוד על זה ולדעת כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך ואז תדע אותו לבבך זה יצר טוב ויצר רע שנכלל זה בזה והוא אחד אז תמצא כי ה' הוא האלהים שהרי נכלל זה בזה והוא אחד ועל זה והשבות אל לבבך לדעת הדבר.</p>
<p>תו אמר רבי אלעזר חייבין עבדין פגימותא לעילא²²⁸ מאי פגימותא דשמאלא לא אתכליל בימינא דיצר רע לא אתכליל ביצר טוב בגין חובייהו דבני נשא ופגימו לא עבדי אלא לון ממש²²⁹ דהא הוא דכתיב (שם לב ה) שחת לו לא בניו מומם כביכול עבדי ולא עבדי²³⁰ עבדי דלא יתמשך עלייהו ברכאן דלעילא כמה דאת אמר (שם יא יז) ועצר את השמים²³¹ ולא יהיה מטר ולא עבדי דהא שמיא נטלי לון לגרמייהו ברכאן מה דאצטריך ולא נטלי לאמשכא לתתא²³² ודאי מומם דאינון חייבין איהו</p>	<p>עוד אמר רבי אלעזר רשעים עושים פגם למעלה מהו הפגם שהשמאל לא נכלל בימין שיצר הרע לא נכלל ביצר טוב משום חטאי בני האדם ופגם לא עושים אלא להם ממש זהו שכתוב שחת לו לא בניו מומם כביכול עושים ולא עושים עושים כדי שלא ימשכו עליהם ברכות שלמעלה כמו שנאמר ועצר את השמים ולא יהיה מטר ולא עושים שהרי השמים נוטלים אותם לעצמם ברכות מה שצריכים ולא נוטלים להמשיך למטה ודאי שזהו מומם של אותם רשעים.</p>
<p>תו לו בו' דלא אתכליל ימינא בשמאלא²³³ בגין דלא יתמשכון ברכאן לתתא²³⁴ לא באל"ף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא²³⁵</p>	<p>עוד לו בו' שלא נכלל ימין בשמאל בשביל שלא יתמשכו הברכות למטה לא באל"ף שהרי לא</p>

²²⁵ הענין שישראל באותו הדור היו רוצים לנסות העניינים העליונים בחוש המוחש וכמ"ש (שמות יז, ז) היש ה' בקרבנו אם אין, שהיו חפצים לבחון בעצמם אם יהיו מושגחים מז"א או מא"א וכנזכר באדרא (רמ"ז).

²²⁶ הם משורש ה' חסדים וה' גבורות (רח"ו).

²²⁷ ת"ת ומלכות (רח"ו).

²²⁸ דע כי יש ב' מיני שפע א' לחיות הספירות עצמן, וזהו המחדש בטובו בכל יום והב' לצורך התחתונים (זהר הרקיע).

²²⁹

²³⁰ עבדי בשפע שלצורך התחתונים כי נסתמים הצינורות והמדרגות ולא עבדי בשפע המחיה את העולמות שזה נפסק תמיד (זהר הרקיע)

²³¹ ועצר המאציל את השמים שהוא ת"ת שלא ישפיע למלכות (רח"ו).

²³² שהדינים והקליפות פותחים כל אותם הצינורות הממטירים למטה (רמ"ז).

²³³ נמצא גם למעלה כביכול מגיע קצת פגם (רח"ו). ח"א טז ע"ב, לקמן קנט ע"ב ח"ג טל ע"ב רעא ע"א וע"ב (לש"ו).

²³⁴ לתתא (דפ"ו).

²³⁵ לתתאי (דפ"ו).

<p>מאן גרים דא בגין דחייבין מפרישין יצר רע מיצר טוב ומתדבקן ביצר רע</p>	<p>נוטלים להמשך לתחתונים מי גרם את זה משום שרשעים מפרידים יצר רע מיצר טוב ונדבקים ביצר רע.</p>
<p>תא חזי יהודה אתי</p>	<p>בא וראה יהודה בא</p>
<p>כזא</p>	
<p>מסטרא דשמאלא²³⁶ ואתדבק בימינא²³⁷ בגין לנצחא עמין²³⁸ ולתברא חיליהון²³⁹ דאי לא אתדבק בימינא לא יתבר חיליהון ואי תימא אמאי בימינא והא שמאלא אתער דינין בעלמא</p>	<p>מצד השמאל ונדבק בימין כדי לנצח עמים ולשבור כוחם שאם לא נדבק בימין לא ישבר את כוחם ואם תאמר למה בימין והרי שמאל מעורר דינים בעולם.</p>
<p>אלא רוא דא בשעתא דקודשא בריך הוא דן להו לישראל לא דן להו אלא מסטרא דשמאלא²⁴⁰ בגין דיהא דחי לון בשמאלא ומקרב בימינא אבל לשאר עמין דחי לון בימינא ומקרב לון בשמאלא וסימניך²⁴¹ גר צדק דחי לון בימינא כמה דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה נאדרי בכח ימינך יהוה תרעין אויב מקרב לון בשמאלא כמה דאמרן</p>	<p>אלא סוד זה בשעה שהקדוש ברוך הוא דן את ישראל אינו דן אותם אלא מצד השמאל כדי שיהיה דוחה אותם בשמאל ומקרב בימין אבל לשאר העמים דוחה אותם בימין ומקרב אותם בשמאל וסימנך גר צדק דוחה אותם בימין כמו שכתוב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעין אויב מקרב אותם בשמאל כמו שאמרנו.</p>
<p>בגיני כך יהודה דאיהו מסטר שמאלא²⁴² אתדבק בימינא²⁴³ ומטלנוי לימינא ואינון [דעמיה] (דעמו) אתחברו כלהו לימינא יששכר דלעי באורייתא דאיהי ימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו זבולון דאיהו תמיך אורייתא²⁴⁴ ימינא כמה דאת אמר שוק הימין ועל דא יהודה אתקשר מסטרא דא [ודא] (ברא) צפון במים שמאלא בימינא</p>	<p>משום כך יהודה שהוא מצד שמאל נדבק בימין ומסעותיו לימין ואותם שעמו התחברו כולם לימין יששכר שעוסק בתורה שהוא ימין שכתוב מימינו אש דת למו זבולון שהוא תומך התורה ימין כנאמר שוק הימין ולכן יהודה נקשר מצד זה וזה צפון במים שמאל בימין.</p>
<p>ראובן דחטא לגבי אבוי²⁴⁵ שרא בימינא ואתקשר בשמאלא ואתדבק ביה ועל דא אינון דאשתכחו עמיה אינון שמאלא שמעון דאיהו שמאלא מסטרא דשור דכתיב</p>	<p>ראובן שחטא לאביו שרה בימין והתקשר בשמאל ונדבק בו ולכן אותם שנמצאו עמו הם שמאל שמעון שהוא שמאל מצד של שור שכתוב לפני שור מהשמאל גד שוק</p>

²³⁶ היינו מהמלכות שהיא שמאלית, ונודע כי יהודה רביעי לבנים רגל רביעי למרכבה, וכן מלכות בית דוד בשבטו (אור יקר).

²³⁷ שהוא נוסע בדגלו אל המזרח, ונודע שהמזרח ת"ת שהוא זורח מהחכמה, ואור ודאי אל הימין (אור יקר).

²³⁸ עיקר לוחם מלחמות ה' מלכות בית דוד, בית בתחלה דוד, ובין בסוף משיח בן דוד, ולכן "לנצח עמין" בגשמי (אור יקר). ויחי רמג ע"א (הערת הזהר).

²³⁹ ברוחני, צריך להיותו נכלל בימין (אור יקר).

²⁴⁰ מצד הגבורה לאם (רח"ו).

²⁴¹ שלח לך קפח ע"א (הערת הזהר).

²⁴²

²⁴³ בנצח (רח"ו).

²⁴⁴ קעד ע"ב וישלח קעו (הערת הזהר).

²⁴⁵ פקודי רכג ע"א (הערת הזהר).

<p>(יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל נד שוקא שמאלא דכתיב (בראשית מט יט) נד נדוד יגודנו והוא יגוד עקב הכא אתרבק דרום באשא ימינא בשמאלא</p>	<p>שמאל כתוב גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב כאן נדבק דרום באש ימין בשמאל.</p>
<p>ועל דא הא דאמרן (דברים ד לט) והשבות אל לבבך²⁴⁶ לאכללא לון כחדא שמאלא בימינא כדין תדע (דברים ד לח) כי יהו"ה הוא האלהים אמר רבי אבא ודאי הכי הוא והשתא ידיעא (שמות ו כו) הוא אהרן ומשה²⁴⁷ הוא משה ואהרן רוחא במיא ומיא ברוחא למהוי חד ועל דא כתיב הוא²⁴⁸</p>	<p>ועל זה זה שאמרנו והשבות אל לבבך להכלילם כאחד שמאל בימין אז תדע כי ה' הוא האלהים אמר רבי אבא ודאי כך הוא ועכשיו ידוע הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן רוח במים ומים ברוח להיות אחד ועל זה כתוב הוא.</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (שם ו ה) ואהבת את יהו"ה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך כהאי גוונא הכא אתרמיז יחודא קדישא ואזהרה הוא לבר נש ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ברחימו עלאה בכל לבבך דא ימינא ושמאלא²⁴⁹ <נ"א קדישא> דאקרי יצר טוב ויצר רע ובכל נפשך דא נפש דוד²⁵⁰ דאתיהיבת ביניהו ובכל מאדך לאכללא לון לעילא באתר דלית ביה שעורא²⁵¹ הכא הוא יחודא שלים למרחם ליה לקודשא בריך הוא כדקא יאות</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך כדוגמא זה כאן נרמז היחוד הקדוש ואזהרה הוא לאדם ליחד את השם הקדוש כראוי באהבה עליונה בכל לבבך זה ימין ושמאל (קדוש) שנקראים יצר טוב ויצר רע ובכל נפשך זו נפש דוד שנתנה ביניהם ובכל מאדך להכלילם למעלה במקום שאין בו שיעור כאן הוא יחוד שלם לאהוב את הקדוש ברוך הוא כראוי.</p>

²⁴⁶ תרומה קסב ע"ב (הערת הזהר).

²⁴⁷ מצאנו חילופים רבים בס' הזוהר כי פעמים קורא לאהרן כהן שהוא בימין ופעם אחרת אומר כי משה ואהרן בנצח והוד כנראה שאהרן שבשמאל גם למשה מצינו שפעם אחת קורא אותו לוי ופעם אחרת אומר שהוא בימין. והענין הוא במה שהודעתך בענין שלש מתנות שנתן הקב"ה לישראל באר מן וענני כבוד כו' וע"ש היטב. ודע כי כאשר מתלבש היסוד של אבא תוך זעיר אפין בהגיעו בחזה שהוא בת"ת שבו במקום הגילוי אשר שם נפסק ונגמר יסוד דאימא ואז מתגלה ומאיר אל צד ימין דז"א. ואח"כ חוזר אור ההכאה ההיא לצד שמאל ואח"ך חוזרת ההכאה ההיא בסוד אור החוזר פעם שלישי ומאיר באמצע ויורד דרך היסוד דז"א. ואמנם המן היה מצד משה בהכאה הראשונה וענני כבוד מצד אהרן בהכאה שניה והבאר מצד מרי' בהכא' שלישי' וע"ש ושם יובן טעם ותשובה אל שאלות הנז' (שער מאמרי רשב"י).

²⁴⁸

²⁴⁹ לכלול הגבורה בחדס (רח"ו). הלבוש הנעשה לנפש מצד הגבורות אשר בקלי' נוגה הם היצה"ר, כי עדיין לא נזדככו, והם עדיין מלאים קליפות וסיגים ונקרא שד, אך בבא היצ"ט שהוא לבוש החסדים, תכף בצאתן מקלי' נוגה הם נקרא יצ"ט, כי כבר נתרחקו מן הרע ואין הרע שולט בהם, כי הם חסדים. ואז דוגמת חסדים הממתקין הגבורות כנודע, יען הם זכר ונקבה, כן יצ"ט אחר הכנסו ממתיק את היצה"ר, ויכול לאחזרא ליה משד למלאך כנזכר פ' תצא (דף רעז ע"א), ואז שניהן נקראים מלאכים השומרים את האדם, כי אף הגבורה טהורה היא אלא שנעשית שד, ובהסיר ממנו הרע שבה חוזר למלאך טוב. והבן סוד זה היטב הרמוז פרשת וארא (דף כו ע"ב) על בכל לבבך דא יצ"ט ויצה"ר, דא ימינא ודא שמאלא כו', הרי מבואר כי הם החו"ג הנקרא ימינא ושמאלא (ע"ח שער קיצור אבי"ע ג). מן החזה ולמטה דז"א נקרא עץ הדעת טוב ורע ומשם שורש שני היצרים הנתונים בתרי חללי ליבא. והשתא אתי שפיר מ"ש אחר כך דא נפש דוד, שהוא כתר המלכות, וכדאמרין בהושענות נחתם בכתר מלכותך, ושם שם [נתונה בין] תוונני לבא. ובכל מאדך לאכללא וכו', פי' לאפוקי חטא אדה"ר שהפריש עץ הדעת מעץ החיים ככתוב בספר יודעי בינה שלי (רמ"ז).

²⁵⁰ לכלול המלכות עמהם (רח"ו).

²⁵¹ לכלול חגת"ם בחב"ד (רח"ו).

<p>תו ובכל מאדך דא יעקב²⁵² דאיהו אחיד לכל סמרינ וכלא הוא יהודא שלים כדקא יאות בגיני כך הוא אהרן²⁵³ ומשה²⁵⁴ הוא משה²⁵⁵ ואהרן²⁵⁶ כלא הוא חד בלא פרודא</p>	<p>עוד ובכל מאדך זה יעקב שהוא אחוז לכל הצדדים והכל הוא יחוד שלם כראוי משום כך הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן הכל הוא אחד בלי פרוד.</p>
<p>כי ידבר אליכם פרעה לאמר (שמות ז ט) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים קיט צו) מה אהבתי תורתך²⁵⁷ כל היום היא שיחתי²⁵⁸ >וכתיב (שם סב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך > תא חזי דוד איהו מלכא דישראל ואצטריך למידן עמא לדברא לון לישראל כרעיא דמדבר עאניה >דלא יספון מאורחא דקשוט> הא בלילה כתיב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך ואיהו אתעסק באורייתא ובתושבתן דקודשא בריך הוא עד דאתי צפרא</p>	<p>כי ידבר אלכם פרעה לאמר רבי יהודה פתח ואמר מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וכתוב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך בא וראה דוד הוא מלך ישראל והצטרך לדון את העם להנהיג את ישראל כרועה המנהיג צאנו שלא יסטו מדרך האמת הרי בלילה כתוב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך והוא מתעסק בתורה ובתשבחות של הקדוש ברוך הוא עד שמגיע הבוקר.</p>
<p>ואיהו אתער צפרא כמה דכתיב (שם נז ט) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר כד אתי יממא אמר האי קרא מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי מאי כל היום היא שיחתי אלא מכאן אוליפנא דכל מאן דישתדל באורייתא לאשלמא דינא על בורייה [כאילו קיים] [כאיו לקיים] אורייתא כלה בגיני²⁵⁹ כך כל היום היא שיחתי²⁶⁰</p>	<p>והוא מעורר את הבוקר כמו שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר כשבא היום אמר פסוק זה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי מה זה כל היום היא שיחתי אלא מכאן למדנו שכל מי שעוסק בתורה להשלים הדין על בוריו כאילו קיים את התורה כולה משום כך כל היום היא שיחתי.</p>

²⁵² מאד גימ' מ"ה ת"ת ולפי שתחילת אמ' שהמלכות כלולה בח"ג לכן אמר מאדך לומר שכלולה ג"כ עם הת"ת הנקרא מאד (רח"ו).

²⁵³ חסד מצד נצח (רח"ו).

²⁵⁴ גבורה מצד הוד (רח"ו).

²⁵⁵ חסד נצח (רח"ו).

²⁵⁶ גבורה והוד (רח"ו). ודבריו קשו אהדדי דתחילה בפסוק הוא אהרן ומשה אמר שאהרן בחסד ונצח, ומשה בגבורה והוד. וכאן הוא משה ואהרן אמר להיפך. אבל יובן במ"ש באוצ"ח הקשה הרב שבעל ההושענות סדר משה בנצח ואהרן בהוד, וכמ"א אמרינן אהרן שהוא כהן בחסד ומשה שהוא לוי בגבורה. ותירץ שמה הוא מהחסדים של יסוד דאבא מצד ימין, ויצאו דרך צד שמאל נמצא שהוא בנצח ולכן בעל ההושענות אמר משה בנצח, אבל כיון שיצא מצד שמאל דרך הוד דז"א, ולכן הוא לוי בגבורה והוד, ואהרן הוא מהחסדים דיסוד דאבא שבצד שמאל ויצא דרך ימין, ולכן הוא כהן אבל שרשו הוא מהוד, עכ"ל הרב. ובזה נבין דברי הרח"ו שפסוק הוא אהרן ומשה מדבר על יציאתם מגופא דז"א ופ' הוא משה ואהרן מדבר על שרש נשמתם. ונלע"ד שבזה יובן מ"ש רז"ל הלא אהרן אחיך הלוי ראוי היה משה להיות כהן ואהרן לוי וע"י שאמר שלח נא ביד תשלח היה להפך וקשה אם משה נשמתו מהחסד ואהרן מהדין, ולכן היה ראוי להיות משה כהן וכו' א"כ היאך חזר הדין וכו' והתירוץ שתחלה רצה הקב"ה לעשות כפי שורש נשמתם ואחר החטא עשה כפי יציאתם (מ"מ).

²⁵⁷ בלילה שעסק בתורה ת"ת (רח"ו).

²⁵⁸ פי' וכי אפשר לדוד שלא יאכל ולא ישתה (מ"מ).

²⁵⁹ בגין (דפ"ו).

²⁶⁰ ביום עוסק בדינים והמלכות היא שיחתי (רח"ו).

<p>תא חזי ביומא אשתדל באורייתא לאשלמא דינין בליליא אשתדל²⁶¹ בשירין ותושבתן עד דאתי יממא מאי טעמא כל יומא אתעסק לאשלמא דינין בנין לאכללא שמאלא בימינא בליליא בנין לאכללא דרגא דליליא ביממא</p>	<p>בא וראה ביום התעסק בתורה להשלים הדינים ובלילה התעסק בשירות ותשבחות עד שבא היום מה הטעם כל היום התעסק להשלים הדינים כדי להכליל שמאל בימין בלילה כדי להכליל דרגת הלילה ביום.</p>
<p>ותא חזי²⁶² ביומוי דדוד מלכא הוה מקרב כל אינון²⁶³ חיתו שדי²⁶⁴ לגבי ימא כיון דאתא שלמה נפק ימא <ואתמל> ואשקי להו הי מנייהו אתשקיין בקדמיתא הא אוקמוה אלין תנייניא רברבין עלאי²⁶⁵ דכתיב בהו (בראשית א כב) ומלאו את המים בימים</p>	<p>ובא וראה בימי דוד המלך היה מקריב כל אותם חיתו שדי אל הים כיון שבא שלימה יצא הים והתמלא והשקה אותם איזה מהם נשקים בראשונה הרי פרשוה אלו התנינים הגדולים העליונים שכתוב בהם ומלאו את המים בימים.</p>
<p>כז/ב</p>	
<p>אמר רבי אלעזר בסטרא ימינא עלאה²⁶⁶ נפקין תליסר מבוועין עלאין נהרין²⁶⁷ עמיקין אלין סלקין²⁶⁸ ואלין נחתין עייל כל חד בחבריה חד אפיק²⁶⁹ רישיה ואעיל ליה בתרין גופין²⁷⁰ חד גופא דנהרא²⁷¹ נטיל מימין לעילא אפריש²⁷² לתתא אלף יאורין נפקין לארבע סטרין²⁷³</p>	<p>אמר רבי אלעזר בצד ימין העליון יוצאים שלשה עשר מעיינות עליונים נהרות עמוקים אלה עולים ואלה יורדים כל אחד נכנס בחבירו אחד מוציא ראשו ומכניס אותו בשני גופים גוף אחד המאיר נוטל מימין למעלה מפריד למטה אלף יאורים יוצאים לארבעה צדדים.</p>
<p>מאינון נהרין מבוועין תליסר מתפרשן תליסר יאורין²⁷⁴ עאלין [ונטלין] (ונקטיין) מיא ארבע מאה ותשעין ותשעה יאורין ופלגא מסטרא דא וארבע מאה ותשעין ותשעה יאורין ופלגא מסטרא דא²⁷⁵ בשמאלא²⁷⁶</p>	<p>מאותם נהרות ומעיינות שלשה עשר נפרדים שלשה עשר יאורים נכנסים ונוטלים מים ארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים וחצי מצד זה וארבע מאות ותשעים ותשעה</p>

²⁶¹ לכלול מלכות בת"ת (רח"ו).

²⁶² תרומה קמה ע"א (הערת הזהר).

²⁶³ שם קד (הערת הזהר).

²⁶⁴ י"ב בקר (רח"ו).

²⁶⁵ מט"ט וסנד"ל נקראים תנייניא (רח"ו).

²⁶⁶ הוא אור הראשון בכתר עליון ונק' חסד עליון אור דאור ואח"כ נמשך בחו"ב דרך נקודה בסוד י' אור וזהו היאורין, והן י"ג גליפין גילופי דגליפין בחיזו דחויא אריך כו' (בספד"צ פ"ק) ולקמן (פ' בא) אמר ט' שהן ט' למטה דסמכין עלוי רגלין וכאן י"ג (יהל אור).

²⁶⁷ נגד אור י' יאור ונתחלקו בחו"ב ה' אור הב"ל ה' ל"ב אלקים דה' נקדוין חושבן אלקים (ה"פ א') [ה"פ] י' מאמרות נ' שערי בינה ויאמ"ר (אמר המסדר – נ"ל שהוא אותיות או"ר י"ם, שהם ה' אור וה"פ י' נ' שערי בינה) (יהל אור).

²⁶⁸ עיילין ונכללין באויר (יהל אור).

²⁶⁹ הוא התפשטות חסד עליון בוצד"ק (יהל אור).

²⁷⁰ חו"ב (יהל אור).

²⁷¹ הוא נהר היוצא מעדן דעת והוא הרקיע המבדיל בין וכו' (יהל אור).

²⁷² ובי' אלף אכסדראין, ואלף יאורין כידוע והוא אלף רבתי חמשה ואלף אשריך ישראל (יהל אור).

²⁷³ כמ"ש בפרשת אחרי מות (עט ע"א) ביעא דקושטא כו' אתבקע לד' סטרין והן ד' בתי דתפלין, וי"ג ואלף הן סוד חו"ג וגבורות הן בדעת וע' באד"ר קלה ע"א וימלוך באדום רזא חדא כו' תאנא כו' אלף אלפין כו' ושם קלו ע"א, ותאנא בתלת כו' מחללא תליתאה (יהל אור).

²⁷⁴ והוא בימינא (יהל אור).

²⁷⁵ הענין הוא מדבר בבחינת חיבור זעיר אפין ונוקביה בהיותם בסוד אחר באחור ועיין באדרת נשא בדף קל"ב ע"א בההוא עלמא קדמאה דאיהו אלף אלפין ורבווא רבוון מארי תריסין כו'. ושם

<p>אשתאר פלגא מכאן ופלגא מכאן ואתעביד הד דא אעיל בין אינון יאורין ואתעביד הוויא</p>	<p>יאורים מצד זה בשמאל נשאר חצי מכאן וחצי מכאן ונעשה אחד זה נכנס בין היאורים האלה ונעשה נחש.</p>
<p>רישא סומקא כורדא²⁷⁷ קשקשוי תקיפין כפרזלא גדפוי גדפין שמאן ואתפרשן לכל אינון יאורין כד סליק זנביה <נ"א לגביה> מחי ובטש לשאר נונין לית מאן דיקום קמיה</p>	<p>ראשו אדום כשושנה קשקשוי קשים כברזל כנפיו כנפים שטים ונפרדים לכל אותם יאורים כשעולה זנבו (אליו) מכה ובוטט את שאר הדגים אין מי שיקום לפניו.</p>
<p>פומיה מלהטא אשא כד נטיל בכל אינון יאורין מזדעזען שאר תנינייא וערקין ועאלין בימא חד לשבעין שנין רביין לסטרא דא וחד לשבעין שנין רביין לסטרא דא אלף יאורין²⁷⁸ חסר חד אתמליין מניה דא תנינא רביין בין אינון יאורין</p>	<p>פיו לוחט אש כשנוסע בכל אותם יאורים מזדעזעים שאר התנינים ובורחים ונכנסים לים אחת לשבעים שנה רובץ לצד זה ואחת לשבעים שנה רובץ לצד זה אלף יאורים חסר אחד מתמלאים ממנו תנין זה רובץ בין אותם יאורים.</p>
<p>כד נטיל נפיק חד פסותא דאשא בקליפין כלהו קיימין וזעפין בזעפוי <נ"א וזקפין בענפוי> מתערבין אינון יאורין לעין <נ"א העין> תכלא אוכמא וגלגלין נטלין לארבע סטרי [דעלמא] (עלמא) זקיף זנביה מחי לעילא מחי לתתא כלא ערקין קמיה</p>	<p>כשנוסע יוצאת פסת יד של אש בקליפות כולם עומדים וזועפים בזעפם (ועומדים בענפיו) מתערבים אותם יאורים לעין (העין) תכלת שחורה וגלגלים נוסעים לארבעת צדדי העולם זוקף זנבו מכה למעלה מכה למטה וכולם בורחים לפניו.</p>
<p>עד דלסטר צפון קם [חד] שלהובא דאשא וכרוזא קרי אודקפו סבתין אתבררו לארבע זויין הא אתער מאן דשוי [קדלא] [קלדא] על</p>	<p>עד שלצד צפון עומדת שלהבת אש אחת והכרוז יוצא התיצבו זקנות והתפזרו לארבע זוויות הרי</p>

ביארנו ענין אותם האלף מה ענינם ואיך הם נמשכין ומתפשטין מן תרין כתפין עילאין כי כל כת"ף בגמט' ת"ק וב' כתפות הם אלף ואח"כ אלו הכתפות נעשו תרין עטרין הנקראין (חסד וגבורה) [חסדים וגבורות] והכתף האחד שהוא חסד נמשך וניתן אל זעיר אפין. והכתף השני הנקרא גבורה נמשך אל נוקבא דזעיר אפין ונמצא כי שתי הכתפים של הז"א הם כתף אחד בלבד ושתי הכתפות דנוקביה גם הם כתף אחד בלבד ועל כן אורך הז"א הוא ת"ק שנה, וכן אורך נוקביה. ולכן כאשר נתדבקו יחד שניהם אחר באחור לא היה רק כותל אחד מפסיק בין שניהם חצי עוביו לזה וחצי עוביו לזה, ולזה היה תצ"ט ופלגא מכאן ותצ"ט ופלגא מכאן, כי הכותל אשר באמצען נחלק חציו לזה וחציו לזה. אבל אחר שננסרה הנקבה מאחורוי, אז מן הכותל האחד נעשו שני כותלים בשניהם, ואז הם ת"ק שלמים לז"א כנגד הכתף של חסד, שהיא בגימטריא ת"ק. ות"ק שלמים אל נוקביה, כנגד הכתף של הגבורה (שער מאמרי רשב"י), ועי' עוד בזה הרקיע.

²⁷⁶ עי' אריכות ביהל אור.

²⁷⁷ והנה זה הכותל האמצעי שנעשה עתה אחד, בו הם סוד בחינת האחורים, ולכן כל הדינים נמשכין ממנו. ולכן רישיה סומקא כוורדא בסוד אודם הדין. גם צריך לדעת כי כל ענין זה הוא בבחינת נצח והוד דזעיר אפין אשר כנגדם עומדת נוקביה אחור באחור, וכבר ידעת כי האחורים הם בחינת הדינים. והנה יש כאן נצח והוד ויסוד של ז"א ונצח הוד יסוד של נוקביה וכל אחור אחד מאלו במקומו הוא סוד אלף יאורין ועוד י"ג אחריו כמו שנבאר בע"ה. ונבאר בחינת נצח הוד יסוד של ז"א ומהם נקיש אל נצח הוד יסוד דנוקביה כי שם הוא גם כן ע"ד אלו. הנה ידעת כי נצח והוד ויסוד נקראים צבאות ושם צבאות הוא בגימטריא תצ"ט והרי איך הנה"י הם בגימ' תצ"ט והנצח הוד יסוד דדכורא הם תצ"ט מכאן ונצח הוד יסוד דנוקבא מכאן הם תצ"ט אחריו ולפי שהם מחוברין יחד אחור באחור אלו שתי פעמים צבאות שהם נצח הוד יסוד דדכורא ונצח הוד יסוד דנוקביה ואין ביניהם רק כותל אחד המחבר את שניהם והכותל מתחלק חציו לשם צבאות הזה וחציו לזה לכן הם תצ"ט ופלגא מכאן ותצ"ט ופלגא מכאן שהם אלף חסר חד. באופן כי הם תצ"ט ותצ"ט שהם צבאות דנצח הוד יסוד דדכורא וצבאות דנצח הוד יסוד דנוקבא וכו' (שער מאמרי רשב"י).

²⁷⁸ עי' יהל אור.

<p>אנפוי דתנינא כמה דאתמר (יחזקאל כט ד) ונתתי חכים בלחייך וגו' כדין כלוה אתבדרון ונקטין ליה לתנינא ונקבי אנפוי בסטר עלעויו ועאלין ליה לנוקבא דתהומא רבא עד דאתבר חיליה כדין אהדרו ליה לנהרוי <נ"א לנחרוי></p>	<p>התעורר מי ששם קולו עורף על פני התנין כמו שנאמר ונתתי חכים בלחייך וגו' אז כולם התפזרו ולוקחים את התנין ונוקבים פניו בצד הלחיים ומכניסים אותו לתוך נקב תהום רבה עד שנשבר כחו ואז מחזירים אותו לנהרותיו (לנחריו).</p>
<p>חד לשבעין שנין עבדין ליה כדין בגין דלא יטשטש אתרין דרקיעין וסמכייהו ועלייהו כלא אודן ומברכין ואמרין (תהלים צה ג) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהו"ה עושנו</p>	<p>אחת לשבעים שנה עושים לו כך כדי שלא יקלקל מקומותיהם של הרקיעים ועמודיהם ועליהם הכל מודים ומברכים ואומרים בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו.</p>
<p>תנייניא עאלין (ס"א עלאין) לעילא קיימין אינון דמתברכאן כמה דאת אמר (בראשית א כח) ויברך אותם אלהים אלין שלטין על כל שאר נונין דכתיב (בראשית א כב) ומלאו את המים בימים ועל דא כתיב (תהלים קד יד) מה רבו מעשיך יהו"ה כלם בחכמה עשית</p>	<p>התנינים נכנסים (העליונים) למעלה עומדים אותם שמתברכים כמו שנאמר ויברך אותם אלהים אלו שולטים על כל שאר הדגים שכתוב ומלאו את המים בימים ועל זה כתוב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית.</p>
<p>תוספתא</p>	
<p>אשכול הכפר דודי לי (שיר א יד) אשכול דא אימא עלאה מה אשכול מתקשט בכמה עלין בכמה זמורות לישראל דאכלין ליה הכי שכינתא עלאה מתקשטת בכמה קשוטין דשמנה כלים מכמה קרבנין מכמה מיני תכשיטין דכפרה לבנהא ואיהי קמת בהון קמי מלכא ומיד (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם ויהיבת²⁷⁹ לן שאלתין דילה באלין ברכאן דתקיננו רבנן בצלותא למשאל קמי מלכא</p>	<p>אשכול הכופר דודי לי אשכול זו האם העליונה מה אשכול מתקשט בכמה עלים בכמה זמורות לישראל שאוכלים אותו כך השכינה העליונה מתקשטת בכמה קשוטים של שמונה כלים מכמה קרבנות מכמה מיני תכשיטים של כפרה לבניה והיא עומדת בהם לפני המלך ומיד וראיתיה לזכור ברית עולם ונותנת (להם בקשותם) לנו את בקשותיה בברכות הללו שתקנו רבותינו בתפלה לבקש לפני המלך.</p>
<p>בהווא זמנא כל דינין דשכינתא תתאה דאיהי הוה"י אדנ"י מתהפכן לרחמי כגוונא דא יהו"ה לקיים (ישעיה א יח) אם יהיו הטאים כשנים כשלג ילבינו יהו"ה אם יאדימו כתולע הוה"י כצמר יהו"ה בכל דינין דא <נ"א כל דינין דדא> מתלבנין <בשכינתא> (משכינתא) עלאה</p>	<p>באותו זמן כל הדינים של השכינה התחתונה שהיא הוה"י אדנ"י מתהפכים לרחמים כדוגמא זה יהו"ה לקיים אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו יהו"ה אם יאדימו כתולע הוה"י כצמר יהו"ה בכל דינים זה (כל הדינים של זה) מתלבנים מהשכינה העליונה.</p>
<p>ואיהי שכינתא הוה"י (בראשית ג כד) להט החרב²⁸⁰ המתהפכת לשמור את דרך עץ</p>	<p>והיא השכינה הוה"י להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ</p>

²⁷⁹ (ס"א לון שאלתין דלהון) נוסף בדפ"ו.

²⁸⁰ המלכות נקרא תמורה משום כי היא סוד (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת, כי היא מתהפכת מרחמי לדינא ומדינא לרחמי כפי קבלתה מלמעלה, וכולא בידה מסירין, וכמ"ש בפ' בשלח (דף נא ע"א), וכן בפ' אחרי מות (עד סע"א). והנה ממנה הוא כל התמורות, החיים והמות,

<p>החיים ואוקמוה רבנן דמהפכא זמנין רחמי זמנין דינא פעמים אנשים פעמים נשים זמנין דינא כגוונא דא הוה"י זמנין רחמי כגוונא דא יהו"ה דהא איהו מסטרא דאילנא דחיי כל דינין מתהפכין לרחמי ומסטרא דעין הדעת טוב ורע כל רחמי מתהפכין לדינא למידן בהו לאינן דעברי על פתגמי אורייתא</p>	<p>החיים ופרשוה רבותינו שמתהפכת לפעמים רחמים לפעמים דין לפעמים אנשים ולפעמים נשים לפעמים דין כדוגמא זה הוה"י לפעמים רחמים כדוגמא זה יהו"ה שהרי הוא מצד של עץ החיים כל הדינים מתהפכים לרחמים ומצד של עץ הדעת טוב ורע כל הרחמים מתהפכים לדין לדון בהם את אותם שעוברים על דברי התורה.</p>
<p>ועין דא בעלמא דאתי דאיהי בינה כל שמהן דדינא מתהפכין בה <לדינא> רחמי <לדינא> ובגין דא אוקמוה רבנן לא כהעולם הזה העולם הבא ובגין דא בינה איהי <בראשית ג כד> להט החרב המתהפכת דמתהפכת מדינא לרחמי לצדיקים למיהב לון אנרא בעלמא דאתי מלכות להט החרב המתהפכת <מרחמי לדינא> למידן בה לרשיעייא</p>	<p>ועין זה בעולם הבא שהוא בינה כל שמות הדין מתהפכים בה <לדין> לרחמים משום זה פרשוה רבותינו לא כמו העולם הזה העולם הבא ומשום כך בינה היא להט החרב המתהפכת שמתהפכת מדין לרחמים לצדיקים לתת להם שכר בעולם הבא מלכות להט החרב המתהפכת מרחמים לדין לדון בה את הרשעים</p>
<p>כח/א</p>	
<p>תוספתא</p>	
<p>בעלמא דין</p>	<p>בעולם הזה.</p>
<p>אבל מעין הדעת טוב ורע²⁸¹ דאיהו כגוונא דמטה זמנין דמהפכין הנשים לשדות אנשים לשדים ובגין דא <בראשית כט יב> ויגד יעקב לרחל²⁸² ובגין דא אוקמוה רבנן דלית ליה לבר נש לשמשא עם אתתיה עד דמספר עמה שמא נתחלפה לו <בשירה²⁸³ בגין> <בשדה</p>	<p>אבל מעין הדעת טוב ורע שהוא כדוגמת המטה לפעמים מתהפכים הנשים לשדות ואנשים לשדים ומשום זה ויגד יעקב לרחל ומשום זה פרשוה רבותינו שאין לו לאדם לשמש עם אשתו עד שיספר עמה</p>

העושר והעוני, השלום ומלחמה, וכן כולם, כי כל הו"ק חג'ת נה"י שהם שורש דריבוי נגד היפך כנ"ל הם כולם משתמשים בה, כי היא קודם לכל ואחרון לכל (כללים ח"א עא ע"ג).

²⁸¹ היינו היפוך אחר, ופי' שלישי אל להט החרב המתהפכת, דהיינו להט מההוא חרב, שהחרב מדת המלכות, והלהט הוא הקלי' היורדת למטה, והמתהפכת לא אהדר אל החרב עצמו אלא אל הלהט מההוא חרב, והיינו רע מהטוב, שעץ הדעת טוב דא מטטרין ורע דא סמא"ל, וההוא רע מתהפך, פעמים נשים פעמים אנשים, מפני שהוא נקרא איש הפכפך. ויש מטה שהוא סוד מטטרין עצמו שנקרא עץ הדעת טו"ר שמשמש פעמים מט"ה דהיינו מט"ט רון מ"ט פנים טהור, או סמא"ל דהיינו מ"ט פנים טמא, והיינו מטה כשהוא מ"ט פנים טהור היינו מ"ט ה' מ"ט טהור, אמנם לפעמים הוא עץ רע והיינו סמאל מ"ט פנים טמא, ומתהפך לנחש, והיינו פעמים אנשים שהם מצד פנים טהור, פעמים שדים דהיינו מצד פנים טמא. וכן פעמים נשים מצד הטוב, פעמים שדות מצד הרע. ואלו ההפכים הם (מצד) פעמים כשרים פעמים טמאים, וכל ההיפוכים האלה הם למטה באותם היאורים דאמרן פעמים שולט בהם החיוני הטמא פעמים אינו שולט בהם והם מתטהרים כדפי' (אור יקר).

²⁸² נתן לה סימנים שלא תחליפיה איבו בשידה (אור יקר).

²⁸³ ע"י הדיבור והקול ירגיש בסימניה ותסתלק השדה, ועל דרך נסתר, ירצה כי צריך האדם לספר עם אשתו לקרבה בשעת תשמיש אל צד הטוב, אל עץ הדעת טוב ותהיה אשה, ולא תהיה מחשבתה מחשבת רעה ותהיה שדה, וע"י דברי קדושה יקרבה. וכן ויגד יעקב לרחל, שמסר לה סימנים להבדל ממעשה אביה ולקרבה אל התשובה ולהבדילה מע"ז, והיינו כדי שלא תתחלף לו בשדה וגלה לה סדר עבודת שמים והיא נקרבה לעבודת ה' כאלו גיירה. והשתא קשיא ליה היאך היא טובה ותתהפך לרעה ממטה לנחש שזה זר שהקדושים יתהפכו, לזה אמר כי סוד להט זה הוא

<p>ובגנין) דלהט בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע ואי תימא דמכשפי פרעה דכתיב (שמות ז כב) ויעשו כן החרטומים בלטיהם²⁸⁴ הוו מהפכין אינון מטות דלהון²⁸⁵ לנחשין ומסטר א דאלין הפוכן²⁸⁶ יכלין לאתהפכא</p>	<p>שמא נתחלפה לו בשדה משום שלהט בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע ואם תאמר שהמכשפים של פרעה שכתוב ויעשו כן החרטומים בלטיהם היו מהפכים אותם המטות שלהם לנחשים ומצד של אלה ההתהפכות יכולים להתהפך.</p>
<p>זהר</p>	
<p>ואמרת אל אהרן קח את מטך (שמות ז ט) מאי טעמא מטה אהרן ולא מטה משה אלא ההוא דמשה איהו קדישא יתיר דאתגליף בגנתא עלאה²⁸⁷ בשמא קדישא ולא בעי קודשא בריך הוא לסאבא²⁸⁸ ליה באינון חוטרין דחרשיא ולא עוד אלא לאכפיא לון לכל אינון דאתיין מסטרא דשמאלא בגין דאהרן אתא מימינא ושמאלא אתכפיא בימינא</p>	<p>ואמרת אל אהרן קח את מטך מה הטעם מטה אהרן ולא מטה משה אלא אותו של משה הוא יותר קדוש שנחקק בגן העליון בשם הקדוש ולא רצה הקדוש ברוך הוא לטמא אותו באותם מטות של המכשפים ולא עוד אלא לכפות אותם לכל אותם הבאים מצד השמאל משום שאהרן בא מימין והשמאל נכפה לימין.</p>
<p><רבי חייא שאיל לרבי יוסי הא גלי> (וגלי) קמי קודשא בריך הוא דאינון חרשין יעבדון תנייניא מאי גבורתא איהו למעבד <קמי> (קמיה) פרעה תנייניא <אמר ליה> (אלא) בגין דמתמן הוא שירותא לאלקאה [ומשירותא] (ומשירותא) דתנינא שארי שולטניה <נ"א</p>	<p>רבי חייא שאל את רבי יוסי הרי גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שאותם מכשפים יעשו תנינים מה גבורה הוא לעשות לפני פרעה תנינים אמר לו משום שמשם היא הראשית להלקות ומראשית התנין מתחיל שלטונו (לשלטונו ומתחילת שלטונו</p>

כחות למטה שהם מעץ הדעת ט"ר דהיינו טוב מצד הימין, רע מצד השמאל, וכמו שהשרשים העליונים מתהפכין מרחמים לדין, כן הענפים שהם למטה להט והשתלשלות מעץ הדעת ט"ר והיינו להט בעץ הדעת ט"ר לא חרב שהחרב למעלה אלא להט מהחרב כדפי' מתהפכת מטוב לרע מקדוים לטואמה על הדרך שפי' (אור יקר).

²⁸⁴ דהיינו להט שהם אחוזים בו שהיא להט החרב הנז', ולא בלהט סתם אלא למטה בלהטיהם אותם ענפי הלהט שהם נאחזים באותו הלהט (אור יקר).

²⁸⁵ דלאו אינו מטות דעץ הדעת טוב אלא דעץ הרע, לנחשים דהיינו החצונים המהפכין עצמן כדפי' (אור יקר).

²⁸⁶ שפי' לעיל, שהוא השורש להם להט החרב המתהפכת, וכן עץ הדעת, פעמים טוב טהור ברחמים, פעמים טמא בסוד הדין, והחצונים הנאחזים בו, מאותו הצד בחוץ יכלו החרטומים להפך להטיהם אל ההיפוכין האלו (אור יקר). או אפשר מצד הפוכין אלו אל החצונים יכולין להפך המטה ממש עץ נחש כדפי' שהנשמות משועבדת אף אל החצוני (אור יקר).

²⁸⁷ הענין שמטה אהרן היה עץ בעלמא שלקח כדרך בני אדם שנוטלים מקל להשען. אמנם מטה משה הוא בריה בפני עצמה שנברא, וכמו שבריאית העולם היה בסוד שם מ"ב שהוא חתום ומפורש בתחילת מעשה בראשית, כן המטה היה חקוק בסוד שם מ"ב, ולכך כמו שבעולם בכלל נחקק שם מ"ב, כן במטה עצמו היה חקוק שם מ"ב, להראות שבו נשרשו סוד ל"ב נתיבות חכמה ועשר מאמרות שבהם נברא, כדי שיוכל לשנות מכח השם שבו כל הכחות וכל הטבעים, שהרי בו כלל המציאות כולו, ומטעם זה אמר "דאתגליף בגנתא עילאה" והענין שהוא למעלה מכל עולם היצירה, כי ג"ע עליון הוא סוד כסא הכבוד, כדי שיהיה שליט על כל מעשה בראשית למעלה בסוד כסא, ויהיו אפילו המלאכים בסוד עולם היצירה משועבדים תחת ממשלתו, ולכך היה מכריח שר המים שר האש שר העפר שר הים כולם משועבדים תחתיו (אור יקר). היא דור המדבר ששני המטות הם בב' צדדי דור המדבר והם מיסוד דאבא, וז"ש בשמא קדישא שהוא אבא (מ"מ).

²⁸⁸ שבלע אותם ונכללו בו ואם היה במטה משה גם למעלה היו נכללים במטה (רח"ו). פי' תנין הוא אריך דקלי' והוא ראש לקלי' ומשם יונק פרעה ולכך רצה הקב"ה להלקותו תחלה על ידי מטה אהרן שיבלענו (מ"מ).

<p>לשולטניה ומשירותא דשולטניה שארי לאלקאה > כדין חדו כולהו חרשי דהא ריש חכמתא דנחש דילהון הכי הוה מיד אתהדר ההוא תנינא דאהרן לאעא יבישא ובלע לון</p>	<p>התחיל (להלקות) אז שמחים כל המכשפים שהרי ראש החכמה של הנחש שלהם כך היתה מיד חזר אותו תנין של אהרן לעץ יבש ובלע אותם.</p>
<p>ועל דא תוהו וידעו דשולטנא עלאה אית בארעא דאינון חשיבו דהא לתתא [נ"א לעילא] >בר< מנייהו לא אית שלטנא למעבד מדי כדין (שמות ז יב) ויבלע מטה אהרן מטה אהרן²⁸⁹ דייקא דאתהדר לאעא ובלע לון</p>	<p>ועל זה תמהו וידוע ששלטון עליון יש בארץ שהם חשבו שזה למטה (למעלה) חוץ מהם אין שלטון לעשות דבר ואז ויבלע מטה אהרן דווקא מטה אהרן שחזר לעץ ובלע אותם.</p>
<p>ועל דא עבד אהרן תרין אתין חד לעילא וחד לתתא חד לעילא תנינא עלאה²⁹⁰ דשלטא על אינון דלהון חד לתתא דשליט אעא על תנינא דילהון ופרעה חכים הוה מכל חרשוי ואסתכל דשלטנא עלאה שליט על ארעא שליט לעילא שליט לתתא</p>	<p>ולכן עשה אהרן שני אותות אחד למעלה ואחד למטה אחד למעלה תנין עליון ששולט על אותם שלהם אחד למטה ששולט העץ על התנין שלהם ופרעה היה חכם מכל מכשפיו והסתכל ששלטון העליון שולט על הארץ שולט למעלה ושולט למטה.</p>
<p>אמר רבי יוסי אי תימא חרשיא כל מה דעבדין לאו איהו אלא בחיזו דעינא דהכי אתחזי ולא יתיר קא משמע לן ויהיו דייקא דכתיב (שמות ז יב) ויהיו לתנינים ואמר רבי יוסי אפילו אינון תנינא דילהון אהדרו למהוי אעין ואעא דאהרן בלע לון</p>	<p>אמר רבי יוסי אם תאמר כל מה שעושים המכשפים אינו אלא במראית העין שכך נראה ולא יותר בא להשמיענו ויהיו דווקא שכתוב ויהיו לתנינים ואמר רבי יוסי אפילו אותם תנינים שלהם חזרו להיות עצים ועץ אהרן בלע אותם.</p>
<p>כתיב (יחזקאל כט ג) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו מתמן [שירותא] (שירותא) לתתא בשולטנא דילהון אבל חכמתא דילהון לתתא מכלהו דרגין >איהו< (אינון)²⁹¹</p>	<p>כתוב הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו משם ראשית למטה בשלטון שלהם אבל חכמתם למטה מכל הדרגות הוא (הם).</p>
<p>תא חזי חכמתא דילהון בדרגין תתאין [ואכפייין] (ואדכפייין) >לאכפייין< לון לאלין דרגין [בדרגין] עלאין רישי שולטנותהון ועקרא דילהון לתתא מההוא תנינא ומשתלשלן בתנינא דהא מתמן נטיל חילא דרגא עלאה דילהון משמע דכתיב (שמות יא ה) אשר אחר הרחים²⁹²</p>	<p>בא וראה חכמתם בדרגות תחתונות לכפותם לאותן דרגות בדרגות עליונות ראשי שלטונם ועיקר שלהם למטה מאותו תנין ומשתלשלים בתנין שהרי משם נוטל חיל דרגה עליונה שלהם משמע שכתוב אשר אחר הרחים.</p>
<p>רבי חייא הוה יתיב יומא חדא אבבא</p>	<p>רבי חייא היה יושב יום אחד על</p>

²⁸⁹ שבלעם בשעה שהיה מטה (רח"ו).

²⁹⁰ היינו הנחש יסוד דקטנות (רח"ו).

²⁹¹ פי' שחכמת מצרים היא הקלי' התחתונה אשר תחת הקלי', אבל כופן הקלי' התחתונות בכח הקלי' העליונות כדי לעשות רצונם. וז"ש חכמתא דלהון בדרגין תתאין ואכפייין לון, ומשתלשלין בתנינייא ר"ל אע"פ שהם למטה עכ"ז הם עולים ומשתלשלים עד א"א דקלי' שהוא התנין שמשם יונק שר שלהם (מ"מ).

²⁹² הם ד' מחנות שכינה (רח"ו).

<p>דתרעא דאושא חמא ליה לרבי אלעזר <חד> (דחד) קטפירא²⁹⁴ טאסא גביה אמר ליה לרבי אלעזר משמע דאפילו באורחך כלא תאיבין למהך אבתרך אהדר רישא וחמא ליה אמר ודאי שליחותא אית גביה דהא קודשא בריך הוא בכלא עביד שליחותיה וכמה שליחין אית ליה לקודשא בריך הוא דלא תימא מלין דאית בהו רוחא בלחודייהו אלא אפילו אינון מלין דלית בהו רוחא</p>	<p>שער דלת של אושא ראה את רבי אלעזר²⁹³קטפירא אחד טס אליו אמר לו לרבי אלעזר משמע שאפילו בדרכך הכל משתוקקים ללכת אחרך החזיר ראשו וראה אותו אמר ודאי יש אצלו שליחות שהרי הקדוש ברוך הוא עשה שליחות וכמה שלוחים יש לקדוש ברוך הוא שלא תאמר דברים שיש בהם רוח בלבד אלא אפילו אותם דברים שאין בהם רוח.</p>
<p>פתח ואמר (חבוקק ב יא) כי אבן מקיר תזעק וכפים מעץ יעננה כמה יש לאדם להזהר מחטאיו שלא יחטא לפני הקדוש ברוך הוא ואם יאמר מי יעיד בו הרי אבני ביתו ועצים של ביתו יעידו בו ולפעמים הקדוש ברוך הוא עושה בהם שליחות בא וראה מטה אהרן שהוא עץ יבש הקדוש ברוך הוא עשה בו את ראשית הנסים ושתי שליחות נעשו בו אחד שהוא עץ יבש ובלע את אותם התנינים שלהם ואחד שהרי לשעה אחת חזר ברוח ונעשה בריה.</p>	<p>פתח ואמר כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה כמה יש לאדם להזהר מחטאיו שלא יחטא לפני הקדוש ברוך הוא ואם יאמר מי יעיד בו הרי אבני ביתו ועצים של ביתו יעידו בו ולפעמים הקדוש ברוך הוא עושה בהם שליחות בא וראה מטה אהרן שהוא עץ יבש הקדוש ברוך הוא עשה בו את ראשית הנסים ושתי שליחות נעשו בו אחד שהוא עץ יבש ובלע את אותם התנינים שלהם ואחד שהרי לשעה אחת חזר ברוח ונעשה בריה.</p>
<p>אמר רבי אלעזר תפח</p>	<p>אמר רבי אלעזר תפח</p>
<p>כח/ב</p>	
<p>רוחיהון [דאינון] (דאנון) דאמרין דלא זמין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא והיך יתעביד מנייהו בריה חדתא²⁹⁸ ייתון ויחמון אינון טפשאין חייביא רחיקין מאורייתא רחיקין מניה בידיה דאהרן הוה חוטרא אעא יבישא וקודשא בריך הוא לפום שעתא אהדר ליה בריה משניא ברוחא וגופא אינון גופין²⁹⁹ דהוו בהו רוחין³⁰⁰ ונשמתין קדישיין ונטרו</p>	<p>רוחם של אותם שאומרים שלא עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים ואיך יעשה מהם בריה חדשה יבאו ויראו אותם הטפשים את הרשעים הרחוקים מן התורה רחוקים ממנו ביד אהרן היה מטה עץ יבש והקדוש ברוך הוא לפי שעה החזיר²⁹⁶ אותו²⁹⁷ לבריה משנה ברוח וגוף אותם גופים שהיו בהם רוחות ונשמות קדושות ושמרו את מצוות</p>

293

294 עוף אחד היה משוטט ומעופף אחריו, והחזיר ראשו לאחוריו וראהו, אמר ודאי שליחותא אית גביה, ר"ל שהוא בשליחות. ונקרא עוף זה קטפירא, כי יש בו גוונים נאים, הרש"ב, והרמ"ק פי' מין בריה קטנה שקורין אותה מבשרת (רמ"ז).

295 פי' והשני הוא שאחר שנעשה מטה בלע את המטותם (מ"מ).

296

297

298 הם ב' ענינים: א', להחיותם. ב', לחדשם. ושניהם במטה אהרן. הא' שהחיהו, הב' שחדשו ממטה לנחש והיה מת אפילו מחיותו שהוא עץ בלחות הנפש הצומחת והנה נשתנה בשמים במהות הנפש מצומח לבעל חי ומעץ לנחש בגוף (אור יקר).

299 שכבר היו גופין ולא עצים וכיוצא במטה (אור יקר).

300 ולא כמטה שבעולם לא היה בו רוח והם עשו עצמם בעולם החומרי כעולם החדש במה ששמרו המצות הרוחניות ועסקו בתורה הרוחנית שעיקרם מעולם החדש (אור יקר).

<p>פקודי אורייתא ואשתדלו באורייתא יממא ולילי וקודשא בריך הוא טמיר לון בעפרא³⁰¹ לבתר בזמנא דיחדי עלמא על אחת כמה וכמה דיעביד <להו> בריה חדתא</p>	<p>התורה והשתדלו בתורה יומם ולילה והקדוש ברוך הוא טמן אותם בעפר אחר כך בזמן שישמח את העולם על אחת כמה וכמה שיעשה אותם בריה חדשה.</p>
<p>אמר רבי חייא ולא עוד אלא דההוא גופא דהוה יקום³⁰² משמע דכתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתיך ולא כתיב יברא משמע דבריין אינון אבל יחיו דהא³⁰³ גרמא חד ישתאר [מן גופא³⁰⁴] תחות ארעא וההוא לא אתרקב ולא אתבלי בעפרא לעלמין [ובההוא] (ולההוא) זמנא קודשא בריך הוא ירכך ליה ויעביד ליה <כחמירא בעיסה> (בעיסה בחמירא) ויסתלק ויתפשט לארבע זויין ומניה ישתכלל גופא וכל שיפוי וקודשא בריך הוא יהיב ביה רוחא לבתר אמר ליה רבי אלעזר הכי הוא ותא חזי ההוא גרמא כמה אתרכך בטל דכתיב (ישעיה כו יט) כי טל אורות טלך וגו'</p>	<p>אמר רבי חייא ולא עוד אלא שאותו גוף שהיה יקום משמע שכתוב יחיו מתיך ולא כתוב יברא משמע שהם בריות אבל יחיו שהרי עצם אחת נשארת מן הגוף תחת האדמה והיא לא נרקבת ולא תבלה בעפר לעולמים ובאותו זמן הקדוש ברוך הוא ירכך אותו ויעשה אותו כמו שאור שבעסה ותעלה ותתפשט לארבע צדדים וממנה ישתכלל הגוף וכל איבריו והקדוש ברוך הוא יתן בו רוח אחר כך אמר לו רבי אלעזר כך הוא ובא וראה אותה עצם במה התרככה בטל שכתוב "כי טל אורות טלך וגו'".</p>
<p>ויאמר יהו"ה אל משה אמור אל אהרן קח את מטך ונטה ירך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם ועל כל מקוה מימיהם וגו' (שמות ז יט) אמר רבי יהודה האי קרא אית לאסתכלא ביה והיך</p>	<p>ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטך ונטה ירך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם ועל כל מקוה מימיהם והיו דם וגו' אמר רבי יהודה יש להסתכל בפסוק הזה ואיך יכול ללכת לכל</p>

³⁰¹ שהם במאסר בשמירה בקברותם כאומרו בפתחי את קבורתיכם (אור יקר).

³⁰² כדי שיכיר עצמו שהוא פלוני הקודם, ואח"כ ישתנה אל בריה חדשה, כדי שיכיר וידע בעצמו באמתות ויכרוהו חביריו ויכירם, ואח"כ יתחדשו וזה יותר חסד ודאי. וא"ת וכיצד יהיה זה שהרי נתרקב, בשלמא לאותם יום או יומים אפשר להחיותו שתהיה הוא עצמו, אמנם שנתרקבו אפילו עצמותיו היאך אפשר ענין זה, לזה אמר כי העצם ההוא הוא שאור שבו יבנה שאר הגוף, וכמו שמי שנאכל קצת מבשרו יחיה ויגדל בשרו מיסוד שאר הבשר החי, כן יהיה אל המתים, אותו העצם שהוא שאור שממנו יחידה ויתפשט כל שאר הגוף, איש איש לפי עניינו מי שחסרים כל עצמותיו שנתרקבו [יהיו] (יחיו) כל עצמותיו, מי שיש לו רובע עצמות שאר העצמות ומי שיש לו עצמות יבשות שאר בשר ועור וכל המצטרך עד שיתכלל כל הגוף ויבנה מהעצם ההוא, אפילו שנאכל במעי הדגים אין אותו עצם מתעכל והוא בשמירה במצולות הים, בטל עליון שעתי דהקב"ה להחיות את המתים וכו' (אור יקר).

³⁰³ בראשית קלז ע"ב (הערת הזהר).

³⁰⁴ האורות העליונים הם לאורות התחתונים בבחי' האב על הבנים אשר חשקו תמיד להשפיע בהם, כמבואר אצלנו בכבוד אב ואם כי ניצוץ א' מהאב נמשך אל הבן ואינו זז ממנו לעולם (ע"ח שער עקודים פרק ו). הנה אותו הניצוץ הנה הוא בא בהטיפה הזרעית דאבא וכנ"ל שער טנת"א (ריש פרק ה) וממנו הוא ההבלי דגרמי שהוא תמצית החיות הנשאר בתוך העצמות בקבר, ובפרט בעצם לוז שהוא קיים לעולם וממנו הוא התחייה אשר בתחה"מ, כמ"ש במדרש הנעלם פ' תולדות (קלז ע"א) ובפ' וארא (כח ע"ב) ובכ"מ. וכן ע"י אותו הניצוץ הנה מקבל האדם כל שפע קיומו וחיותו וכל מה שניתן לו מלמעלה וכל מה שנגזר עליו, וכמו שכתבנו שם בשער טנת"א פ"ה אות מ"ו, וע' לעיל פ"ה אות י"ז. וזהו ענין מצות כיבוד או"א כמ"ש בשער הנסירה (פרק ב) וע' שער המצות (פרשת יתרו). ואמרו קידושין (לא ע"ב) מכבדו בחייו ומכבדו במותו, כי כל שפעו תמיד הוא לעולם ע"י שורשו שבנשמת אביו ואמו, וע' במ"ן ומ"ד (דרוש ח'). וזהו ג"כ מ"ש סנהדרין (קד ע"א) ברא מזכא אבא כי הם קשורים תמיד זב"ז לעולם, וכל מה שנמשך להבן וכל כוחו הוא הכל לפי תכונת אותו הניצוץ שהוא שורשו, ולכן מחויב לכבדו תמיד, וכן הוא מזכה לאו"א כי כל מה שעושה הוא בסיבתם (ביאורים ח"ב לו ע"ג).

<p>יכיל למהך לכל [הני] (האי) אתרי (ולא עוד אלא) <ותו> דהא כתיב (שם כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהו"ה את היאור את היאור כתיב ואת אמרת על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם</p>	<p>המקומות הללו (ולא עוד אלא) ועוד שהרי כתוב וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור כתוב את היאור ואתה אמרת על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם.</p>
<p>אלא מימי מצרים נילוס הוה ומתמן אתמליין כל אינון שאר אנמין ויאורין ומבועין וכל מימין דילהון ועל דא אהרן לא נטה למחאה אלא לנילוס בלחודוי ותא חזי דהכי הוא דכתיב (שמות ז כא) ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור³⁰⁵</p>	<p>אלא מימי מצרים היה הנילוס ומשם מתמלאים כל אותם שאר אנמים ויאורים ומעיינות וכל מימיהם ועל זה אהרן לא נטה להכות רק את הנילוס לבדו ובא וראה שככה זה שכתוב ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור.</p>
<p>אמר רבי אבא תא חזי מיין תתאיין³⁰⁶ מתפרשאן לכמה סטרין <נ"א ומיין עלאין עאכ"ו> [ומיין] עלאין דהא מיין³⁰⁷ עלאין מתכנשו³⁰⁸ בבי כנישו מיא³⁰⁹ דכתיב (בראשית א ט) ויאמר אלהים יקוו המים³¹⁰ מתחת השמים אל מקום אחד וכתיב (שם י) ולמקוה המים קרא ימים האי קרא אוקמוה ותא חזי ההוא רקיעא³¹¹ דאית ביה שמשא וסיהרא³¹² כוכבייא³¹³ ומזלי³¹⁴ דא <איהו בי כנישות מיא [דהוא] <רבה דהוא> (דהא) נטיל כל מיין ואשקי לארעא דהיא עלמא תתאה כיון [דנטלא] (דנטיל) מיא בדר לון ופליג לון³¹⁵ לכל עיבר ומתמן אתשקיין בלא</p>	<p>אמר רבי אבא בא וראה מים תחתונים נפרדים לכמה צדדים (ומים עליונים על אחת כמה וכמה וגו') (עליונים שהרי) ומים עליונים מתכנסים לבית כינוס המים שכתוב ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד וכתוב ולמקוה המים קרא ימים הפסוק הזה פרשוהו ובא וראה אותו רקיע שיש בו שמש ולבנה כוכבים ומזלות זהו בית כינוס למים הרבים שהוא נוטל כל המים ומשקה את הארץ שהוא עולם תחתון כיון שנוטל את המים מפזר אותם ומחלק אותם לכל צד ומשם הוא משקה את כלם.</p>

³⁰⁵ ושאר מים היה להם לא ודאי ומאי מן היאור, אלא מפני שכל מימיהן מימי היאור הם, שאפילו בורות אינם נובעים אלא משם ולזה בנטיית יד על היאור הוכו כל המים והא אתא קרא לאשמעינן באומרו על נהרותם וכו' (אור יקר).

³⁰⁶ מ"ן (מ"מ).

³⁰⁷ "עלאין דהא מיין" נמחק בדפ"ק ובמקומו איתא "עלאין דהא ומיין".

³⁰⁸ ר"ל מ"ד (מ"מ).

³⁰⁹ יסוד דדכורא (רח"ו).

³¹⁰ פי' יקוו החסדים מתחת הת"ת אל מקום אחד שהוא היסוד ולמקוה המים הוא היסוד כמ"ש בפ' בראשית (מ"מ).

³¹¹ יסוד דדכורא (רח"ו).

³¹² ת"ת ומלכות נכללים בו מפני שהוא מכללות שניהם, יוסף נכלל מיעקב ורחל, וכן בו נכלל שם יאהדונה"י (אור יקר).

³¹³ ז' ספירות ממטה למעלה, דהיינו ממלכות עד החסד (אור יקר).

³¹⁴ ו"ק שהם ו' ממטה למעלה, וששה ממעלה למטה, הם י"ב מזלות, והם מזלות שנוזלים השפע י"ב מעינות מים אל המלכות ע"י היסוד, והכוכבים שבעה ענין שפיטתם הוא כפי זוויתם והענין כי המלכות בת שבע ממטה למעלה ונקשרת בי"ב אלו כפי מה שיהיה כל ככב וככב נקשר באיזה גבול מי"ב גבולי' דהיינו י"ב היות וכו' (אור יקר). פי' שהארות הז"א בתוכו וגם הארות המלכות הם בו ומשם מקבלתם וחסדים וגבורות שהם כוכבייא ומזלי מתקצים בתוך היסוד (מ"מ).

³¹⁵ כנזכר בפ' בראשית הוד מלכא פליג לון (רח"ו).

<p>ובזמנא דדינא שריא עלמא תתאה לא ינקא מן ההוא רקיעא³¹⁶ וינקא מסטר שמאלא וכדין אקרי (ישעיה לד ו) הרב ליהו"ה מלאה דם ווי לאינן דינקין כדין מינה ואתשקיין מינה [דבההוא] (בההוא) זמנא ימא <ינקא מתרין סטרין הוה> אתפלג לתרין חולקין חוור וסומק וכדין שדי ליאורא חולקא דמצרים ואלקי לעילא ואלקי לתתא ועל דא שתאן ישראל מיא ומצראי דמא</p>	<p>ובזמן שדין שורה העולם התחתון לא יונק מאותו רקיע ויונק מצד השמאל ואז נקרא חרב לה' מלאה דם אוי לאותם שיונקים ממנה אז ומשקים ממנה שבאותו זמן הים יונק משני צדדים והיה מתחלק לשני חלקים לבן ואדום ואז שופך ליאור את החלק של מצרים ומלקה למעלה ומלקה למטה ולכן ישראל שותים מים והמצרים דם.</p>
<p>אי תימא בגין גיעולא הוה ולא יתיר תא חזי שתאן דמא ועאל למעיהו ואסתלק ובקע עד דהוו מזבנין לון ישראל מיא בממונא וכדין שתאן מיא בגיני כך שירותא לאלקאה לון הוה דמא³¹⁷</p>	<p>אם תאמר שזה היה משום הגיעול ולא יותר בא וראה שותים את הדם ונכנס למעיהם ומתעלה ובוקע עד שהיו ישראל מוכרים להם מים בממון ואז שותים מים ומשום כך ראשית הלקאתם היתה דם.</p>
<p>רבי יצחק פתח האי קרא (תהלים קמה א) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד תא חזי דוד לקביל דרגא דיליה³¹⁸ קאמר דכתיב אלהי דידי בגין דבעא לסלקא שבחיה ולאעלא ליה³¹⁹ לנהורא עלאה לאתערבא דא בדא למהוי כלא חד בגיני כך ארוממך אלהי המלך³²⁰ וגו'</p>	<p>רבי יצחק פתח פסוק זה "ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד בא וראה דוד כנגד דרגתו אומר שכתוב אלהי שלי משום שרצה להעלות שבחו ולהכניס אותו לאור עליון להתערב זה בזה להיות הכל אחד משום כך ארוממך אלהי המלך וגו'.</p>
<p>דתנינן כל יומי דדוד אשתדל <לאתקנא> (לאתקנא) כורסיא ולאנהרא אנפאה בגין דינין עליה ויתנהיר תדיר נהורא תתאה</p>	<p>ששינו כל ימות דוד השתדל לתקן את הכסא ולהאיר פניה כדי שתגן עליו ויאר תמיד האור התחתון</p>
<p>כט/א</p>	
<p>בנהורא עלאה³²¹ למהוי כלא חד³²² וכד אתא שלמה אשכח עלמא שלים³²³ וסיהרא דאתמליא ולא אצטריך לאטרהא³²⁴ עלה לאנהרא <ע"כ></p>	<p>באור העליון להיות הכל אחד וכשבא שלימה מצא העולם שלם והלבנה התמלאה ולא צריך לטרוח עליה להאירה.</p>
<p>תא חזי בשעתא דבעי קודשא בריך הוא</p>	<p>בא וראה בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לקחת נקמות מעמים</p>

³¹⁶ צנור הימיני (רח"ו).

³¹⁷ פי' מפני הדינין שנתנה המלכות ביאור מצרים ומשם היה הדם (מ"מ).

³¹⁸ מלכות (רח"ו).

³¹⁹ פי' למלכות ומ"ש לנהורא עילאה, פי' לחברה עם ז"א (מ"מ).

³²⁰ מלכות (רח"ו).

³²¹ מלכות בת"ת ולא אמר מנהורא אלא בנהורא דהיינו שתסתלק למעלה (אור יקר).

³²² ת"ת ומלכות והם בחי' אל היחוד (אור יקר).

³²³ על העולמות מתוקנים והמלכות שהיא לבנה במילואה (אור יקר).

³²⁴ אלא בנין הבית אבל מדת המלכות כבר היתה מתוקנת מצד מה שתקן אביו תקנו הקודמים

(אור יקר).

<p>למיסב נוקמין מעמין עובדי ע"ז אתער שמאלא³²⁵ ואתמליא סיהרא מההוא סטרא <דמא> וכדין (דמא) נבעין מבויעין ונחלין³²⁶ דלתתא כל אינון דלסטרא שמאלא דמא ועל דא דינא דילהון דמא</p>	<p>עובדי עבודה זרה התעורר השמאל והתמלאה הלבנה מאותו הצד דם ואז נבעו מעיינות ונחלים של מטה כל אותם של צד שמאל בדם ולכן הדין שלהם דם.</p>
<p>תא חזי כד <האי> דמא אתער <נ"א כד דינא אתער על עלמא בגין ההוא דמא דקטולין קודשא בריך הוא יתער> על עמא ההוא דמא (דמא) דקטולין <איהו> דיתער עלייהו עמא אחרא וקטיל לון אבל השתא³²⁷ במצרים לא בעא קודשא בריך הוא לאיתאה עלייהו עמא אחרא לאתערא עלייהו דמא בגין דישראל הווי בנייהו ולא יצטערו <בגין> (ובגין) דדיירין בארעא דלהון אבל קודשא בריך הוא מחא לון בדמא בנהרין דלהון דלא הווי יכלין למשתי</p>	<p>בא וראה כשהדם הזה מתעורר (כשהדין מתעורר על העולם בגלל אותו דם של ההרוגים הקדוש ברוך הוא מתעורר) על העם אותו דם של ההרוגים הוא שיתעורר עליהם עם אחר והורג אותם אבל (כעת) במצרים לא רצה הקדוש ברוך הוא להביא עליהם עם אחר לעורר עליהם דם משום שישראל היו ביניהם ולא יצטערו משום שדרים בארצם אבל הקדוש ברוך הוא הכה אותם בדם בנהרות שלהם שלא היו יכולים לשתות.</p>
<p>ובגין דשולטנותא³²⁸ דלהון שלטא בההוא <נהרא> (סטרא) פקיד קודשא בריך הוא לשולטנותא דלהון בקדמיתא בגין דילקי דחלא דלהון בקדמיתא בגין דנילוס חד דחלא דלהון הווי וכן שאר דחלין דלהון נבעין דמא הדא הוא דכתיב (שמות ז יט) והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים³²⁹</p>	<p>ומשום שהשלטון שלהם שולט באותו נהר צוה הקדוש ברוך הוא לשליט שלהם בראשונה כדי שתלקה אלילוסיראתם בראשונה משום שהנילוס היה אחד מאליליהם ומיראותיהם וכן שאר האלילים והיראות שלהם נבעו דם זהו שכתוב והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.</p>
<p>רבי חייא קם ליליא חד למלעי באורייתא והווי עמיה רבי יוסי זוטא דהווי רביא פתח רבי חייא ואמר (קהלת ט ז) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך מאי קא חמא שלמה דאמר האי קרא</p>	<p>רבי חייא קם לילה אחד לעסוק בתורה והיה עמו רבי יוסי הקטן שהיה ילד פתח רבי חייא ואמר "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך" מה ראה שלמה המלך שאמר פסוק זה.</p>
<p>אלא שלמה כל מלוי בחכמה הווי והאי דאמר לך אכול בשמחה לחמך בשעתא דבר</p>	<p>אלא שלימה כל דבריו היו בחכמה וזה שאמר לך אכול בשמחה לחמך בשעה שאדם הולך בדרכי</p>

³²⁵ תימא דהא לעיל קאמר באומות העולם מתנקם בהם בימינא ו"ל דהיינו ימינך ה' נאדרי בכח, רצה השמאל כלול בימין וימין עיקר אמנם הדין מן השמאל וכן פי' בפרשת בשלח בפסוק ימינך דהיינו בכח עם השמאל כלול (אור יקר).

³²⁶ הם בחי' יניקת השמאליים קדושים ובלתי קדושים (אור יקר).

³²⁷ מוסגר בדפ"ק.

³²⁸ כמו שהדם הוא פוקד תחלה על צבא המרום במרום כן בתורת הדם פקד תחלה שולטנותא דלהון (אור יקר).

³²⁹ בפסילי עץ ואבן חלק המים שבהם מהם מורכבים מד' יסודות היה דם והיה שותת (אור יקר), ואלהיהם הם עץ ואבן וממילא היו נובעים דם (רח"ו).

<p>נש אזיל באורחוי דקודשא בריך הוא קודשא בריך הוא³³⁰ [מקרב] (מקריב) ליה לגביה³³¹ ויהיב ליה שלוחה³³² ונייחא <כדין> (ת"ח) נהמא וחמרא³³³ <דאכיל> (אכיל) ושתי בחדוה דלבא³³⁴ בנין דקודשא בריך הוא³³⁵ אתרעי בעובדוי³³⁶</p>	<p>הקדוש ברוך הוא הקדוש ברוך הוא מקרב אותו אליו ונותן לו שלוחה ומנוחה ואז הלחם והיין שאוכל ושותה בשמחת הלב בגלל שהקדוש ברוך הוא מרוצה במעשיו.</p>
<p>אמר ליה ההוא רביא אי הכי הא אמרת דכל מלוי דשלמה בחכמתא הוּו אן הוא חכמתא הכא אמר ליה ברי תבשל בשולך³³⁷ ותחמי האי קרא אמר ליה עד לא בשילנא ידענא אמר ליה מנין³³⁸ לך</p>	<p>אמר לו אותו ילד אם כך הרי אמרת שכל דברי שלימה היו בחכמה איפה כאן החכמה אמר לו בני בשל את בשולך ותראה את הפסוק הזה אמר לו בטרם בשלתי ידעתי אמר לו מנין לך.</p>
<p>אמר ליה קלא חד שמענא מאבא דהוה אמר <בהאי קרא דשלמה> (האי קרא ושלמה) קא אזהר ליה לבר נש לאעטרא לה לכנסת ישראל בשמחה דאיהו סטרא דימינא³³⁹ [ואיהו] נהמא דיתעטר בחדוה ולבתר דיתעטר <בחמרא> (בחמר) דאיהו שמאלא בנין דתשתכח (חדוותא דכלא) במהימנותא <דכלא חדוותא> שלימתא בימינא ושמאלא³⁴⁰ וכד תהוי בין תרווייהו כדין כל ברכאן שראן בעלמא וכל דא כד אתרעי קודשא בריך הוא בעובדיהון דבני נשא הדא הוא דכתיב (קהלת ט ז) כי כבר רצה האלהים³⁴¹ את מעשיך³⁴² אתא רבי</p>	<p>אמר לו קול אחד שמעתי מאבי שהיה אומר בפסוק הזה שלמה מזהיר את האדם לעטר את כנסת ישראל בשמחה שהוא צד ימין והוא רצון והוא לחם שיתעטר בשמחה ואחר כך שיתעטר ביין שהוא שמאל כדי שתמצא באמונה של הכל שמחה שלימה בימין ושמאל וכאשר תהיה בין שניהם אז כל הברכות שורות בעולם וכל זה כשמתרצה הקדוש ברוך הוא במעשי בני אדם זהו שכתוב כי כבר רצה האלהים את מעשיך בא רבי חייא ונשקו אמר חייך בני דבר זה השארתי בשבילך ועכשיו ידעתי שרוצה הקדוש ברוך</p>

³³⁰ ת"ת (אור יקר).

³³¹ ע"י השכינה שהיא בחברתו המתייחדת במעשיו (אור יקר).

³³² דהיינו יסוד מדת השלום מתייחדת עם השכינה נעשת שלוחה ונייחא לתחתונים וזה בסוד הפי'

שפי' ר' יוסי אלא שהוא הבליעו והסתימו כדמסיק (אור יקר).

³³³ מלכות ובינה שתיהן מתייחדות (אור יקר).

³³⁴ מפני קשרם למעלה בבינה (אור יקר).

³³⁵ ת"ת (אור יקר).

³³⁶ אתרעי במלכות מטעם עובדוי שע"י מצוותיו ייחדה (אור יקר).

³³⁷ כלומר עד שתגדל ותלמד דרך הסוד (אור יקר).

³³⁸ מנא (דפ"ק).

³³⁹ תימא דשמחה לעולם היא בשמאל, והכי קיימא לן בכל דוכתא שמחה בשר ויין והיא מצד הבינה, וי"ל שעם היותה שמאלית עכ"ז היא ימינית מן היין והכל בסוד הבינה, זה צד ימין שבה וזה צד שמאל שבה, ואומר אכל ושתה אל הדרך הזה יצרה, שהיא תשפיע לך בענין שתאכל שפע המלכות מצד ימין הבינה לחם בשמחה והשפע משמאל הבינה יין בלב טוב (אור יקר).

³⁴⁰ ואע"ג דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני כבר יישב הרב דהכל אמת והא והא איתא (רח"ו), וישוב הרב הוא בליקוטים שאמר אע"ג דכתיב שמאלו וכו' עכ"ז צריך התעוררות הימין בתחילה (מ"מ).

³⁴¹ אפשר דהיינו אימ' הקושרת או רצה המלכות שהיא נקשרת (אור יקר).

³⁴² למעלה, שהיא בוקדת המעשים קודם שתעלה ואם הם רצויים מקבלם ואם לאו אינה מתייחדת ומה שאמר "כי כבר רצה" והיא מעצמה תתקשר בת"ת כיון שהיא בין ימין ושמאל תו לא צריכת (אור יקר).

<p>חייא ונשקיה אמר חייך ברי האי מלה שבקנא בגינך³⁴³ והשתא ידענא דקודשא בריך הוא בעי לאעטרא לך באורייתא</p>	<p>הוא לעטר אותך בתורה.</p>
<p>תו פתח רבי חייא ואמר (שמות ז יט) אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים מאי טעמא אהרן ולא משה אלא [אמר] קודשא בריך הוא (אמר) אהרן מיין קיימין בדוכתיה³⁴⁴ ושמאלא בעי לנגדא מיין מתמן אהרן דאתי מההוא סטרא יתער ליה וכד שמאלא נקיט לון³⁴⁵ אינון יתהדרון דמא</p>	<p>עוד פתח רבי חייא ואמר אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים מה הטעם אהרן ולא משה אלא אמר הקדוש ברוך הוא אהרן המים עומדים במקומו והשמאל רוצה להמשיך מים משם אהרן שבא מאותו צד יעורר אותו וכששמאל לוקח אותם הם חוזרים להיות דם.</p>
<p>תא חזי תתאה דכל דרגין³⁴⁶ <מחא> (אתמחי) בקדמיתא אמר רבי שמעון מתתאה שרא קודשא בריך הוא וידא דיליה³⁴⁷ מחא בכל אצבעא ואצבעא³⁴⁸ וכד מטא לדרגא עלאה דכל דרגין³⁴⁹ עבר איהו דיליה ועבר בארעא דמצרים וקטל כלא ובגיני כך קטל כל בוכרין בארעא דמצרים בגין דאיהו דרגא עלאה ובוכרא דכלא</p>	<p>בא וראה התחתון שבכל הדרגות הוא הכה בתחלה אמר רבי שמעון מהתחתון מתחיל הקדוש ברוך הוא וידו מכה בכל אצבע ואצבע וכשמגיע לדרגה העליונה שבכל הדרגות הוא עושה את שלו ועובר בארץ מצרים והורג את הכל ובגלל זה הרג את כל הבכורות בארץ מצרים משום שהיא הדרגה העליונה ובכורת הכל.</p>
<p>ותא חזי פרעה הוה שולטניה במיא <נ"א> בקדמיתא ומתתאה שרא קודשא בריך הוא וכד מטא לדרגא עלאה דלהון דאיהו בוכרא דכל דרגין דלהון קטל כל בוכרא בארעא דמצרים בגין ההוא דרגא עלאה ובוכרא דכולא ותא חזי פרעה הוה בוכראך ושולטניה במיא <דכתיב (יחזקאל כט ג) התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו בגין כך אתהפך נהריה בדמא > בקדמיתא < לבתר צפרדעים דמשמטי לון בקלין טסירין מקרקרין בנו מעייהו > נ"א מקרקרין בנו יאורא < ונפקי מגו יאורא וסלקי ביבשתא וראמין קלין בכל</p>	<p>ובא וראה פרעה היה שלטונו במים (בראשונה ומהתחונה התחיל הקדוש ברוך הוא וכאשר הגיע לדרגתם העליונה שהיא הבכורה שבכל הדרגות שלהם הרג כל בכור בארץ מצרים משום אותו מדרגה עליונה והבכורה של הכל ובא וראה פרעה היה בכור ושלטונו במים) שכתוב התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו משום כך התהפך נהרו לדם בתחילה אחר כך הצפרדעים שהיו³⁵⁰ נוגפים בהם בקולות³⁵¹ רועדים ומקרקרים בתוך מעיהם (מקרקרים</p>

³⁴³ פי' סוד זה הייתי רוצה לאומרו ובשבילך שאתה קטן לא אמרתי אותו (מ"מ).

³⁴⁴ ימין חסד בעל המים, ושמאל שהם החצונים רוצים מים, יאמר אהרן איני משקה אותם אלא דם ודין מצד שמאל שבימין, ולא שיהיו דם בכל המציאויות שהרי לישראל הם מים (אור יקר).

³⁴⁵ שהם החצונים מצא מין את מינו ונעור שם יהפך לדם ויהיה דין, ולא יתקן צד הדין אלא לישראל (אור יקר).

³⁴⁶ מעשר כחות הוכה הכח האחרון בכח המדה האחרונה (אור יקר). פי' כתב הרב כי מכת הדם היתה בכתר דמלכות דס"א וצפרדע במוחין דמלכות וכנים בקרקפתא של מלכות הרשעה מקום השער שבראשה ובעטרת יסוד דסמאל בעלה והמכות האחרות כולם לסמאל וז"ש תתאה דכל דרגין אתמחי בקדמיתא שהיא לילית ואח"כ סמאל (מ"מ).

³⁴⁷ פי' מלכות דאצילות הנק' יד ה' (מ"מ).

³⁴⁸ פי' עשר ספירותיה בכל מכה היתה ספירה אחת מספירותיה מכה לסט"א (מ"מ).

³⁴⁹ כתר הוא בכור, והכה המעלה העשירית לקלי' והבכורות במצרים (אור יקר). הם ג"ר דקלי' כמ"ש הרב במכת בכורות בכ"ר ר"ת בינה כתר ראשית חכמה דקלי' (מ"מ).

³⁵⁰

³⁵¹

<p>ספריין עד דאינון נפלין כמתין בגו ביתא</p>	<p>בתוך היאור) ויוצאים מתוך היאור ועולים ליבשה ומרימים קולות לכל הצדדים עד שהם נופלים כמו מתים בתוך הבית.</p>
<p>ורזא <דמלה> (דכלא) כל אינון עשר אתין דעבד קודשא בריך הוא כלהו הוו מגו ידא תקיפא וההוא ידא <אתתקן³⁵²> (אתרמי) על אינון דרגין</p>	<p>וסוד הדבר כל אותם עשרה אותות שעשה הקדוש ברוך הוא כולם היו מתוך היד החזקה ואותה יד התחזקה על אותן דרגות</p>
<p>כמ/ב</p>	
<p>כולהו שלטנותא דלהון בנין לבלבלא דעתייהו ולא הוו ידעי למעבד מדי תא חזי כל אינון דרגין דלהון כיון דנפקי למעבד מדי דאתחזי לכלא לא יכלין לבתר³⁵³ למעבד מדי אימתי כד <נ"א בנין ההוא> ידא תקיפא <דשריא> (שריא) עליהו דכתיב³⁵⁴ (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך</p>	<p>כולם השלטון שלהם כדי לבלבל את דעתם ולא היו יודעים לעשות דבר בא וראה כל מדרגותיהם כיון שיוצאים לעשות דבר שהכל רואים שלא יכולים (אחר כך) לעשות דבר מתי כאשר (בגלל אותה) יד חזקה (שורה) ששרתה עליהם (שכתוב) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (ירמיה לא טו) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' תא חזי האי קרא אוקמוה בכמה אתרי והאי קרא קשיא רחל מבכה על בניה בנהא דרחל יוסף ובנימין הוו ולא יתיר ולאה <שית> (כלהו) שבטין הוו דילה אמאי בכת רחל ולא לאה</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' בא וראה הפסוק הזה פרשוהו בכמה מקומות ופסוק זה קשה רחל מבכה על בניה בני רחל היו יוסף ובנימין ולא יותר ולאה (כל) ששה שבטים היו שלה למה בכתה רחל ולא לאה.</p>
<p>[אלא] הכי אמרו כתיב (בראשית כט יז) ועיני לאה רכות אמאי רכות בנין דכל³⁵⁵ יומא נפקת לפרשת ארחין ושאלת על עשו והוו אמרין לה עובדוי דההוא רשע ודחילת למנפל בגו עדביה והות בכת כל יומא עד דאתרכבו עינהא</p>	<p>אלא כך אמרו כתוב ועיני לאה רכות למה רכות משום שכל יום יצאה לפרשת דרכים ושאלה על עשו והיו אומרים לה את מעשיו של אותו רשע ופחדה ליפול בגורלו והיתה בוכה כל יום עד שהתרכבו עיניה.</p>
<p>וקודשא בריך הוא אמר אנת בכת בנין ההוא צדיקא [דלא] (ולא) תהוי בעדביה דההוא רשע חייך אחתך תקום בפרשת ארחין ותבכי על גלותהון דישראל ואת תקום לגו ולא תבכי עליהו ורחל איהי בכת על</p>	<p>והקדוש ברוך הוא אמר את בכית בשביל אותו צדיק כדי שלא תהיי בגורלו של אותו רשע חייך אחותך תעמוד בפרשת דרכים ותבכה על גלות ישראל ואת תעמדי בפנים ולא תבכי עליהם ורחל היא הבוכה על</p>

³⁵² אתתקן (דפ"ו).

³⁵³ מוסגר בדפ"ק.

³⁵⁴ מוסגר בדפ"ק.

³⁵⁵ כשתדקדק דברי ר"ש לא לריק פי' דרך זה אלא שהוא מסכים על דרך הסוד, רחל בת זוג ליעקב דהיינו מלכות בת זוג, ועשו למטה בחוץ, ולא שבה בתשובה ועלתה אל מדת התשובה בינה, ולכך אין לה לבכות שאינה נפגמת בגלות הבנים, והבנים למטה תיקוני רחל, לכך היא בוכה על תיקוניה כדי להתייחד עם בעלה כדמסיק (אור יקר).

גלות ישראל.	גלות יהודה
<p>אבל פסוק זה הוא על מה שאמרנו אבל סוד הדבר שרחל ולאה הן שני עולמות אחד עולם הנכסה ואחד עולם הנגלה ולכן זו נקברה ונסתתרה בתוך המערה ונתכסתה וזו עומדת בפרשת דרכים בנגלה והכל כדוגמא העליונה ולכן לא הכניס אותה יעקב למערה ולא במקום אחר שהרי כתוב בעוד כברת ארץ לבא אפרתה ולא הכניס אותה לעיר משום שהיה יודע שמקומה היה במקום הנגלה.</p>	<p>אבל האי קרא איהו על מה דאמרן <אבל> רוא דמלה דרחל ולאה תרי עלמין נינהו³⁵⁶ חד עלמא דאתכסיא³⁵⁷ וחד עלמא דאתגליא ועל דא דא אתקברת ואתחפיאת לגו במערתא ואתכסיאת ודא קיימא בפרשת ארחין באתגליא³⁵⁸ וכלא כגוונא עלאה ובגין כך לא אעיל לה יעקב במערתא ולא באתר אחרא דהא כתיב (שם מח ז) בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ולא אעיל לה למתא בגין דהוה ידע דאתרה הוה באתרא דאתגליא</p>
<p>בא וראה כנסת ישראל נקראת כך רחל כמו שנאמר "וכרחל לפני גוזזיה נאלמה" למה נאלמה שכששולטים שאר העמים הקול נפסק ממנה והיא נאלמת.</p>	<p>תא חזי כנסת ישראל הכי אקרי רחל³⁵⁹ כמה דאת אמר (ישעיה נג ז) וכרחל לפני גוזזיה נאלמה אמאי נאלמה דכד שלמין שאר עמין קלא אתפסק מינה והיא אתאלמת</p>
<p>וזהו שכתוב קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים קול ברמה נשמע זו ירושלים למעלה רחל מבכה על בניה כל זמן שישראל הם בגלות היא</p>	<p>ודא הוא דכתיב (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים קול ברמה נשמע דא ירושלים לעילא³⁶⁰ רחל מבכה על בניה³⁶¹ כל</p>

³⁵⁶ כבר כתבנו ביאורם בפ' ויצא ע"ש באריכות (מ"מ).

³⁵⁷ וא"ת שרה ורבקה שהם במערה מאיזה צד ומדריגה הם, אבל י"ל שהם שם ד' נקבות וד' זכרים, אדם חכמה חוה בינה, אברהם חסד יצחק גבורה יעקב בת"ת שרה בחי' מלכות בחסד רבקה בחי' המלכות בגבורה לאה בחי' מלכות הנקשרת עם הת"ת בסוד הדעת, דהיינו בסוד הבינה, רחל בחי' המלכות למטה הנגלת העומדת בפרשת אורחין בין ב' הדרכים ימין ושמאל על דרך היסוד שבין נו"ה או פרשת ב' דרכים קדוש וחיצון, והיא בבחי' השכינה ההולכת בגלות, ולכן היא עומדת שם כמו מרכבתה קבורתה, כענין קבורת משה ואהרן מרים כדפי' בפרשת חקת (אור יקר). רחל מבכה על בניה. ומ"ש קול ברמה נשמע, הוא על ה' ראשונה, שהיא רומז ה' עלאה, שם נשמע קול נהי ובכיה של רחל, ואז גם היא בוכה, שהבכיה דאימא עלאה, ע"ד במסתרים תבכה נפשי, לכן כתיב ועיני לאה רכות, אמ"זל מהבכיה, וע"ז אמרו קול ברמה נשמע, הכוונה על ה', לזה אמר תמרורים, לשון רבים, ואח"כ אמר רחל מבכה על בניה, שהולכת בגלות, ואין הבכיה על הגלתה, אלא כי איננו, פי' שהיא אינה עמהם, ונפרדה, שאז הוא החורבן כנ"ל (פרי עץ חיים שער ר"ח חנוכה ופורים פרק ג). לאה ורחל שהם שתי אחיות, מאחר שלאה הרי היא מהבינה אימא, כי הרי גם לאה היא באמת ג"כ רק מהמלכות הכללי, ויצאה עם רחל בדור אחד וממקום אחד, א"כ הרי ודאי שהם אחיות זו לזו אלא ששורש לאה הוא מהבינה שבה, ושורש רחל הוא מהמלכות שבה וכו'. אך פרצוף המלכות הכללי היא נקרא ג"כ בשם רחל, והוא רחל הכללי, רחל הגדולה, והיא הה' אחרונה דהוי"ה הכללי שבאצילות, שם אדנ"י הכללי וכו' (הקדו"ש מה ע"ד).

³⁵⁸ ז"ל הרב, ולכן נקברה רחל בפרשת דרכים בדרך שהוא מקום הפרש שבין יעקב לז"א שהוא מהחזה ולמטה עכ"ל, ובזה תבין לשון זה (מ"מ).

³⁵⁹ דומה ממש אפילו בשם דהיינו שהיא כרחל בגלות שהיא אין לה כח להנצל מיד גוזזיה כך מראה עצמה בחלישות כח ולא ח"ו שיש להם שליטה אלא מצד עוונותינו הדין והאמת והצדק גורמין שאנו לוקין והיא לוקה מצד בחי' א' וגולה מצד בחי' ב' ומראה עצמה רחל אלמת מקול הת"ת שהוא משפיע בה הנקרא קול והיא דבור וכיון שאין לה קול בטל דבורה (אור יקר).

³⁶⁰ היינו שבחי' ההולכת בגלות מעלה קול בכייתה למעלה, בסוד בחינתה העליונה דהיינו ירושלים של מעלה, שאינה גולה וגם אינה מתייחדת והם ב' בחי': הא', רמה. והב', רחל (אור יקר). בינה (מ"מ).

³⁶¹ ולגבי אותה בחי' יש לה קול לצד מעלה, אמנם לצד מטה כדי להנקם מאויביה אין לה קול, אלא לפני גוזזיה שהם השרים התחתונים נאלמה אין לה קול (אור יקר).

<p>זמנא דישראל אינון בגלותא איהי מבכה עלייהו דאיהי אימא דלהון³⁶² מאנה להנחם על בניה מאי טעמא כי אינון³⁶³ כי אינם מבעי ליה אלא בגין דבעלה <דאיהו קול> אסתלק מינה ולא אתחבר בהדה</p>	<p>מבכה עליהם שהיא האם שלהם "מאנה להנחם על בניה" מה הטעם כי אינון היה צריך לכתוב כי אינם אלא משום שבעלה הוא קול הסתלק ממנה ולא התחבר עמה.</p>
<p>ותא חזי לאו שעתא³⁶⁴ חדא איהי דבכת עלייהו דישראל אלא בכל זמנא וזמנא דאינון בגלותא ובגניי כך קודשא בריך הוא גרם לון קלא³⁶⁵ למצראי דכתיב (שמות יא ו) והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו' וזמין לון קלין אחרנין באינון עורדענין דרמאן קלין במעייהו והוון נפלי בשוקי כמתים</p>	<p>ובא וראה לא שעה אחת היא בוכה על ישראל אלא בכל זמן וזמן שהם בגלות ולכן הקדוש ברוך הוא גרם למצריים קול שכתוב והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו' והזמין להם קולות אחרים באותם הצפרדעים שהרימו קולות במעיהם והיו נופלים בשוקים כמו מתים.</p>
<p><ותעל הצפרדע> (שמות ח ב) חדא הות ואולידת ואתמלייא ארעא מינייהו והוון כלהו מסרי גרמיהו לאשא דכתיב (שם ז כח) ובתנוריק ובמשארותיך ומאי הוון אמרי³⁶⁶ (תהלים סו יב) באנו באש ובמים³⁶⁷ ותוציאנו לרויה³⁶⁸ ואי תימא אי הכי מאי איכפת להו למצראי דעאלין לאשא כל אינון עורדענין אלא כלהו עאלין לאשא ואזלין בתנורא ולא מתים ואינון דמתים מאי קא עבדי נהמא הוה בתנורא ועאלין בגו נהמא ומתבקעין ונפקי מנייהו אחרנין ואשתאבין בנהמא [אתון] (אתון) למיכל מינה ההוא פתא אתהדר עורדעניא במעייהו ורקדן ורמאן קלין עד דהוון מתים ודא קשיא לון מכלא³⁶⁹</p>	<p>ותעל הצפרדע היתה אחת והולידה והתמלאה הארץ מהם והיו כולן מוסרות עצמן לאש שכתוב ובתנוריק ובמשארותיך ומה היו אומרות באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה ואם תאמר אם כך מה איכפת למצריים שכל אותן הצפרדעים נכנסות לאש אלא כולן נכנסות לאש והולכות בתנור ולא מתות ואותן שמתות מה עשו לחם היה בתנור ונכנסות לתוך הלחם ומתבקעות ויוצאות מהן אחרות ונשאבות לתוך הלחם באו לאכול ממנו אותה פת הפכה לצפרדע במעיהם ורוקדות ומרימות קולות עד שהיו מתים וזה קשה להם מהכל.</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך</p>	<p>בא וראה כתוב ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר</p>

³⁶² כל ישראל נקראים בית ישראל, ע"ש רחל, הנקראת בית של זעיר, הנקרא ישראל. כנודע, כי כל ישראל קרויים ע"ש אפרים, וע"ש יוסף, וע"ש רחל. כמש"ה, רחל מבכה על בניה, עם היות הגלות ההוא מבני יהודה. ונודע היותה נקראת עקרת הבית, עיקרה של בית (שעה"פ שמיני).

³⁶³ מפני שאינם, שאינה יכולה להתייחד אלא ע"י התעוררותם, והיינו מבכה על בניה, כי אינון מפני שבניה אינם מעוררים הייחוד ודקדק שאמר "אינון ולא אמר אינו" דהיינו ב' פעמים אינו (אור יקר).

³⁶⁴ לפרש שגם בגלות מצרים היתה בוכה והיה הענין ממש בגלות בבל, שהכל דרך א' גורע הייחוד ובוכה עליו כדפי' (אור יקר).

³⁶⁵ שהם צעקו וגרמו מאת ה' במכת בכורות, אמנם בצפרדעים ממש (אור יקר).
³⁶⁶ אמרו (דפ"ו).

³⁶⁷ בתנורים ומשארות אש התנור ומי הלישה (אור יקר).

³⁶⁸ שהיו נשאבים בפת, ופועלים זרע חדש במעייהם כדמסיק, והיינו שע"י היות הפת שמן בשמנים היה בורא במעיהם צפרדעים כעין שנבראים תולעים במעים ושם היו מקרקרים במעיהם כדמסיק (אור יקר).

³⁶⁹ ולכך אמר הכתוב באחרונה, ובתנוריק ובמשארותיך, מפני שהיו מתים מיתה קשה ע"י (אור יקר).

<p>ועל מטתך פרעה איהו אלקי קדמאה מכלהו³⁷⁰ ויתיר מכלהו³⁷¹ להוי שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא דהוא פקיד עובדין דבני נשא בכל מה דעבדי</p>	<p>משכבך ועל מטתך פרעה לקה ראשון מכולם ויותר מכולם כדי שיהיה שם האלוה מברך מן העולם ועד העולם שהוא פוקד מעשי בני אדם בכל מה שעושים.</p>
<p>כתיב (בראשית יב טו) ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה האי קרא לדרשא הוא דאתא תלת פרעה</p>	<p>כתוב ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה פסוק זה לדרשה הוא בא שלשה פרעה</p>
<p>ל/א</p>	
<p>הכא³⁷² חד בההוא זמנא וחד ביומוי דיוסף וחד ביומוי דמשה דאלקי בקולפוי (האי קרא כלא אתקיים בפרעה קדמאה³⁷³ אבל בשעתא) >(האי קרא אתקיים) פרעה קדמאה בשעתא< דאתנסיבת שרה לגביה רמז לאומנין וציירו ההוא דיוקנא באדריה על ערסיה בכותלא³⁷⁴ לא נח דעתיה עד דעברו דיוקנא >דשרה< בנסירו וכד סליק לערסיה³⁷⁵ סליק לה עמיה³⁷⁶ כל מלכא דאתא אבתריה הוה חמי ההוא דיוקנא מציירא ציורא והווי עאלין קמיה בדיחיין³⁷⁷ כד סליק לערסיה הוה אתהני בההוא ציור בנין כד מלכא אלקי הכא יתיר מכלהו³⁷⁸ תא חזי³⁷⁹ היינו דכתיב</p>	<p>כאן אחד באותו זמן ואחד בימי יוסף ואחד בימי משה שהלקהו במטהו (הפסוק הזה כלו התקיים ב)פרעה הראשון (אבל) בשעה שנלקחה שרה אליו רמז לאומנים וציורו בחדרו את דמותה על מטתו בכתל לא נחה דעתו עד שעשו את דמותה של שרה על לוח עץ וכשהיה עולה למטתו העלה אותה עמו כל מלך שבא אחריו היה רואה אותו מצויר בציור והיו נכנסים לפניו בדחנים וכשעולה למטתו היה נהנה מאותו ציור לכן המלך לקה כאן יותר מהכל (בא וראה) היינו מה</p>

³⁷⁰ שהקדימו הכתוב (אור יקר).

³⁷¹ שכתוב בו ובחדר משכבך ועל מטתך והטעם כדמסיק (אור יקר).

³⁷² כנגד ג' מלכים שמלכו במצרים מאותו זמן ועד יציאת ישראל ממצרים, וכל מלכי מצרים פרעה שמו, ירצה בלשון מצרי קיסר, וירצה ששלתם היו נהנים בחדר משכבם מאותה צורה. רמז שגלתה שכינה שהיא שרה ודאי, שרה ראשונה בימי אברהם ונהנה פרעה ממנה, שכל מקום שהצדיק גולה שכינה גולה עמו, והיינו ויראו אותה שרי פרעה כל כחות החצונים נהנו שם, וכשנסתלקה עם אברהם היתה שם אותה צורה, מפני שעדיין נשאר שם פתח פתוח לגלות מצרים והיו נהנים משם. ואח"כ שנית בימי יוסף, דהיינו בחי' השכינה, מהיסוד שנהנו ממנה המצרים, כאומרו, הא לכם זרע וזרעתם, והיינו ויהללו אותה אל פרעה, והיינו ע"י אותו ציור שציירו לו האומנים היתה אותו דיוקן שם (אור יקר).

³⁷³ פי' אע"פ שרמז לג' פרעה וכו' עכ"ז פשט הכתוב מדבר בפרעה הא' (מ"מ).

³⁷⁴ שלא היה נהנה בעצם ממנה אמנם בשלישית גלתה שכינה והיתה שם בגלות והיינו ותקח האשה בית פרעה (אור יקר).

³⁷⁵ שהיתה משפעת החצונים והיו נהנים ממנה והפרידה מלמעלה והיינו ותקח האשה בית פרעה (אור יקר).

³⁷⁶ והיינו סוד גלותה בעצם, ולזה הם גרמו מעט מעט זה להדבק אל הקודש להנות מניצוץ הקדושה כדפי', ולזה כשבא הקב"ה לפדות השכינה ולהשבית החצונים, הוצרך להלקות הבחי' הזאת, מקום יניקתם ממנה, דהיינו ענין בחדר משכבך ועל מטתך, הבחי' הפרטית אשר להם, ומאותה הבחי' יתפשט המכה לכל שאר הבחינות, לכך ילקה תחילה השר העליון באותה בחי' ומשם יתפשט לשריו (אור יקר).

³⁷⁷ היינו דרך הנאתה ע"י ההתעוררות נעמה, שהוא שיר רע שעושיין למעלה וענין זה התחיל פרעה הראשון מדרגה אחר מדרגה תחילה נהנה מטע, ואח"כ נהנה יותר והיינו תחילה ציירו בכותל, ואח"כ בנסירות, ואח"כ עאלין קמיה בדיחיין, ולזה היה צורך המכה הזאת בצפרדעים שהיו משוררים בחדר משכבו הפך אותם השירים, ואלו שרים בשירים לרעה להשבית כחו הנהנה משם (אור יקר).

³⁷⁸ מכלא (דפ"ו).

<p>(שמות ז כח) ובחדר משכבך ועל ממתך ולביתך ובבית עבדיך ובעמך ובכלהו לא כתיב על ממתם אלא ליה בלחודיה</p>	<p>שכתוב ובחדר משכבך ועל ממתך ואחר כך ובבית עבדיך ובעמך ובכלם לא כתוב על ממתם אלא רק לו לבדו.</p>
<p>רבי אבא פתח (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים³⁸⁰ והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת האי קרא אתמר ואמרי ליה חברייא אבל תא חזי כד אינון נחלין עאלין לגו ימא³⁸¹ וימא נקיט לון ושאיב לון בגויה בגין דקפאן מיא בגו ימא וההוא גלידו שאיב כל מיא דעאלין ביה³⁸² ולבית נפקין מיא [בתוקפא] (ותוקפא) דדרום ואשקי ית כל חיות ברא כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקן כל חיתו שדי³⁸³</p>	<p>רבי אבא פתח "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת פסוק זה נאמר ואמרו אותו החברים אבל בא וראה כשאותם נחלים נכנסים לתוך הים והים לוקח אותם ושואב אותם לתוכו בשביל שקופאים המים בתוך הים ואותו הקרח שואב את כל המים שנכנס בו ואחר כך יוצאים המים בתוקף של הדרום ומשקה את כל חיות השדה כמו שנאמר ישקו כל חיתו שדי.</p>
<p>³⁸⁴ותא חזי ימא דקפא³⁸⁵ >שאיב כל מיא ואשתרי< (תשתרי) בתוקפא דדרום³⁸⁶ כמה דאתמר (ושאיב כל מיא) ובגין כך איננו מלא ואתמר</p>	<p>ובא וראה ים שקופא שואב את כל המים ומפשיר בכח הדרום כמו שנתבאר ומשום כך איננו מלא ונאמר.</p>
<p>והא אתערו ביה חברייא אל מקום שהנחלים הולכים³⁸⁸ שם הם שבים ללכת (קהלת א ז) מאי טעמא הם שבים בגין דההוא נהר³⁸⁹ דנגיד ונפיק מעדן³⁹⁰ לא פסיק לעלמין והוא אפיק >תדיר< מיא לימא ועל דא מיין שבין ללכת³⁹¹ ותבין ואולין ותבין ולא פסקין לעלמין וכד איהו [תב] (יתיב) ללכת בגין</p>	<p>והרי התעוררו בו החברים אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת מה הטעם הם שבים משום שאותו נהר שנמשך ויוצא מעדן לא פוסק לעולמים והוא מוציא תמיד מים לים ועל זה המים שבים ללכת ושבים והולכים ושבים</p>

³⁷⁹ תא חזי (מוסגר בדפ"ק).

³⁸⁰ דהיינו משך השפע, אמנם מצד הדין רואה היא להוכיחם, ומיד קרירות צפון שהוא דין הגבורה, לא המונע השפע אליה, אלא המונע השפע מנה תחתונים שלא יושפע אליהם, והיא מלאה ים ודאי, אלא שדין הגבורה וקרירותה קפאן מייא (אור יקר).

³⁸¹ ז' מדות שבע נחלים הבאים אל המלכות שהיא נקראת ים, אמנם היא רואה שמעשה התחתונים אינם הגונים מעכב השפע לייסרם והיינו בזמן שלא הגיע מעשה התחתונים בגדר לעכב השפע שלא יושפע בה. וכל שפע הספירה מעוכב בעצמה ואינה משפעת לתחתונים, ויש בה כח לכנוס ולאסוף כל השפע בכח הדין ההוא, כעין הגליד והקרח שהם שואבין מים ומגלידין עוד, ולכך יש כח במלכות לסבול השפעת השפע, והיא עוצרת מצד כח הגבורה הזאת כדפי' (אור יקר). פי' הם ו"ק דז"א המשפיעים למלכות (מ"מ).

³⁸² אמנם אח"כ בשוב בני אדם, באים תוקף חום הדרום מצד החסד המקור וממתק קרירות הצפון גבורה, ומפשיר שלגי המים, ומשקה התחתונים שהם החיות וכל אשר למטה מהם, ועליהם נאמר המשלח מעינים בנחלים, דהיינו מוסיף עוד מעיינים שמימיו חמים המריצים הנחלים הקפויים, בין הרים יהלכון כדי לחמם הר הצפון הקר המגליד, ונמשכים למטה המים (אור יקר). פי' בתחלה קודם שבא הדרום כמש"ל וההוא גלידו שאיב כל מייא (מ"מ).

³⁸³ שהם חיות המלכות, ומשם אל התחתונים וכו' (אור יקר).

³⁸⁴ זהו הנ"א – גליון דפ"ק.

³⁸⁵ היינו שהים איננו מתיבש בחום הגבורה, שאז מתתקן בהרבות לה המים אמנם ימא דקפא אף אם תשפיע לה כל מימות שבעולם לא תשפיע למטה אלא השפעתה (אור יקר).

³⁸⁶ דהיינו לחממה בייחוד, כדי שע"י אותו החום תתרצה להשפיע אל התחתונים (אור יקר).

<p>למהך לאשקאה לכלא ואתי רוח צפון³⁹² וקפי מיא³⁹³ ורוחא דדרום דאיהו חמימא [שרין] (שרי) לון למהך לכל סטר ועל דא האי ימא יתיב בין תרי סטרי³⁹⁴ אלין ובגינייהו קיימא³⁹⁵ וארבין אזלין³⁹⁶ ונטלין לכל סטר</p>	<p>ולא פוסקים לעולמים וכשהוא שב ללכת כדי ללכת להשקות את הכל ובאה רוח צפון והמים קופאים ורוח הדרום שהיא חמימה³⁸⁷ מטילה אותם ללכת לכל צד ועל זה הם הזה יושב בין שני הצדדים הללו ובשבילם הוא עומד ואניות הולכות ונוסעות לכל צד.</p>
<p>תא הזי כד מלכא אתי לערסיה³⁹⁷ בשעתא דאתפלג ליליא רוחא דצפון אתער דאיהו אתער חביבותא לגבי מטרוניתא דאלמלא אתערותא דצפון לא אתחבר מלכא בהדה בגין דצפון שארי חביבותא³⁹⁸ כמה דאתמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי ודרום חביק ברחימו דכתיב וימינו תחבקני כדין כמה בדיחין מתערין שירתא עד דאתי צפרא דכתיב (איוב לה ז) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים</p>	<p>בא וראה כשהמלך בא למטתו בשעה שנחלק הלילה רוח צפון מתעוררת שהיא מעוררת חביבות למלכה שאלמלא מתעוררת הצפון אין מתחבר המלך עמה משום שמצפון מתחילה חביבות כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי" ודרום מחבק באהבה שכתוב "וימינו תחבקני" ואז כמה בדחנים מעוררים שירה עד שבא הבוקר שכתוב "ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים".</p>
<p>וכד אתי צפרא כלהו עלאי ותתאי אמרי שירתא וישראל כגוונא דא לתתא דכתיב (ישעיה סב ו) המזכירים את יהוה אל דמי לכם אל דמי לכם לתתא דייקא בלילה³⁹⁹</p>	<p>וכשבא הבוקר כל העליונים והתחתונים אומרים שירה וישראל כדוגמא זה למטה שכתוב "המזכירים את ה' אל דמי לכם אל דמי לכם למטה דווקא (בלילה).</p>
<p>כד אתפליג ליליא אינון דתיאובתא דילהון לאדכרא תדיר לקודשא בריך הוא לא יהבי שכיבו ללבא וקיימין לאדכרא ליה לקודשא בריך הוא כד סליק צפרא מקדימין לבי כנישתא ומשבחן ליה לקודשא בריך הוא וכן בתר פלגות יומא וכן בליליא כד אתחשך ואתרבק ליליא בחשוכא ובת שמשא על אלין כתיב (ישעיה סב ו) המזכירים את יהוה אל דמי לכם ודא עמא</p>	<p>כשנחלק הלילה אותם שתשוקתם להזכיר תמיד את הקדוש ברוך הוא לא נותנים שינה ללב ועומדים להזכיר את הקדוש ברוך הוא כשעולה הבוקר מקדימים לבית הכנסת ומשבחים את הקדוש ברוך הוא וכן אחר חצות היום וכן בלילה כשנחשך ונדבק הלילה בחושך ולן⁴⁰⁰ השמש ועל אלה כתוב המזכירים את ה' אל דמי לכם וזה עם ישראל</p>

³⁸⁸ פי' הוא היסוד דז"א כמ"ש בפרשת בשלח דף נ' אל מקום דא יסוד (מ"מ).

³⁸⁹ יסוד דז"א (רח"ו).

³⁹⁰ מהמוח (רח"ו).

³⁹¹ פי' כשהלכו החסדים הראשונים למלכות מיד באים אחרים ליסוד (מ"מ).

³⁸⁷

³⁹² וארא כד ע"א (הערת הזהר).

³⁹³ ח"א כט ע"ב (לש"ו).

³⁹⁴ פי' בין דרום וצפון שהם חסד וגבורה כנודע שמלכות בין ב' דרועין (מ"מ).

³⁹⁵ פי' שעל ידם הוא הזווג בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (מ"מ).

³⁹⁶ פי' הם הנשמות (מ"מ).

³⁹⁷ פי' יעקב בא להזדווג עם לאה בחצות (מ"מ).

³⁹⁸ כל הזווגים הוא לעולם ע"י התעוררות הגבורות (ביאורים ח"ב עב ע"ג).

³⁹⁹ מוסגר בדפ"ק.

קדישא דישראל	הקדוש.
ועל דא אדכר לון קודשא בריך הוא במצרים וסליק על פרעה אלין דלא משתככי יממא ולילי ⁴⁰¹ ומאן אינון עורדעניא ⁴⁰² דקלהון לא משתכך תדיר בגין דאתקיף בעמא קדישא דלא משתככי יממא ולילי לשבחה ליה לקודשא בריך הוא ולא הוה בר נש במצרים דיכיל למשתעי בהדי הדדי ומנייהו אתחבלת ארעא ומקלהון [הווי] ינוקין ורביין מתין	ולכן הזכירם הקדוש ברוך הוא במצרים ועלה על פרעה אלו שלא שוככים יומם ולילה ומי הם צפרדעים שקולם לא שוכך תמיד משום שהחזיק בעם הקדוש שלא שוככים ימים ולילות לשבח את הקדוש ברוך הוא ולא היה איש במצרים שיכל לדבר זה עם זה ומהם נשחתה הארץ ומקולם היו יונקים וילדים מתים.
ואי תימא היך לא יכלין לקטלא לון אלא אי ארים בר נש חוטרא או אבנא לקטלא חדא אתבקעת ונפקין שית מינה מגו מעהא ואולי וטרטשי בארעא עד <דהוי> (דהווי) מתמנע למקרב בהו	ואם תאמר איך לא יכלו להרוג אותם אלא אם הרים אדם מקל או אבן להרוג אחת התבקעה ויצאו ממנה שש מתוך מעיה והולכות ומקלקלות את הארץ עד שהיה מהמנע לקרב אליהם.
תא חזי כמה נהרין כמה יאורין נפקא מגו ימא עלאה ⁴⁰³ כד אתמשכן [ומשתרין] מיא ⁴⁰⁴ ומתפלגין	בא וראה כמה נהרות כמה יאורים יוצאים מתוך הים העליון כשנמשכים ומפשירים המים ומתחלקים
ל/ב	
כמה נחלין <לכמה סטרין לכמה> (וכמה סטרין וכמה) יאורין לכמה נהרין ⁴⁰⁶ וחולקא דממנא דסטרא דמצרים אינון מייז ⁴⁰⁷ מרחשן אלין ⁴⁰⁸ דלית לך מייז דנפקין מגו ימא ⁴⁰⁹ דלא מפקי נונין לזינין ⁴¹⁰	כמה נחלים לכמה צדדים לכמה יאורים לכמה נהרות החלק של הממונה של צד מצרים הם המים ⁴⁰⁵ המרחשים האלה שאין לך מים שיוצאים מתוך הים שלא מוציאים

⁴⁰¹ וליליא (דפ"ו).

⁴⁰² אורדעניא (דפ"ו).

⁴⁰³ מלכות, והם ב' בחי': הא', הקדושים שהם אותם הנמשכים ממש מהמלכות, והם בריאה יצירה (אור יקר).

⁴⁰⁴ ויחי רמג (הערת הזהר).

⁴⁰⁵

⁴⁰⁶ הב', אחר כך המשך יותר שמשם מתחלקים ג"כ לחצונים (אור יקר).

⁴⁰⁷ בראישת קכט (הערת הזהר).

⁴⁰⁸ הרומש במימי הנחלים הם הם ענין המציאות המתמצא למטה מימי נהר קדוש ישראל רוחש דגים טהורים שהם ת"ח כדפי' (אור יקר). פי' נהר של מצרים מגדל צפרדעים וכן למעלה נילוס העליון מגדילים מלאכים בעלי כשפים ומהם היתה חכמת מצרים וכן אמר לעיל בפ' דף שמות דף י"ח רוב מימיו כדוגמתן במרום, וז"ש לקמן והכא נהרי דמצראי מגדלין מארי דחרשין נונין בסיטין בעשרה דרגין דחרשין וכו' קלין בלא תועלת' פי' שלא היו אותם המלאכים אומרים חכמה כמו בתחלה אלא קולות לבטלה (מ"מ).

⁴⁰⁹ ושבעים נהרי האומות רוחשים נפשות כפי' האומ' וכן כחות כפי הענין אם חצונים שדים ומחבלים ובקדש טהורים מלאכים קדושים, ונחל מצרים מוציא כחות שהם מלמדים כשפים וחרשים לעשר מדריגות מעשר קלי' כדמסיק, וכגון המציאות העליון כך המציאות התחתון, נחל מצרים נובע חכמות והב"ה הפך הרחישה שלו לאלו הצפרדעים, והיינו והדגה אשר ביאור מתה, ואח"כ היה רוחש צפרדעים מיני כחות אחרים טמאים שאינם נהנים מהם ללמוד חכמות. והענין כי הנחלים והמים שבתהומין למטה הם ממש המים שבתהומין למעלה, ומה שרוחשים למעלה

	דגים למיניהם.
מאן אינון נונין אינון שליחן [בעלמא] (בעלמין) ממנן למעבר רעותא דמאריהון ממנן ברוחא דחכמתא ועל דא תנינן אית מיינ מגדלין חכימין ואית מיינ מגדלין טפשיין לפום אינון נהרין דמתחלקין לכל סטריין	מי הם הדגים אותם שלוחים בעולם ממונים לעשות את רצון אדונם ממונים ברוח של חכמה ועל זה שנינו יש מים מגדלים חכמים ויש מים מגדלים טפשים לפי אותם נהרות שמתחלקים לכל הצדדים.
והכא [נהרי דמצראי] (במצראי) מגדלין מארי דהרשיין נונין בסיטין קפיטין בעשר דרגין דהרשיין דכתיב (דברים יח יא יב) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים הא עשר זינין דחכמתא דהרשיא ⁴¹²	וכאן נהרות מצרים מגדלים בעלי כשפים דגים בסוגים ⁴¹¹ שונים בעשר דרגות של כשפים שכתוב קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים הרי עשרה מינים של חכמת המכשפים.
ובההוא זמנא אושיט קודשא בריך הוא אצבעא ידיה ובלבל אינון נחלין נהרין דמצראי ואתמנעו אינון נוני דחכמתא דילהון חד (ד)אתהפך לדמא וחד דסליקו נוני קלין (ס"א דכלהו נונין תליין) בלא תועלתא ולא אתי עלייהו רוחא דאינון [חכמתן] (חכמן)	ובאותו זמן הושיט הקדוש ברוך הוא אצבע שלו ובלבל אותם נחלים ונהרות של מצרים ונמנעו אותם הדגים של החכמה שלהם אחד התהפך לדם ואחד שהעלו הדגים קולות (שכל הדגים תלויים) בלי תועלת ולא באה עליהם רוח של אותן חכמות.
ערוב כי האי גוונא דערבב לון זיני דחכמתא דילהון ולא יכלין לאדבקא ⁴¹³ ולא עוד אלא ⁴¹⁴ דהני דאשתכחו בארעא ⁴¹⁵ מחבלן לון בארעא ומחבלן אורחייהו ערוב מאי ערוב ערבוביא כמה דאתמר ⁴¹⁶ (ויקרא יט יט) ובגד כלאים ערובין שדך לא תזרע כלאים זינין סגיאין <בארמות> (בארמת) ידא	ערוב כאותה דוגמא שערבב להם מיני חכמה שלהם ולא יכל להדבק ולא עוד אלא אפילו שאלה שנמצאו בארץ משחיתים אותם בארץ ומשחיתים את דרכיהם ערוב מה זה ערוב ערבוביא כמו שנאמר "ובגד כלאים" ערובין "שדך לא תזרע כלאים" מינים רבים בהרמת יד.
תא חזי כמה חילין <אתערו> (אתערבו)	בא וראה כמה כחות התעוררו

כמוהו ממש רוחש למטה, ויש בדג ובמה שרוחש אותו הכח שיש לעליונים ונחל מצרים יש בו כח ממש לחכמות ומה גם בעשר המיני חכמות (אור יקר).

⁴¹⁰

⁴¹¹

⁴¹² הם עשר מדרגות והקב"ה בלבב העליונים שהמית הכחות ההם, וכנגדם למטה והדגה אשר ביאור מתה. ומה שהיה ממיתם הוא בהיפוך המים שהוא שפעם מצד החסד, לדם מצד הדין, ע"י אצב"ע אלהים כדפי', שהוא אצבע גודל מיד שמאל, דהיינו מצד המלכות מצד הגבורה, ומדיניה נהפכו לדם יאוריה, והכחות לא נזורו ונתבטלו וכן למטה, ואח"כ שינו הכחות מינם דהיינו צפרדעים כי כחות החכמות הם דגים שאין להם קול, ואלו קולות בלי תועלת מאכל כן הכחות העליונים, בענין שנתבלבלה חכמתם, והכחות הנמצאים להם ביבשה מאויר הארץ, הם ערוב, ערבוב, הכחות העליונים השולטים בה, שאין א' מהם יודע לשמור משפחתו וייחודו, אלא מעורבלי בלי דעת רק להזיק, שאין דרך החיות להתערבב אלו באלו מפני יחס השר השולט עליהם (אור יקר).

⁴¹³ לאתדבקא (דפ"ו).

⁴¹⁴ אפילו (נוסף בדפ"ו).

⁴¹⁵ פי' ערוב שהיה במצרים למטה (מ"מ).

⁴¹⁶ דאת אמר (דפ"ו).

<p>לעילא כחד ובלבל לון קודשא בריך הוא כחדא בנין לבלבלא חילייהו תקיפא לעילא וכל אינון גבורן דעבד קודשא בריך הוא במצרים בידא חדא⁴¹⁷ הוה דארים ידיה עלייהו לעילא ותתא ומתמן אתאבידת חכמתא דמצרים דכתיב (ישעיה כט יד) ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר</p>	<p>למעלה כאחד ובלבל אותם הקדוש ברוך הוא כאחד כדי לבלבל את הכח התקיף שלהם למעלה וכל אותן גבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים ביד אחת זה היה שהרים ידו עליהם למעלה ולמטה ומשם אבדה חכמת מצרים שכתוב ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר.</p>
<p>ותא חזי כתיב (שם יט ב) וסכסכתי מצרים במצרים⁴¹⁸ מצרים לעילא <במצרים> (מצרים) לתתא בנין דאינון חילין <לעילא> ממנן (לעילא) על חילין דלתתא ואתערבו כלהו אתערבו לעילא דלא הוה מצראי יכלי⁴¹⁹ לאתקשרא בחרשייהו באינון דוכתי דהו מתקשרי בקדמיתא דהא אתבלבלו ועל דא אייתי עלייהו <ערוב חיוון> (חיוון בערוב) דהו מתערבי דא בדא</p>	<p>ובא וראה כתוב (שם יט) וסכסכתי מצרים במצרים מצרים למעלה במצרים למטה משום שאותם חיילות למעלה ממונים על החיילות של מטה והתערבו כולם התערבו למעלה שלא היו המצריים יכולים להתקשר לכשפיהם באותם מקומות שהיו מתקשרים בהתחלה שהרי התבלבלו ועל זה הביא עליהם ערוב חיות שהיו מערבות זה בזה.</p>
<p>כנים דסלקא עפרא דארעא <ותא> (תא) חזי כל <איבא> (היבא) דאתילידת בארעא מחילא דלעילא [דאזדרע] <ממנא דאזדרע> (דאזרע) עלה איהו וכלא הוה כנוונא דלעילא</p>	<p>כינים שעלה עפר הארץ ובא וראה כל פרי שנולד בארץ מחיל שלמעלה ממנה שנזרע עליה הוא והכל היה כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>ותא חזי שבעה רקיעין עבד קודשא בריך הוא כנוונא דא שבעה ארעאן ואינון תחומין דמתפרשן בדוכתייהו שבעה רקיעין לעילא⁴²¹ שבעה תחומי ארעא לעילא⁴²² כהאי גוונא לתתא מתפרשן דרגין שבעה</p>	<p>ובא וראה שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא כדוגמא זה שבע ארצות ואותם תחומים שנפרדים במקומם שבעה רקיעים למעלה שבעה תחומי ארץ למעלה כדוגמא זה למטה נפרדות הדרגות שבעה</p>

⁴¹⁷ דהיינו מצד הגבו', וה' כחות שבה ה' אצבעות והם ה' וה' להכות עשר פעמים (אור יקר). היא המלכות דאצילות כמ"ש לעיל (מ"מ).

⁴¹⁸ הענין כי כל הנמצא בכל גבול וגבול מהארץ התחתונה הוא ממש מהכח השופע עליה מהמלאכים שהם ממונים לאותם הכחות, ולזה ישתנו כל הבריות כפי שינוי התחומין, מפני שינוי השרים כפי בחינת יניקתם כאשר נבאר, ולזה נשתנה אויר החלק הארצי משינוי השר ההוא השולט ומוליד בארץ כפי בחינתו בריה משונה, וכן הוא ממש העשבים ושאר הענינים, ומצרים התחתונה החלק השמימי כנגד כל אותם המעלות בארץ כך מעלות ברקיע, הוא שליטת כח ידוע שמאותו שר שואבים אנשיה ומאותם השרים חיים בריותיה וכל השרים הנמצאים, והקב"ה לבלבל דעת חכמיה בלב הכחות העליונים ובלבל התחתונים ולזה היה ערוב בלבול כל השרים למעלה והבריות הגשמיות למטה, וכלם מסכימות להזיק מצד הדין הנשפע עליהם סתם, ובאו ג' מכות אלו מסכימות אל ענין א' דם צפרדע ערוב הכל בסוד החכות והשרים ואבוד החכמות (אור יקר).

⁴¹⁹ פי' כיון שערבב הקב"ה מלאכים של מעלה אזי המצריים לא יכלו לעשות דבר בחרשייהו שכשמשביעים למלאכים בשמות הטומאה אומרים שאינו עתה ממונה על אותו ענין ע"ד (איכה ב) חלל ממלכה ושריה (מ"מ), עי' עי' איכ"ר (פ"ב סי' ה): ושריה אלו שרים של מעלן את מוצא עד שלא באו השונאים היה ירמיה אומר להם עשו תשובה שלא תלכו בגלות אמרו לו אם יבאו השונאים מה יוכלין לעשות לנו חד אמר אנא מקיף לה חומת מיא וחרינא אמר אנא מקיף לה חומת נורא וחרינא אמר אנא מקיף לה חומת פרזלא אמר להו הקב"ה בדידי אתון משתמשין עמד הקב"ה ושינה את שמותם של מלאכים דעל מיא עבד על נורא ודעל נורא עבד על פרזלא והיו מזכירין שמותם מלמטה ולא היו עונין להם הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ג) ואחלל שרי קדש וכיון שגרמו העונות ובאו השונאים התחילו מזכירין שר פלן איתא עביד לו מיליא פלן אמר ליה לית בחילי דאנא מירים מינה ד"א חלל ממלכה ושריה חלל ממלכה זה צדקיה מלך יהודה ושריה אלו שרים של מעלה.

<p>רקיעין ושבעה תחומי ארעא והא אוקמוהו חבריאי בשבעה ארעין כסופטא דא על דא</p>	<p>רקיעים ושבעה תחומי ארץ והרי פרשוה החברים בשבע ארצות כגלדי בצלים⁴²⁰ זה על זה.</p>
<p>ואינון שבעה תחומי ארעא לעילא כל חד וחד⁴²³ >מתפרשין לעשר ואינון מתפלגאן לשבעין ממנן דממנן< (מתפרשאן לשבעין סטרין דממנן לשבעין ממנן) על שבעין עמיין⁴²⁴ והוא ארעא תחומא דכל עמא ועמא סחרא לארעא קדישא דישראל כמה דאת אמר (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל ועשרה בגוייהו טמירין ואינון שבעין דסחרן ארעא קדישא ודא הוא לעילא כנוונא דא לתתא</p>	<p>ואותם שבעה תחומים של הארץ למעלה כל אחד ואחד (נפרדים לשבעים ממונים) נפרדים לעשרה והם מתחלקים לשבעים ממונים שממונים על שבעים עמים ואותה ארץ תחום לכל עם ועם סביב הארץ הקדושה של ישראל כמו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל" ועשרה בתוכם טמונים והם שבעים שסובבים את הארץ הקדושה וזהו למעלה כדוגמא זה למטה.</p>
<p>ותא חזי ההוא ארעא תחומא דחולקא דמצראי בההוא זמנא אושיט קודשא בריך הוא אצבעא דיליה >ואתילידו< (ואתיליד) טפסירין בההוא תחומא ואתיבשו כל אינון >תחומין< (רכיכים) דרכיכו מיא וכל ירוקא דמיין דנבעין כדין לתתא אתחזיאו קלמין מעפרא דארעא</p>	<p>ובא וראה אותה ארץ התחום של חלק מצרים באותו זמן הושיט הקדוש ברוך הוא אצבעו ונולדו להבות⁴²⁵ אש באותו תחום והתייבשו כל אותם תחומים שמרככים במים וכל הירוק של המים שנובעים אז למטה נראו הכנים⁴²⁶ מעפר הארץ.</p>
<p>והא אתמר דאהרן הוה מחי⁴²⁷ אבל בגין [דא אהרן] (דאהרן) הוה מחי לאחואה דימינא דקודשא בריך הוא תבר לשנאין כמה דאת אמר (שמות טו ו) ימינך יהו"ה תרעץ אויב כנוונא דא זמין קודשא בריך הוא לאייתאה על קרתא [דרומי רבתא] דכתיב (ישעיה לד ט) ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית [ועל] (ועם כל) דא כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים</p>	<p>והרי נאמר שאהרן היה מכה אבל משום זה אהרן היה מכה להראות שימינו של הקדוש ברוך הוא שוברת שונאים כמו שנאמר ימינך ה' תרעץ אויב כדוגמא זה עתיד הקדוש ברוך הוא להביא על העיר רומא רבתי שכתוב ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית ועל זה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים.</p>
<p>רבי יהודה ורבי חייא הוו אזלי באורחא אמר רבי חייא חבריאי כד אינון באורחא</p>	<p>רבי יהודה ורבי חייא היו הולכים בדרך אמר רבי חייא כשחברים הולכים בדרך</p>
<p>לא/א</p>	
<p>בעיין למהך בלבא חד ואי איערעו או אזלי</p>	<p>צריכים ללכת בלב אחד ואם</p>

⁴²¹ ז' היכלות דז"א (מ"מ).

⁴²² ז' היכלות דנוק' (מ"מ).

⁴²⁰

⁴²³ פי' כל ספירה וספירה שבמלכות מתחלקת לע' בחי' ואותם הבחי' הם ממונים על ע' שרים של ע' אומות, לפי שכל שר ושר יש לו חיות מהמלכות בסוד ואתה מחיה את כולם (מ"מ).

⁴²⁴ בלק רט ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁵

⁴²⁶

⁴²⁷ פי' כי משה גמלה עמו חסד שכסתה על המצרי, וזה כפי השפט אבל כפי הסוד בגין וכו' דא כל עפר הארץ וכו', פי' אע"פ ששם כתבי לזפת וכו' במצרים היו כנים (רח"ו בשם המ"מ).

<p>בגווייהו חייבי עלמא או בני נשא דלאו אינון מהיכלא דמלכא בעו לאתפרשא מנייהו מנא לן מכלב דכתיב (במדבר יד כד) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי מאי רוח אחרת דאתפרש מאינון מאללין <דכתיב> (פתח ואמר) (שם יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון דאתפרש מאינון מאללין ואתא איהו בלחודוי לחברון לאשתטחא על קברי אבהן</p>	<p>נפגשו או שהולכים עמם הרשעים של העולם או בני אדם שאינם מהיכל המלך צריכים להיפרד מהם מנין לנו מכלב שכתוב ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי מה זה רוח אחרת שנפרד מאותם מרגלים שכתוב ויעלו בנגב ויבא עד חברון שנפרד מאותם מרגלים ובא לבדו לחברון להשתטח על קברי האבות.</p>
<p>וחברון אתיהיב ליה חולק אחסנא לאתתקפא ביה כמה דאת אמר (דברים א לו) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה אמאי יהיבו ליה חברון אי בגין דאשתטח בקברי אבהן לאשתזבא מההוא עיטא <דילהון> (דיליה) דאשתזיב לא</p>	<p>וחברון נתנה לו חלק ירושה להחזיק בה כמו שנאמר ולו אתן את הארץ אשר דרך בה למה נתנו לו את חברון אם משום שהשתטח בקברי האבות להינצל מאותה עצה שלהם שניצל לא.</p>
<p>אלא רוא דמלה שמענא כגוונא דא כתיב (ש"ב ב א) וישאל דוד ביהו"ה לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יהו"ה עלה ויאמר אנה אעלה ויאמר חברונה הכא אית לאסתכלא כיון דהא מית שאול ודוד ביומי דשאול אתמשה לקבלא מלכו כיון דמית שאול אמאי לא אמליכו ליה לדוד ולא קביל מלכו על כל ישראל ואתא לחברון ומלכו קביל <על יהודה> (עלה) בלחודוי שבע שנים ואתעכב תמן כל הני שבע שנים ולבתר דמית איש בושת קביל מלכו על כל ישראל בירושלים</p>	<p>אלא סוד הדבר שמעתי כדוגמא זה כתוב "[ויהי אחרי כן] וישאל דוד בה' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר ה' אליו עלה ויאמר דוד נה אעלה ויאמר חֲבֵרֹנָה" וישאל דוד בה' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר ה' אליו עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה כאן יש להסתכל כיון שהרי מת שאול ודוד נמשח בימי שאול לקבל מלכות כיון שמת שאול למה לא המליכו את דוד ולא קיבל מלכות על כל ישראל ובא לחברון וקבל מלכות על יהודה לבדה שבע שנים והתעכב שם כל שבע השנים הללו ואחר שמת איש בושת קבל מלכות על כל ישראל בירושלים.</p>
<p>אלא כלא הוא רוא קמי קודשא בריך הוא תא חזי מלכותא קדישא⁴²⁸ לא קביל מלכו שלימתא⁴²⁹ עד דאתחבר באבהן⁴³⁰ וכד אתחבר בהו⁴³¹ אתבני בבנינא שלימו</p>	<p>אלא הכל הוא סוד לפני הקדוש ברוך הוא. בא וראה המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלימה עד שהתחברה באבות וכשהתחברה</p>

⁴²⁸ דהיינו מלכות ממש, שהיא קדש להעביר החצונים (אור יקר).

⁴²⁹ דהיינו היותה שולטת על כל השרים ומכניעם לפנייהם וישראל עושה חיל (אור יקר).

⁴³⁰ בראישת עט ע"ב (הערת הזהר). חג"ת והיינו חבור דוד בחברון ששם האבות דוד מדת המלכות בחברון מלך ששם ג' אבות אמנם ז' שנה למה (אור יקר). בחמדת ימים דף לב קבלנו מרבינו האריז"ל שלא לקדש הלבנה עד ז' למולד לעומת כחב"ד חג"ת דז"א אשר מהם ולמטה מתחיל בנין המלכות סוד הלבנה כמ"ש בזהר וארא ז"ל ת"ח מלכותא קדישא, וכו' מזה ישכילו טעמו של דבר שלא לקדש את הלבנה עד אחר ז' ימים ואף אם חל מוציא שבת אחר ד' וה' מהמולד לא יקדשוה כל שלא עברו עליה ז' ימים וכן ראיתי הבאים בסוד ה' לא חששו לא לטעם שלא להחמיץ המצוה ולא לטעם שרוב הצבור מתקבצים אז ולא לטעם שהם מבושמים ומינה לא תזוע, ואין לקדש אלא בלילה ממש שניכרת זריחתה ע"ג קרקע ונהנין מאורה כמ"ש ברע"מ בפ' כי תשא (מ"מ).

⁴³¹ אין הכוונה ליבנות מהם לבד, שעיקר בניינה אינו אלא מהבינה כדמפרש לקמיה. "דרכיה דרכי נעם וכו'", ולכך היא מתחברת באבות, אמנם אין העיקר האבות אלא להקשר בבניה, וז"ש וכד

<p>מעלמא עלאה⁴³² ועלמא עלאה⁴³³ אקרי שבע שנים בנין דכלהו ביה⁴³⁴</p>	<p>בהם נבנה בבנין שלם מעולם העליון והעולם העליון נקרא שבע שנים משום שכלם בו.</p>
<p>וסימניך (מ"א ו לח) ויבנהו⁴³⁵ שבע שנים⁴³⁶ דא עלמא עלאה⁴³⁷ ולא כתיב ויבנהו בשבע שנים כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה את השמים ואת הארץ⁴³⁸ מאן ששת ימים⁴³⁹ דא אברהם דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם⁴⁴⁰ ואברהם ששת ימים אקרי⁴⁴¹ ובנין <נ"א וביה> דאיהו ששת ימים אתבני עלמא בההוא <נ"א בהאי> גוונא ויבנהו שבע שנים</p>	<p>וסימנך ויבנהו שבע שנים זהו העולם העליון ולא כתוב ויבנהו בשבע שנים כמו שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ מי אלו ששת הימים זה אברהם שכתוב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם ואברהם נקרא ששת ימים ומשום (ובו) שהוא ששת ימים נבנה העולם באותו (בזה) גוון ויבנהו שבע שנים.</p>
<p>ותא הזי דוד בעא לאתבנאה במלכו שלימתא <לתתא כגוונא דלעיל> ולא אתבני עד דאתא ואתחבר באבהן וקאים שבע שנים לאתבנאה בגווייהו לבתר שבע שנים אתבני בכלא ואתמשכא מלכותיה די לא תעדי לעלמין ואי לאו [דאתעתר] [דאתעתר] בחברון לאתחברא בדוכתיה לא אתבני מלכותיה לאתמשכא כדקא יאות כהאי גוונא</p>	<p>ובא וראה דוד רצה להבנות במלכות שלימה למטה כדוגמא שלמעלה ולא נבנה עד שבא והתחבר באבות ועמד שבע שנים להבנות בתוכם אחר שבע שנים נבנה בכל ונמשכה מלכותו שלא תעבור לעולמים ואם לא שנעשה בחברון להתחבר במקומו לא נבנתה מלכותו להמשך כראוי כדוגמת כלב האירה בו רוח חכמה ובא לחברון</p>

אתחבר בהו אתבני בבניינא שלימות מפני שבנין האבות בנין, אמנם בנין אימא עילאה היא הבונה בשלימות (אור יקר).

⁴³² כי היא תרצה להכלל בכללות הבינה אימא עילאה וכללות אימא עילאה היא בהיותה נכללת משבע ספירות וכל ספירה תהיה נק' שנה (אור יקר).

⁴³³ שם רמז ע"א (הערת הזהר).

⁴³⁴ כל הספירות הם נמצאים בה, מפני שממנה יצאו ובה נשרשים, ולמטה באבות אינם כולם בהם, אלא מצד מה שנכללים זו בזו, אמנם הבינה כולהו בה מפני שממנה יצאו (אור יקר).

⁴³⁵ עי' מ"ש בפרשת שמות ט ע"ב (מ"מ).

⁴³⁶ בית ראשון ה' עילאה וכתוב ביה "ויבנהו שבע שנים" ומפני שאפשר לפרשו סתם על המלכות וירצה א' מב' פירושים או ויבנהו מי בנאו ז' שנים שהם ז' ספירות, או ויבנהו ז' שנים משבע ספירות, ולכולהו פירושי אין ראיה לזה פירש מיד ואמר "דא עלמא עילאה" (אור יקר).

⁴³⁷ ואהדר ויבנהו, ולא פירש מאן אל(א) החכמה הנעלמת שהוא הבונה העולם העליון, ולכך נעלם שם הבונה ויבנהו ולא תפרש בז' בכח ז' שנים כאותו הפי' דס"ד דאי הכי הוה ליה למימר בז' בבית או ע"י ז', והשתא דקאמר "ויבנהו שבע" שממש בנאו, ובניינו היינו ז' שנים שבבינה, שהיא נבנית בהם מהחכמה, ואמר "וסימניך" דהיינו סימן ולא ראיה ממש, שעדיין אפשר לפרשו על שלמה יסוד הבונה המלכות והיא עצמה ז' כדאמרת, לזה אמר "וסימניך" (אור יקר).

⁴³⁸ ממש ו' ימים הוא העשיה אשר בשמים ממעל, ואשר בארץ היא המלכות מתחת, והיינו בניינה למטה, והם ששת ע"י החסד, שהחסד נקראת ששת ימים, דהיינו יומם יצוה ה' חסדו, ופי' יומא דכליל כולהו יומי, ובפסוק אמרתי עולם חסד יבנה, לכך ששת ימים ממש עשה ה' שהעשיה הם ששת (אור יקר).

⁴³⁹

⁴⁴⁰ והבנין הבינה וששת ימים אהדר לבינה לא לחסד, וכן כתיב עשה ה' את השמים וכו', וע"ד זה ויבנהו שבע שנים שבניינו בעצמו שבע שנים, ולזה המלכות שבע משם, ואינה בנין שלם אלא ע"י הבינה כדפי', וקשר המעשה הזה הוא לראיה שהמלכות שבע כדפי' לעיל (אור יקר).

⁴⁴¹ פי' כי החסד ראשון כולל כל חג"ת נה"י, וכמ"ש יומא דאזיל עם כלהו (רמ"ז). ושיעור הכתוב כי ששת ימים וכו' ר"ל על ידי חסד עשתה בינה שמים וארץ שהם זר"ן כמ"ש הזהר במ"א שאימא נתלבשה בחסד והציא הה' קצוות והמ' עליה נאמר והוכן בחסד כסא (מ"מ).

<p>כלב אתנהיר ביה רוחא דחכמתא ואתא לחברון לאתחברא באבהן ולדוכתיה אזל⁴⁴² ולבתר דוכתיה הוה וירית ליה</p>	<p>להתחבר באבות ולמקומו הלך אחר כך מקומו היה וירש אותו.</p>
<p>רבי [ייסא]⁴⁴⁵ (יוסי) ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהון חד יודאי במטול דקטפירא דחמרא עד דהוו אזלי אמר רבי ייסא לרבי חזקיה אפתח פומך ואימא חד מלה מאינון מלי מעלייתא דאורייתא דאת אמרת בכל יומא קמי בוצינא קדישא</p>	<p>רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד והיה עמהם יהודי אחד עם משא של ⁴⁴³עופות ⁴⁴⁴על חמור עד שהיו הולכים אמר רבי ייסא לרבי חזקיה פתח פיך ואמור דבר אחד מאותם דברי התורה המעולים שאתה אומר בכל יום לפני המנורה הקדושה.</p>
<p>פתח ואמר (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם⁴⁴⁶ וכל נתיבותיה שלום⁴⁴⁷ דרכיה דרכי נעם אלין אורחין דאורייתא דמאן דאזיל באורחי דאורייתא קודשא בריך הוא אשרי עליה נעימותא דשכינתא דלא תעדי מניה לעלמין וכל נתיבותיה שלום דכל שבילין דאורייתא כולהון שלם שלם ליה לעילא שלם ליה לתתא שלם ליה בעלמא דין שלם ליה בעלמא <דאתי> (דאתו)</p>	<p>פתח ואמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום דרכיה דרכי נועם אלו דרכי התורה שמי שהולך בדרכי התורה הקדוש ברוך הוא משרה עליו נועם השכינה שלא תזוז ממנו לעולמים וכל נתיבותיה שלום שכל שבילי התורה כולם שלום שלום לו למעלה שלום לו למטה שלום לו בעולם הזה שלום לו בעולם הבא.</p>
<p>אמר ההוא יודאי איסירא⁴⁴⁹ בקיסטרא בהאי קרא אשתכח אמר ליה מניין לך אמר ליה מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי [קרא מלה טבא] (מלה)</p>	<p>אמר אותו יהודי מטבע⁴⁴⁸ בכיס בפסוק זה נמצא אמר לו מנין לך אמר לו שמעתי מאבי ולמדתי כאן בפסוק הזה דבר טוב.</p>
<p>פתח ואמר האי קרא בתרין גונוין איהו ובתרין סטרין קרי ביה דרכים וקרי ביה נתיבות קרי ביה נעם וקרי ביה שלום מאן דרכים ומאן נתיבות מאן נעם ומאן שלום</p>	<p>פתח ואמר פסוק זה הוא בשתי צורות ובשני צדדים קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות קוראים בו נועם וקוראים בו שלום מה זה דרכים ומה זה נתיבות מה זה נועם ומה זה שלום.</p>
<p>אלא דרכיה דרכי נעם היינו דכתיב (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך דהא כל אתר מקום שנקרא בתורה דרך היא דרך</p>	<p>אלא דרכיה דרכי נועם היינו שכתוב הנותן בים דרך שהרי כל מקום שנקרא בתורה דרך היא דרך</p>

⁴⁴² פי' כלב גימ' ב"ן והוא במלכות ולכך הלך לחברון (מ"מ).

⁴⁴³

⁴⁴⁴

⁴⁴⁵ נדפס מקץ קצו ע"ב (דרך אמת לרמ"ז).

⁴⁴⁶ לשון זה הובא בפ' מקץ דף קצז ושם ביארנוהו (מ"מ).

⁴⁴⁷ הוא קאי על בינה וכו', כי ממנה נהרין כל בוצינין (ר"ל כל הו"ק) ומתפרשן לכל עיבר כו'. מאן נתיבותיה אלין אינון שבילין דנפקין מלעילא, (ר"ל הל"ב נתיבות חכמה הנמשכין בהל"ב שמות אלהים שבבינה) וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום, שלמא דביתא, ואעיל לון לימא רבא, שהוא המלכות. כי נמשכין הל"ב נתיבות מחכמה לבינה, והבינה ממשיכם בהו"ק, ונכללים כולם בהיסוד, והיסוד ממשיכם דרך העטרה להמלכות, ובוזה נעשה כל נתיבותיה שלום. וכ"ז הוא כשהבינה עומדת פנים בפנים עם החכמה, אז מתבסמים כל הגבורות שבה, ומקבלת מלמעלה ומשפעת למטה, ונעשה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (הקדו"ש פז ע"ד).

⁴⁴⁸

⁴⁴⁹ איסורא (דפ"ו).

<p>דאקרי באורייתא דרך הוא אורחא פתיחא לכלא כהאי אורחא דהוא פתיח לכל בר נש כך דרכיה אלין דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא</p>	<p>פתוחה לכל כדרך זו שהוא פתוחה לכל אדם כך דרכיה אלו דרכים שהם פתוחים מהאבות שכרו בים</p>
<p>לא/ב</p>	
<p>רבא⁴⁵¹ ועאלין בגויה [ואינון] (מאינון) אורחים מתפתחין לכל עיבר⁴⁵² ולכל סטרי עלמא⁴⁵³</p>	<p>הגדול ונכנסים לתוכו ואותם דרכים נפתחות לכל עבר⁴⁵⁰ ולכל צדדי העולם.</p>
<p>והאי נעם (ה)הוא נעימו⁴⁵⁴ דנפיק מעלמא דאתי⁴⁵⁵ >ונהיר לכל בוצינין< (ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין⁴⁵⁶) ומתפרשין נהורין⁴⁵⁷ לכל עיבר⁴⁵⁸ וההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי⁴⁵⁹ דינקין אבהן⁴⁶⁰ אקרי נעם</p>	<p>ונועם זה הוא נעימות שיוצאת מן העולם הבא (ומהעולם הבא מאירות כל הנרות) ומאירה את כל המנורות ונפרדים האורות לכל צד ואותו טוב ואור של העולם הבא</p>

450

⁴⁵¹ מפני שבה [במלכות] כל מציאות שבעולם, ולכך היא נקראת רבא שהיא רחבת ידיים לכל בין מצד העלינונים בין מצד התחתונים כאומרו זה הים גדול ורחב ידיים וכו', ג' ספירות אלו אבות אל ההנהגה בוקעים אותה לג' דרכים, והיינו האשה נקנית בג' דרכים בכסף מצד חסד אברהם, בשטר מצד יצחק, ובביאה מצד יעקב, שממנו עיקר ביאה כנודע, והם דרכים שהם נכנסים לה שעושים בה ג' בחי' אלו, כסף חסד ודאי, שטר שהיא שוטר ומושל, ובביאה ודאי ביעקב, והנה כל דרך ודרך מאלו הדרכים נפתח להשפיע ולהמציא לכל הנמצא בה, שכל הנמצא בה הם יונקים מכל הבחי' האלו, ועם היות שיהיו הבחי' מהם מחסד, מהם מגבורה, וכן מכל ו"ק, עכ"ז כולם הם יונקים מחסד, וכולם יונקים מגבורה וכולם יונקים מהת"ת (אור יקר).
⁴⁵² דהיינו לכל ו"ק (אור יקר).

⁴⁵³ הם ד' הפאות התחתונות שהם ד' חיות שהם מזרח ומערב צפון ודרום וכן הם ד' מדות חגת"ם, וכן הם אריה שור נשר אדם, והם ב' בחי' למטה, הא' השרפים שהם מו"ק, והב' החיות שהם ס"ד פנים וכן הם ב' מציאויות אלו, ולשניהם קאמר "לכל עיבר ולכל סטרי עלמא" והיינו שכולם הם יונקים מחסד וכולם מגבורה וכולם מת"ת (אור יקר).

⁴⁵⁴ דקאמר דרכי נועם "ההוא נעים דנפיק מעלמא דאתי" שנקרא נעם ה' וכן כל מלת נועם ירצה בבניה (אור יקר).

⁴⁵⁵ בינה, נועם שפעה היינו שפע הידוע בה, כי לא כל שפעה יקרא נעם אלא שפע ידוע כדמסיק, ומפני שנודע אומרו לחזות בנועם ה' (אור יקר).

⁴⁵⁶ דהיינו מציאות הארת הספירות בתוכיות הבינה יקרא נועם, ואח"כ נקשרים השרשים ההם בספירות למטה במקומם (אור יקר).

⁴⁵⁷ מוסגר בדפ"ו.

⁴⁵⁸ בענין שהם ב' בחי', הבחי' האחת מציאותם למעלה ששם הארתם שוה, וז"ש "נהרין" סתם, הב' מציאותם למטה ששם הארתם מתפרשת אל בחי' רבות, וז"ש "ומתפרשין נהורין לכל עיבר" כל ספירה וספירה בבחינתה, בענין שהוא ב' בחי' הא' נקרא טיבו (אור יקר).

⁴⁵⁹ הב' נקרא נהורא, וז"ש וההוא טיבו ונהורא, והטעם שהטוב הוא מצד החסד הגמור הגומל חסד לרעים ולטובים, והיינו וותרנותא, ונהורא ג"כ מצד ימין, שהאור הוא מצד החסד, ותחלת פתיחת הבינה הוא בב' אלו, הא' בתוכה, הב' חוץ ממנה, וז"ש "ההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי" וכיון שהיא בינה עלמא, ונפתח בחסד (אור יקר).

⁴⁶⁰ כל ג' אבות באחדות, אל בחי' השפע הזה אקרי נועם, ועתה יאמר "דרכיה" עם היותם מג' אבות אל תחשוב שיהיו לפי זה דרך החסד חסד מצדו, ודרך הגבורה גבורה מצדה ודרך הת"ת ת"ת מצדו, אלא דרכי נועם לפי מה שהם מקבלים מהבינה בסוד הבחינות הנזכרות שעתה ימצא הענין שכל הדרכים טובים אליה, וכולם מצד מעלה מצד הבינה. והטעם כפי הבחינות שאמרנו שהם תחילה כולם מושרשים בבינה שוים לטובה ולהארה, שאז אין מקור הדין נפתח כלל בבינה, ואח"כ נקשרים מציאותם לחוץ עם המציאות הפנימי כדי שיהיה הגובר בהם צד הטוב והאור ולא צד הדין כדפי', ומשם מושכים האבות, ואח"כ הם נמשכים אליה, נמצאו פותחים בה הדרכים ממש בבחי' הנועם העליון, בענין שדרכיה דרכי נועם, ולא דרכים ממש בבחי' החסד והגבורה והת"ת כדי שלא יתחלקו לחסד דין ורחמים, וא"ת אם כן יהיו כולם דרך א' וי"ל שהם מתבחנים, כל א' כפי

	שיונקים האבות נקרא נועם
<p>דבר אחר עלמא דאתי אקרי נעם⁴⁶¹ וכד אתער עלמא דאתי⁴⁶² כל טיבו וכל חידו וכל נהורין⁴⁶³ וכל חירו דעלמא⁴⁶⁴ אתער ובגיני כך אקרי נעם</p>	<p>דבר אחר העולם הבא נקרא נועם וכשמתעורר העולם הבא אז כל הטוב וכל השמחה וכל האורות וכל החירות של העולם מתעוררים ולכן נקרא נועם.</p>
<p>ועל דא תנינן הייבין דגיהנם בשעתא דעאל שבתא כלהו נייחין ואית להו חידו⁴⁶⁵ ונייחא בשבתא כיון דנפיק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא דאתדנו מההיא שעתא ולהלאה ואית לן לאתערא ולימא (תהלים צ יז) ויהי נעם יהוה אלהינו עלינו דא הוא נעם עלאה חידו⁴⁶⁶ דכלא ועל דא (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום</p>	<p>ועל זה שנינו רשעי הגיהנם בשעה שנכנסת שבת כולם נחים ויש להם (חרות) שמחה ומנוחה בשבת וכיון שיוצאת שבת יש לנו לעורר שמחה עליונה עלינו שננצל מאותו העונש הרשעים שנדונים מאותה שעה והלאה ויש לנו להתעורר ולומר ויהי נועם ה' אלהינו עלינו זהו נועם עליון (חרות) שמחת הכל ועל זה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.</p>
<p>מאן נתיבותיה אלין אינון >נתיבות ושבילין< (שבילין) דנפקי מלעילא וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא ועאיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה וכדין יהיב ליה שלם הדא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום [ע"כ נדפס שם] אתו רבי ייסא ורבי חזקיה ונשקו ליה אמרו ומה כל הני מלין עלאין טמירין נבך ולא ידענא אזלו כד מטו חד בי חקל חמו בעירי דבי חקל מתין אמרו ודאי דבר דבעירי אית באתר דא</p>	<p>מה זה נתיבותיה אלו אותם נתיבות ושבילים שיוצאים מלמעלה וכולם לוקח אותם ברית היחיד שנקרא שלום שלום הבית ומכניס אותם לים הגדול כשהוא בתוקפו ואז נותן בו שלום זהו שכתוב וכל נתיבותיה שלום באו רבי ייסא ורבי חזקיה ונשקו לו אמרו ומה כל הדברים העליונים הללו טמונים אצלך ולא ידענו הלכו כשהגיעו לבית הפרדס ראו בהמות של השדה מתים אמרו ודאי דבר של בהמות יש במקום זה.</p>
<p>אמר ההוא יודאי הא דאמריתו דקודשא בריך הוא [קטל] במצרים כל אינון עאני כל</p>	<p>אמר אותו יהודי זה שאמרתם שהקדוש ברוך הוא הרג במצרים כל</p>

בחינתו, גבורה בבחינת הטוב והאור שבה, והחסד בבחינת החסד שבה, והת"ת בבחינת הת"ת ולזה הם דרכים שונים והם נועם א' כדפי' (אור יקר).

⁴⁶¹ היא עצמה, לא שפע הנשפע מו"ק עלהדרך הנזכר אלא היא ממש נקראת נועם ואומרו דרכי נועם לא שיהיו הם ממש נועם אלא הבינה (אור יקר).

⁴⁶²

⁴⁶³ "כל טיבו" מצד החסד, "וכל נהורין" מצד הת"ת הכלול מו"ק, "וכל חידו" מצד הגבורה הרי ג' מדות, ומתעוררות להשפיע מהופכות אל הטוב, דהיינו "טיבו" חסד לרעים ולטובים, "חידו" היסוד הגבורה לשמחה, "וכל נהורין" הרי הת"ת כולל ו"ק וכולם מאירים ועל ראשם שפע וכח הבינה בעצמה (אור יקר).

⁴⁶⁴ שהחירות מן היובל ודאי. והנה כלל ענין זה דהיינו הבינה בחירותה, היותה מתעטרת על ראש ג' מקורות אלו, שמבינה הם נקראים נועם, שהוא תכלית העידון ואין פחד מהחצונים, והיינו טיבו וחידו שיש רבים שיש להם טוב ואינם נהנים ממנו בשמחה ועל שניהם אמר טוב ושמחה כדפי' רוכב כל נהורין ליהנות מאור ימין ושמאל ואמצע בכללות כל הספירות (אור יקר).

⁴⁶⁵ ס"א חירו (דפ"ו).

⁴⁶⁶ ס"א חירו (דפ"ו).

<p>אינן בעירי תלת מותני הוּו בבעירי חד דבר וחד אינן דקטל ברד וחד אינן בוכרי דבעירי</p>	<p>אותם הצאן כל אותם בהמות שלשה סוגי מות⁴⁶⁷ היו בבהמות אחד דבר ואחד אותם שהרג הברד ואחד אותם בכורי הבהמות.</p>
<p>ומה הוה מותנא דילהון אלא הא כתיב בקדמיתא (שמות ט ג) הנה יד יהו"ה הויה במקנך אשר בשדה למה בכולם לא כתוב יד יהו"ה >אלא הכא (נ"א לא כתיב יד אלהים אלא יד יהו"ה) <(ס"א אלא יד ה') איהו [ידא בחמשה] (כידא חמשה) אצבעאן דהא בקדמיתא כתיב (שמות ח טו) אצבע אלהים היא [והכא] (והא) כלוה חמש אצבען⁴⁶⁹ >וכל< (כל) אצבעא ואצבעא קטל זינא חדא וחמשה זינין הוּו דכתיב (שם ט ג) בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן הא חמשה זינין לחמשה אצבעאן דאקרוּן יד בניני כך הנה יד יהו"ה הויה וגו' דבר כבד מאד דהוּו מתים מגרמייהו ואשתכחו מתים</p>	<p>ומה היה המות⁴⁶⁸ שלהם אלא זה כתוב בתחלה הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה למה בכולם לא כתוב יד ה' אלא כאן (לא כתוב יד אלהים אלא יד ה' ס"א אל יד ה') זה יד עם חמש אצבעות שהרי בתחלה כתוב אצבע אלהים היא וכאן כל חמש האצבעות וכל אצבע ואצבע הרגה מין אחד וחמשה מינים היו שכתוב בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן הרי חמשה מינים לחמש אצבעות שנקראת יד משום כך הנה יד ה' הויה וגו' דבר כבד מאד שהיו מתים מעצמם ונמצאו מתים.</p>
<p>בתר דלא אהדרו מצראי אינן אתוּן ממש אהדרו וקטלו כל אינן דאשתארו ודבר [אהדר] (אהר) ברד מה בין האי להאי אלא דא בניחותא ודא בתקיפו דרוגזא⁴⁷⁰ ותרין אלין הוּו באתר חד בחמש אצבעאן</p>	<p>מאחר שלא חזרו המצריים אותן אותיות ממש חזרו והרגו כל אותם שנשארו ודבר הפך לברד מה בין זה לזה אלא זה בנוחות וזה בתוקף הרוגז ושני אלה היו במקום אחד בחמש אצבעות.</p>
<p>תא הוּו דבר אתוּן דהוּו בניחותא מותנא בנייחא דהוּו מתין מגרמייהו ברד דאתהדרו אתוּן בתקוף רוגזא וקטל כלא</p>	<p>בא וראה דבר אותיות שהיו בנוחות מות⁴⁷¹ במנוחה שהיו מתים מעצמם ברד שהתהפכו האותיות לתוקף הרוגז והרג הכל.</p>
<p>יתבו בהווא חקל חמו עאני דאתיין לאתר חד ומתין תמן קם הווא יודאי לגבי הווא אתר וחמא תרין קטפירי דמליין אקוסטרא</p>	<p>ישבו באותו שדה ראו צאן שבאים למקום אחד ומתים שם קם אותו יהודי לאותו מקום וראה שני נאדות⁴⁷² מלאים ארס.</p>
<p>פתח ואמר כתיב (בראשית יב ב) ואעשך לגוי גדול⁴⁷³ ואברכך ואגדלה שמך וגו' האי מלה דרבי אלעזר דאמר ואעשך לגוי גדול לקבל לך לך ואברכך לקבל מארצך ואגדלה שמך לקבל וממולדתך והיה ברכה לקבל ומבית אביך ודא לקבל דא</p>	<p>פתח ואמר כתוב ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה דבר זה של רבי אלעזר שאמר ואעשך לגוי גדול כנגד לך וואברכך כנגד מארצך ואגדלה שמך כנגד וממולדתך והיה ברכה כנגד ומבית אביך וזה כנגד זה.</p>

⁴⁶⁷ אולי מגפות

⁴⁶⁸

⁴⁶⁹ פי' הם ה' גבורות שכל אצבע הוא גבורה (מ"מ).

⁴⁷⁰ פי' שאותיות דבר עשו להם מותנא בניחותא אבל כשנהפכו ונעשו ברד אזי היו מתים מיתה משונה ע"י הברד (מ"מ).

⁴⁷¹

⁴⁷²

⁴⁷³ לשון זה הובא בפ' לך לך [עח ע"א] (מ"מ).

<p>רבי שמעון אמר רזא דחכמתא הכא ואעשך לגוי גדול לקבל סטר ימינא ואברכך לקבל סטר שמאלא ואגדלה שמך לקבל סטר אמצעיתא והיה ברכה לקבל סטר ארעא דישראל וכלא רזא דרתיכא קדישא</p>	<p>רבי שמעון אמר סוד החכמה יש כאן ואעשך לגוי גדול כנגד צד ימין ואברכך כנגד צד שמאל ואגדלה שמך כנגד צד האמצע והיה ברכה כנגד צד ארץ ישראל והכל סוד המרכבה הקדושה.</p>
<p>תא חזי באתערותא דלתתא <אתער> (יתער) לעילא ועד לא יתער לתתא לא יתער לעילא לאשראה עליה מה כתיב באברהם (שם יא לא) ויצאו אתם מאור כשדים ויצאו אתם ויצאו אתו מבעי ליה דהא כתיב ויקח תרח את אברם בנו⁴⁷⁴ וגו' מהו ויצאו אתם אלא תרח [ולוט] [וחרן] נפקו עם אברהם ושרה דכיון דאשתויב אברהם מן נורא אתהדר תרח למעבד רעותיה ובגין</p>	<p>בא וראה בהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה ועד שלא מתעורר למטה לא מתעורר למעלה לשרות עליו מה כתוב באברהם ויצאו אתם מאור כשדים ויצאו אתם היה צריך (לכתוב) ויצאו אתו שהרי כתוב ויקח תרח את אברם בנו וגו' מהו ויצאו אתם אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה שכיון שנצול אברהם מן האש חזר תרח לעשות את רצונו ולכן</p>
<p>לכא</p>	
<p>כך ויצאו אתם כיון דאינון אתערו בקדמיתא אמר ליה קודשא בריך הוא לך לך</p>	<p>ויצאו אתם כיון שהם התעוררו תחלה אמר לו הקדוש ברוך הוא לך לך.</p>
<p>רבי שמעון אמר לך לך לתקונך לגרמך מארצך מההוא סטרא דישובא דאת תקיל⁴⁷⁵ דאתילידת ביה וממולדתך מההוא תולדה דילך ומבית אביך דאת אשגח בשרשא דלהון אל הארץ אשר אראך⁴⁷⁶ תמן אתגלי לך מה דאת בעי ההוא חילא דממנא עלה דאיהו עמיק וסתים⁴⁷⁷ מיד (בראשית יב ד) וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה ואנן קא בעינן למהך מהכא למנדע רזא דחכמתא <חסר></p>	<p>רבי שמעון אמר לך לך לתקונך לעצמך מארצך מאותו הצד של הישוב שאתה שוקל שנולדת בו וממולדתך מאותו תולדה שלך ומבית אביך שאת משגיח בשורש שלהם אל הארץ אשר אראך שם אגלה לך מה שאתה מבקש אותו כח שממונה עליה שהוא עמוק וסתום מיד וילך אברם כאשר דבר אליו ה' ואנו רצינו ללכת מכאן לדעת סוד החכמה.</p>
<p>פתח רבי אבא⁴⁷⁸ ואמר (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם</p>	<p>(פתח רבי אבא ואמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא</p>

⁴⁷⁴ (ואת לטו בן הרץ) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁷⁵ שהיה אברהם יודע בחכמת הכוכבים והיה שוקל במשקלת האצטורלב או הרביע לדעת בכמה מעלו, ומה שהמבט ומה הענין אל כל ארץ וארץ מהארצות, לדעת מולדתו, ומה עניינו ומה בריאותו ומה היא מולידה שיש ארץ מגדלת חלשים ויש ארץ מגדלים אוכלוסין, ושקן ארץ מולדתו ושקל ארץ ישראל ולא היה יכול לרדת לעומק המבט השולט בא"י מפני שהיה מקום הקדש והיא שותה מהמים הקדושים לזה לא היה יכול להציץ (אור יקר). עי' ח"א עח ע"א ודברינו שם.

⁴⁷⁶ והנה על פי חזיון הכוכבים ישפטו לאדם על ג' שפיטות, הא' המחוז שהמחוז מצד המולד הכולל ישתנה המולד הפרטי לאדם א', מצד כלל כל אנשי עירו ומנהגיהם וכיוצא. הב', מצד מולד עצמו שהו אעיקר אליו. והג' מצד מולד דמשפחתו, שאין מולד בן מלך דומה למולד הדיוט, עם היות שיהיו נולדים ברגע א' לזה אמר מאצרץ וממולדתך ומבית אביך ג' אלו, וגו' אמר "סטרא דישובא, א' "מההוא תולדה", ב'. "דאת אשגח בשרשא" ג'. פתח ר' אבא לסיים בכי טוב (אור יקר).

⁴⁷⁷ עי' ח"א ב ע"א שעמיק מסט' דאבא וסתים מסט' דאימא.

⁴⁷⁸ טעם פתיחה זו משום דבפ' זו עשה הקב"ה מפלה במצרים ולעתיד תהיה בכל האומות כמ"ש כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה (מ"מ).

<p>בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד וכתוב (זכריה יד ט) והיה [יהו"ה למלך וגו'] ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד⁴⁷⁹</p>	<p>כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד וכתוב והיה ה' למלך וגו' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד).</p>
<p>רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי באורחא אמר רבי יוסי לרבי חייא אמאי את שתיק הא אורחא לא אתתקן אלא במלי דאורייתא⁴⁸⁰ אתנגיד רבי חייא ובכה פתח ואמר (בראשית י"א ל) ותהי שרי עקרה אין לה ולד ווי >על דא ווי על< (ל)ההוא זמנא >דאולידת הגר לישמעאל<</p>	<p>רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך אמר רבי יוסי לרבי חייא למה אתה שותק הרי הדרך לא נתקנת אלא רק בדברי תורה נאנח רבי חייא ובכה פתח ואמר ותהי שרי עקרה אין לה ולד אוי על זה אוי על אותו זמן שהולידה הגר את ישמעאל.</p>
<p>אמר ליה רבי יוסי אמאי והא אולידת לבתר והוה לה ברא גזעא קדישא אמר ליה >את חמי ואנא חמינא והכי שמענא מפומוי דרבי שמעון מלה ובכינא<⁴⁸¹ ווי על ההוא זמנא דבנין דשרה אתעכבת כתיב (שם טז ב) ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו'⁴⁸² ועל דא קיימא שעתא להגר למירת לשרה גבירתה והוה לה ברא מאברהם</p>	<p>אמר לו רבי יוסי למה והרי הולידה אחר כך והיה לה בן גזע קדוש אמר לו אתה רואה ואני רואה וכך שמעתי מפי רבי שמעון דבר ובכיתי (ס"א אמר לו מה היא אמר לו ווי וכו') אוי על אותו הזמן שבגלל ששרה התעכבה כתוב ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו' ועל זה עמדה השעה להגר לרשת את שרה גבירתה והיה לה בן מאברהם.</p>
<p>ואברהם אמר לו ישמעאל יחיה לפניך (בראשית יז יח) ואף על גב דקודשא בריך הוא הוה מבשר ליה על יצחק אתדבק אברהם בישמעאל עד דקודשא בריך הוא אתיב ליה ולישמעאל שמעתין [וגו'] (&) לבתר אתגזר ועאל בקיימא קדישא עד לא יפוק יצחק לעלמא</p>	<p>ואברהם אמר לו ישמעאל יחיה לפניך ואף על גב שהקדוש ברוך הוא היה מבשר לו על יצחק נדבק אברהם בישמעאל עד שהקדוש ברוך הוא השיב לו ולישמעאל שמעתין וגו' אחר כך נמול ונכנס לברית הקדוש טרם שיצא יצחק לעולם.</p>
<p>ותא חזי ארבע מאה שנין קיימא ההוא ממנא דבני ישמעאל ובעא קמי קודשא בריך הוא אמר ליה מאן דאתגזר אית ליה חולקא</p>	<p>ובא וראה ארבע מאות שנים עמד אותו ממונה של בני ישמעאל ובקש לפני הקדוש ברוך הוא אמר לו מי שנמול יש לו חלק בשמך אמר לו כן</p>

⁴⁷⁹ פתח רבי אבא וכו' עד כאן מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸⁰ עיי' זהר חדש (עז ע"ב): פתח ר' חייא ואמר, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ההולך בדרך, צריך להיות עמו, מי שידבר עמו בדברי תורה. וכך דרכן של צדיקים, הולך ואור, הולך, ועמו דברי תורה. דכתיב, ותורה אור. עד נכו"ן היום, עד שתשתתף עמו השכינה, ולא תזוז ממנו. דתנינן, בכל מקום שיש דברי תורה, שכינה שם. שנאמר, בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכו'. ועיי' ח"א סט ע"ב.

⁴⁸¹ (ס"א אמר ליה מה היא אמר ליה ווי וכו') – נוסף בדפ"ו.

⁴⁸² עיי' לקוטי תורה (פרשת לך לך): טעם לקיחת אברם את הגר ידוע כי שרה והגר סוד פרי וקליפה והקליפה קדמה עכשיו לפרי לכך ילדה הגר קודם לשרה בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום והגר גימ' יצחק בסוד הדינין וכמו שהמלכים קדומין מתו כי לא נתבסמו ג"כ שרה הכניסה עין הרע בעוברתה של הגר [מסוד קין] והפילה כי היא מסוד הדינין דקליפה ולכך הפילה בסוד הנפילים היו בארץ ורצתה לבסמה להגביר הטוב ולהכניע הרע ולז"א אברהם עשי הטוב בעיניך ולז"א המלאך שובי אל גבירתך והתעני והעובר השני היה מסוד הבל ונתבסמו מעט בסוד הדינין עד עקידת יצחק.

<p>בשמך אמר ליה אין אמר ליה והא ישמעאל דאתגזר ולא עוד אלא דאתגזר בר תליסר שנין⁴⁸³ אמאי לית ליה חולקא בך כמו יצחק אמר ליה דא אתגזר בדקא יאות וכתיקונוי⁴⁸⁴ ודא לאו הכי ולא עוד אלא דאלין מתדבקין [בני כדקא יאות] (בו) לתמניא יומין ואלין רחיקין מני⁴⁸⁵ עד כמה ימים אמר ליה ועם כל דא כיון דאתגזר לא יהא ליה אגר טב בגיניה</p>	<p>אמר לו והרי ישמעאל שנמול (ולא עוד אלא שנמול בן שלש עשרה שנה) אז למה אין לו חלק בך כמו יצחק אמר לו זה נמול כראוי וכתקונו וזה לא כך ולא עוד אלא שאלה נדבקים בי כראוי לשמונה ימים ואלה רחוקים ממני עד כמה ימים אמר לו ועם כל זה כיון שנמול לא יהיה לו שכר טוב בשביל זה.</p>
<p>ווי על ההוא זמנא דאתיליד ישמעאל בעלמא ואתגזר מה עבד קודשא בריך הוא ארחיק להו לבני ישמעאל מדבקתא דלעילא ויהב להו חולקא לתתא בארעא קדישא בגין ההוא גזירו דבהון</p>	<p>אוי על אותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונמול מה עשה הקדוש ברוך הוא הרחיק את בני ישמעאל מן הדבקות העליונה ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה בשביל אותה המילה שבהם.</p>
<p>וזמינין בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא כד איהי ריקניא מכלא <זמנא סני> (זמנין סניאין) כמה דגזירו דלהון בריקניא בלא שלימו ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל⁴⁸⁶</p>	<p>ועתידים בני ישמעאל לשלוט בארץ הקדושה כשהיא ריקה מהכל זמן רב כמו שהמילה שלהם ריקה בלי שלמות והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם עד שישתלם אותה זכות של בני ישמעאל.</p>
<p>וזמינין בני ישמעאל לאתערא קרבין תקיפין בעלמא ולא תכנשא בני אדום עלייהו ויתערון קרבא בהו חד על ימא וחד על יבשתא וחד סמוך לירושלם וישלטון אלין באלין וארעא קדישא לא יתמסר לבני אדום.</p>	<p>ועתידים בני ישמעאל לעורר קרבות חזקים בעולם ולהתכנסות בני אדום עליהם ויעוררו בהם קרב אחד על הים ואחד על היבשה ואחד סמוך לירושלים וישלטו אלה באלה וארץ הקדושה לא תמסר לבני אדום.</p>
<p>בההוא זמנא יתער עמא חד מסייפי עלמא [על רומי חייבא] ויגה בה קרבא תלת ירחין ויתכנשון תמן עממיא ויפלון בידייהו⁴⁸⁷ עד דיתכנשון כל בני אדום עלה⁴⁸⁸ <מכל סייפי עלמא> וכדין יתער קודשא בריך הוא עלייהו הדא הוא דכתיב (ישעיה לד ו) כי זבח ליהו"ה בבצרה וגו' ולבתר דא מה כתיב (&) לאחוז</p>	<p>באותו זמן יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה ויערך בה קרב שלשה חדשים ויתכנסו שם עמים ויפלו בידיהם עד שיתכנסו כל בני אדום עליה מכל סופי העולם ואז יתעורר עליהם הקדוש ברוך הוא זהו שכתוב כי זבח לה' בבצרה וגו' ואחר זה מה כתוב לאחוז בכנפות</p>

⁴⁸³ ולא עוד אלא וכו' ע"כ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸⁴ עי' רח"ו לקמן נז ע"ב שישמעאלים שמולים ולא פורעים, ע"כ. פי' יצחק עשה מילה ופריעה כתקונוי היינו לח' ימים מתדבקים כי לח' יומין שעושים מילה ופריעה לח' ימים (מ"מ). עי' השל"ה (פרשת לך לך): בזכות המילה זכה ישמעאל עתה לארץ ישראל. ומאחר שאין לו פריעה, על כן אף על פי שהארץ לו היא, עתה היא בחרבנה ואינה בנויה, כך נתבאר בזהר (ראה ח"ב דף פ"ז ע"א). והנה ישמעאל נקרא 'פרא אדם' (בראשית טז, יב), וכתב הזהר (ראה שם דף פ"ו ע"א) 'פרא אדם' ולא 'אדם' ממש, מאחר שלא נתקן בפריעה, אלא הוא 'פרא', פרוש 'ענף', כמו (ישעיה י, לג) 'מסעף פארה במערצה', כי אינו רק ענף מאדם, אבל ישראל הם 'אדם' ממש. אמנם עי' רש"י בראשית יז כה שאכן ישמעאל כן עשה פריעה, אמנם לא מצאתי מקור בחז"ל לב' הצדדים.

⁴⁸⁵ פי' שאינם עושים פריעה ועוד שאינם מלים עד אחר כמה שנים (מ"מ).

⁴⁸⁶ ויקרא סט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁸⁷ פי' הרומיים יפלו ביד אומות האחרים (מ"מ).

⁴⁸⁸ פי' ואז יצילו עצמם מיד אומות האחרים (מ"מ).

<p>בכנפות הארץ וגו' וישעי <לבני ישמעאל> (אנון) מינה ויתבר כל חילין דלעילא ולא ישתאר הילא לעילא על עמא דעלמא אלא הילא דישראל בלחודוי הדא הוא דכתיב (תהלים קכא ח) יהו"ה צלך על יד ימינך</p>	<p>הארץ וגו' ויכלה את בני ישמעאל ממנה וישבר כל החיילות שלמעלה ולא ישאר כח למעלה על העם של העולם אלא כח ישראל לבדו זהו שכתוב ה' צלך על יד ימינך.</p>
<p>בגין דשמא קדישא בימינא⁴⁸⁹ ואורייתא בימינא⁴⁹⁰ ועל דא בימינא תליא כלא ותנינן דבעי לזקפא ימינא על שמאלא כמה דאוקמוה דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ובזמנא דאתי (תהלים ס ז) הושיעה ימינך וענני >ובהוא זמנא כתיב (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהו"ה ולעבדו שכם אחד וכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד < ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן לב/ב</p>	<p>משום שהשם הקדוש בימין ותורה בימין ועל זה בימין תלוי הכל ושנינו שצריך לזקוף את הימין על השמאל כמו שפרשוה שכתוב מימינו אש דת למו ובזמן שיבא הושיעה ימינך וענני ובאותו זמן כתוב כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד וכתוב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ברוך ה' לעולם אמן ואמן</p>

⁴⁸⁹ פי' מלכות התכונותה ע"י החסד (מ"מ).

⁴⁹⁰ ואורייתא בימינא – פי' ז"א ג"כ שנק' תורה בניינו מהחסדים (מ"מ).